

Torsdagen den 11 maj

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamöter och ersättare för riksdagsledamöter

Till valprovsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att
dels Krister Skånberg (mp), Stockholm, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 10 maj 1989 sedan Jill Lindgren (mp) avlidit. Till ersättare för riksdagsledamöter har i detta fall utsetts Anders Nordin, Altersbruk, och Anders Malmén, Stockholm (båda mp),

dels Hugo Andersson (c), Finspång, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 10 maj 1989 sedan Anna Wohlin-Andersson (c) avlidit. Till ersättare för riksdagsledamöter har i detta fall utsetts Åsa-Britt Karlsson, Linköping, och Arne Jonsson, Norrköping (båda c).

dels Lisbeth Staaf-Igelström (s), Molkom, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 10 maj 1989 sedan Hans Rosengren (s) avlidit. Till ersättare för riksdagsledamöter har i detta fall utsetts Gunilla Andersson, Charlottenberg, Märtha Berglund, Hagfors, Ann Björkqvist, Säffle, Kjell Björk, Forshaga, och Claes Pettersson, Arvika (alla s),

dels Birgit Henriksson (m), Hallstahammar, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 10 maj 1989 sedan Anders Andersson (m) avlidit. Till ersättare för riksdagsledamöter har i detta fall utsetts Ingrid Bolin, Västerås, och Claes Folin, Arboga (båda m).

Valprovsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 10 maj 1989

Stig Nordlund

/Sven-Georg Grahn

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamot

Till valprovsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Jan-Olof Ragnarsson (vpk), Norberg, utsetts till ny ledamot av riksdagen

Prot. 1988/89:112
11 maj 1989

Skogspolitiska frågor

fr.o.m. den 1 oktober 1989 sedan Hans Petersson (vpk) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Till ersättare för riksdagsledamot har utsetts Anna Granberg, Västerås, och Åsa Sundgren, Västerås (båda vpk).

Valprövningsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 10 maj 1989

Stig Nordlund

/Sven-Georg Grahn

2 § Andre vice talmannen anmälde att *Gunilla Andersson* (s) fr.o.m. den 11 maj skulle tjänstgöra som ersättare för *Roine Carlsson* under den tid han är statsråd.

3 § Justerades protokollet för den 2 maj.

4 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1988/89:146 till skatteutskottet

1988/89:148 till justitieutskottet

5 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1988/89:Jo42–Jo70 till jordbruksutskottet

6 § Föredrogs men bordlades åter

Utrikesutskottets betänkanden 1988/89:UU20 och UU21

7 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1988/89:JoU16 Skogspolitiska frågor.

Skogspolitiska frågor

Anf. 1 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Sveriges skogsbruk och skogsindustri har oerhört stor betydelse från flera synpunkter. Direkt och indirekt sysselsätts över 200 000 personer, varav ca 40 000 personer arbetar i själva skogsbruket och ca 100 000 inom skogsindustrin. Ca 70 000 arbetar inom den indirekta verksamheten, transportväsende, varuhandel, verktygstillverkning m.m. Det är också viktigt att påpeka att alla dessa sysselsättningstillfällen är bra fördelade över hela vårt land, och då inte minst inom vad vi brukar kalla glesbygdsområden.

Även ekonomiskt har skogsnäringen med sin industri en mycket stor betydelse. Jag vill här särskilt framhålla den stora andelen och de höga siffrorna av exportinkomster som kommer från skogen. Nettointäkten av skogsindustrins export är hela 50 miljarder per år, vilket kan jämföras med bilindustrins ca 15 miljarder och med den övriga verkstadsproduktionens 10 miljarder.

Man kan alltså utan överdrift säga att skogsbruket är en mycket väsentlig del av vårt folkhushåll och en oersättlig del av vår ekonomiska tillväxt.

Skogen är en förnyelsebar naturresurs. Målet måste vara att skapa förhållanden som leder till att denna resurs sköts och förvaltas på ett sådant sätt att dess producerande förmåga inte bara vidmakthålls utan också förbättras till gagn för kommande generationer. Detta kräver långsiktighet, uthållighet och stabilitet. Skogspolitiken blir trovärdig endast om dessa krav tillgodoses.

Ett aktivt och lönsamt skogsbruk är också den bästa garantin för en god miljö och för tillgång till fina naturupplevelser. Ett skogsbruk hårt pressat av avgifter, skatter, regleringar och restriktioner kommer att varken ha råd eller möjlighet att erbjuda skogsvandringen, svamplockaren, jägaren m. fl. någon trevlig miljö att vistas i.

Till dagens betänkande JoU16 har vi moderater fogat ett antal motioner och reservationer där vi framhållit hur vi vill utforma den framtida skogspolitiken.

När det gäller lagar och förordningar anser vi att skogsbruket är alltför hårt styrt. Detta medför onödiga samhällskostnader och ökad kontroll. För den enskilde skogsägaren innebär det både kostnader och en osäkerhet om vad som är tillåtet eller förbjudet. I stället bör rådgivning och information ersätta stora delar av regleringen och författningarna. Skogsvårdslagen måste således förenklas och renodlas.

Skötsellagen bör förändras så att den medger att plantering av skog på åkermark kan ske utan särskilt tillstånd. Skogsplantering bör stimuleras via gynnsamma skatteregler i stället för med bidrag. Beträffande dessa lagar kan det starkt ifrågasättas om statliga planeringsorgan är bättre skickade att bedöma såväl framtida behov av skogsråvara som skogsskötsel i allmänhet än de människor som arbetar inom skogsnäringen.

Ett ganska stort avsnitt i betänkandet handlar om s.k. fjällnära skogar. Hans Dau, själv från Västerbotten, kommer i ett senare inlägg att mera utförligt beröra vår syn på detta viktiga ämne. Låt mig nu därför inskränka mig till att säga följande.

I fråga om den fjällnära skogen råder det redan i dag mycket stor restriktivitet beträffande praktiskt skogsbruk. Detta är en direkt följd av riksdagens beslut i denna fråga 1985. Riksdagens beslut har följts upp genom förordningar och föreskrifter som mera i detalj reglerar skogsbrukets bedrivande. Dessa restriktioner har i stort sett accepterats av skogsägarna.

Av betänkandet framgår att regeringen gett skogsstyrelsen i uppdrag att omedelbart göra en utvärdering av 1985 års beslut. En sådan utredning är i linje med vår moderata partimotion i frågan.

En ökad och uthållig lönsamhet inom skogsbruket är en förutsättning för jämn avverkning. Ett sätt att förbättra lönsamheten är att minska kostnader-

na. Rundgången i fråga om avgifter och bidrag måste bort. Skogsvårdsavgiften är betungande och orättvis och har blivit en specialskatt på näringen. Vi har i annat sammanhang föreslagit att denna skatt i två steg skall avskaffas till den 1 juli 1990. I gengäld kan en del bidrag till skogsbruket avskaffas. I stället för bidrag till t.ex. skogsdikning och skogsvägar kan kostnader för sådana åtgärder göras direkt avdragsgilla vid inkomsttaxeringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna nr 5 och nr 16.

Anf. 2 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Som Carl G Nilsson har framhållit är skogsnäringen en av landets viktigaste basnäringar. Det betänkande som vi nu debatterar om skogspolitiska frågor handlar om skogsvårdslagen, om skogsbruksmetoder och om behovet av ökat skydd för de fjällnära skogarna. I mitt anförande kommer jag att koncentrera mig just på dessa frågeställningar.

Folkpartiet begär, liksom tidigare år, en översyn av skogsvårdslagen. Det gäller förenklingar av lagstiftningen, det gäller naturvårdshänsyn och mycket annat.

Det kan konstateras att samtliga oppositionspartier vill ha en omarbetning av lagen eller av enskilda paragrafer i lagen, dock med olika motiveringar. På grund av att motiveringarna är olika har socialdemokraterna i utskottet fått majoritet för att lagen skall bibehålla sin nuvarande form. Det är enligt min uppfattning märkligt att socialdemokraterna, mot bakgrund av det förhållandet att inget av de andra partierna egentligen är helt nöjt med lagen, inte ställer upp bakom vårt krav på omarbetning. Jag är dock helt övertygad om att tiden talar för oss och att socialdemokraterna kommer att få lämna sina hittillsvarande positioner och gå med på att en parlamentarisk kommitté får se över lagen.

Det finns många exempel på likartade frågeställningar, där hårdnackat motstånd i ett sammanhang byts till att man ansluter sig till oppositionens uppfattning. Jag kan som exempel nämna den översyn som skall komma om miljölagstiftningen. Socialdemokraterna ställer sig numera bakom tanken på införande av miljöavgifter. Det är bara beklagligt att omvändningen inför faktiska realiteter så ofta kommer sent. Det gäller också översynen av skogsvårdslagen.

Riksdagen har uttalat sig för att miljökonsekvensbeskrivningar skall vara obligatoriska. I det sammanhanget är det värt att notera att socialdemokraterna, moderaterna och vpk avvisar förslaget att miljökonsekvensbeskrivningar skall göras vid införandet av nya skogsbruksmetoder. Erfarenheterna visar ju att de föreskrifter majoriteten hänvisar till är otillräckliga. Är det verkligen så att miljökonsekvenserna av hyggesplöjning, stubbrytning, dikning och inplantering av främmande träslag är tillräckligt väl utredda? Jag skulle vilja att utskottsföreträdaren gör klart om han anser att så är fallet.

En stor del av betänkandet tas upp av socialdemokraternas och moderaternas gemensamma motiveringar för att avslå motionsyrkanden om en naturvårdsgräns för de fjällnära områdena.

Herr talman! Man kan fråga sig vad det är som gör att avverkningarna i de fjällnära skogarna, Nordeuropas sista urskogsområden, väcker så mycket

debatt. Är det möjligen socialdemokraternas löfte till miljöorganisationerna i valrörelsen om att man äntligen skulle ställa upp på en gräns, som inflammerar debatten? Självfallet får ett brutet vallöfte konsekvenser. På det här området säger socialdemokraterna en sak före valet, och efter valet är budskapet ett helt annat.

Det finns även andra orsaker. De enskilda markägarna inom de berörda områdena känner att en naturvårdsgräns innebär inskränkningar i förfoganderätten över den egna marken. Dessutom har de här områdena av landet otillräckligt antal arbetstillfällen. Det är svårt att få arbete så att man kan bo kvar i de här delarna av landet. Socialdemokraternas regionalpolitik har i det här sammanhanget gått ut på ett överutnyttjande av skogsresurser.

En förklaring, kanske den viktigaste, till motståndet från ortsbefolkningen finns i motiveringen till det beslut om översyn av avverkningsen som regeringen riktat till skogsstyrelsen. Regeringen säger där följande: "Utgångspunkten för förslagen skall vara att begränsningar för skogsbruket av hänsyn till andra intressen än skogshushållningen och skyddet mot att fjällgränsen flyttas ned inte får vara så långtgående att det leder till avsevärt intrång vid pågående markanvändning och därmed ersättningsanspråk."

Naturvården och skyddet av urskogar får inte kosta staten något. Naturvård är, som jag uppfattar det, för socialdemokraterna bara något av ett honnörsord som inte bör få ekonomiska konsekvenser. När avsevärt intrång kan förekomma backar man. Herr talman! Det är därför vi har fått så många interimistiska beslut om naturreservat, där ersättningsfrågorna skjuts på framtiden. Därför har irritationen bland markägarna blivit så påtaglig.

För folkpartiet är frågeställningen klar. Vi måste ställa upp för att bevara de fjällnära skogarna och samtidigt vara beredda att ge de markägare som drabbas rimlig ersättning. Vi har anvisat medel för detta. Det har socialdemokraterna inte gjort, och därför har frågan blivit så inflammerad.

I desperation inför att skyddsfrågorna inte har kunnat lösas har frågan om moratorium väckts. Vi har inte kunnat ställa upp bakom det förslaget, eftersom det kan ifrågasättas om ett beslut i den riktningen eventuellt kan vara grundlagsstridigt. Moratorium behövs dessutom inte om riksdagen är beredd att följa vårt förslag att i nära samråd med ortsbefolkningen en gång för alla lösa frågan om skyddet av de fjällnära skogarna. Det gäller att få klarlagt vilka områden som skall skyddas, var avverkning kan göras och på vilket sätt den skall genomföras. Förutom de ersättningar som bör utgå till markägarna för intrång är det också viktigt att staten ställer regionalpolitiska medel till förfogande för insatser i dessa områden. I kompletteringspropositionen har folkpartiet föreslagit ett anslag på 15 milj. kr. för insatser direkt i berörda områden.

Herr talman! Det är inte naturvårdens företrädare som är ansvariga för den inflammerade fjällskogsddebatten. Det är inte heller ortsbefolkningen som har ansvaret. Ansvaret ligger helt och hållet hos socialdemokraterna och på den politik som de har bedrivit i de här områdena när det gäller skogspolitik, naturvård och regionalpolitik.

Jag yrkar bifall till alla reservationer som är undertecknade av representanter från folkpartiet.

Anf. 3 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Som det redan har sagts från denna talarstol vid ett par tillfällen i dag har skogen en stor betydelse för det svenska hushållet. En mycket stor del av vår handelsbalans utgörs av skogsprodukter. Utan den inkomsten skulle vi stå oss ganska dåligt ekonomiskt. Därför är skogen en viktig resurs, som vi skall hantera på ett så riktigt och bra sätt som möjligt för att långsiktigt kunna nyttja den.

Detta med skogen är också, som sades, en mycket viktig sysselsättningsfråga, inte minst regionalt sett, eftersom de arbetstillfällen skogen ger i stor utsträckning finns ute i bygderna. Man skulle, genom en annan typ av skogsbruk, kunna behålla ännu fler arbetstillfällen ute i glesbygderna.

Skogen skulle också kunna få en större betydelse i energisammanhang och i miljödiskussioner. Om vi hade en annan energipolitik, vilket centerpartiet har förordat, skulle vi kunna utnyttja skogsprodukter i betydligt större utsträckning i vår energiförsörjning. Det skulle ge förutsättningar för en bättre skogsvård, eftersom man skulle få en bättre marknad för klenvirke och annat som skall bort vid röjning och gallring. Framför allt skulle det ge en bättre miljösituation, eftersom man skulle få mindre av de bekymmersamma utsläpp som de fossila bränslena ger, koldioxid, svavel osv. Detta är en sak som ligger litet vid sidan av denna debatt. Det är frågor som vi har diskuterat tidigare, där jag dock tycker att det finns anledning att peka på att skogen har en viktig betydelse.

Skogen är också betydelsefull ur rekreationssynpunkt. Där finns möjligheter, och dem skall vi vara rädda om.

Naturvården, som har tagits upp här, är viktig, eftersom skogen är en mycket stor del av vår natur. Här finns ett stort intresse ute bland dem som arbetar i skogen och dem som äger skog. Vi har fått ett stort gensvar på de diskussioner vi har haft just när det gäller att ta hänsyn till naturen, till djur och växter, som man måste göra. Där har det blivit en klar förbättring. Jag har vid tidigare debatter refererat till vad som har hänt ute på bl.a. skogs dagar, där man har lagt stor vikt vid att tala om och undervisa i hur man skall bete sig.

En fråga i detta sammanhang gäller en naturvårdsgräns för skogsbruket i de fjällnära områdena. Vi har från centerpartiet ställt upp för en sådan gräns. När man befinner sig i dessa områden är man vid gränsen för det område där det går att bedriva ett skogsbruk. Bekymren är på sina håll stora, och det är ibland t.o.m. omöjligt att få fram ny skog. Då måste man naturligtvis ta speciella hänsyn. Det är viktigt för alla. Samtidigt är det också viktigt att man för denna politik på ett sådant sätt att de människor som lever i dessa områden kan leva kvar. Det är denna avvägning vi tycker är så viktig. Det har vi också tagit upp i en reservation. Vi menar att man också fortsättningsvis måste kunna bedriva skogsbruk med de skogsbruksmetoder man har använt sedan uråldriga tider, även om en naturvårdsgräns införs. Det som inte bör tillåtas är de storskaliga skogsbruksmetoder som framför allt domänverket och vissa bolag har använt sig av. Det finns många negativa exempel på att man i dessa fall inte har fått fram någon skog.

Jag läste för inte så länge sedan i tidningen att man har kunnat konstatera att kråkris som växer i skogen skulle vara giftigt för tallen och förhindra den

föryngring man vill åstadkomma. Det är möjligt att det är så. Det är bra om man upptäcker de svårigheter som finns. Klimatet är också ett bekymmer, och det ändrar man inte så lätt. Det finns forskare som menar att vi är på väg åt fel håll i det avseendet och att man därför måste vara extra försiktig. Det viktiga är att man har Ortsbefolkningen med sig när man bedriver detta arbete, och att den får vara med och påverka utformningen och se till att de skogsbruksmetoder som tillåts är sådana att det är möjligt för befolkningen att bedriva sin verksamhet också i fortsättningen. Det är viktigt för befolkningen och för bl.a. de inlandssågar som finns. Dem skall man också vara rädd om. Här finns mycket att ta hänsyn till, och det är viktigt att man gör det.

Vi vill också från centerpartiets sida ha en ny skogsvårdslagstiftning. Vi fick en skogsvårdslag 1979, som i stor utsträckning uppfyllde de krav man skulle kunna ställa på en skogsvårdslagstiftning. Man skulle möjligtvis kunna tänka sig att den kunde vara litet mer flexibel och inte så hårt styrande mot barrskogsodling som den faktiskt är. Den kunskap vi i dag har är att man med fördel kan ha en mer varierad skogsproduktion när det gäller artsammansättning. Framför allt skall det inte finnas tvingande moment, som det gör i den nuvarande skogsvårdslagstiftningen.

Vi hade för några år sedan en debatt om att det avverkades för litet i den svenska skogen. Då var man snabb att ändra skogsvårdslagen och bestämma att man om några år skulle göra en avräkning och se om de svenska skogsägarna hade avverkat tillräckligt mycket. En lagstiftning skall naturligtvis inte användas för att på detta sätt tvinga fram avverkning och större virkeskvantiteter. Det skall marknaden få klara. Tillgång och efterfrågan, priser m.m. skall bestämma detta. Man kan säga att årets avverkning visar att det går att få fram virke, om bara säljare och köpare blir överens om ett pris som man anser är användbart. Trots att vi har haft en ganska besvärlig vinter vad beträffar klimatet, en alltför varm vinter, och det har varit svårt att avverka, har vi ändå fått fram ganska stora kvantiteter, som jag tror är tillräckliga, just nu i varje fall.

Vi vill alltså ha en skogsvårdslagstiftning som är enklare och som i första hand garanterar den långsiktiga bedömningen av skogsvård och skogsproduktion och inte går in och styr i mera kortsiktiga perspektiv, för då är det lätt att man kommer fel. Det är dessutom en absolut onödig styrning.

Vi har också tagit upp skogsvårdsavgiften, som vi tycker är en felaktig beskattning av skogsbruket. Man har räknat ut att ungefär 40 % av det netto som man får över efter avverkning går till skogsvårdsavgifter, om man räknar med en omloppstid på 60–100 år. Det är naturligtvis en alltför hög beskattning. Vi har föreslagit att man skall ta bort skogsvårdsavgiften helt och hållet. Det innebär i och för sig också att vi tar bort en del av de bidrag som man bl.a. har använt dessa pengar till. Skogsvårdsavgifterna används ju inte fullt ut på det sättet, utan en hel del går direkt in i statskassan och är på det sättet en ren skatt.

Vi har velat behålla bidraget för skogsvårdsåtgärder inom det skogliga stödområdet. Vi anser nämligen att det har en regionalpolitisk betydelse. Det är en statlig angelägenhet som man får använda statliga pengar till. Det har vi velat ha kvar i detta sammanhang. Vi vill också ha kvar en del andra

bidrag för lövskogsplantering, dikning och ädellövskog. Det är också sådana åtgärder som vi tycker att det är rimligt att man använder statliga pengar för att stimulera.

Ett av dessa bidrag, 5:3-bidraget, som har diskuterats mycket, vill vi i stort sett ta bort. Det har varit en ganska omfattande diskussion om huruvida det bidraget har varit bra eller dåligt. Det är kanske svårt att säga att det har varit antingen bra eller dåligt. Det råder dock inget tvivel om att det har använts på ett felaktigt sätt i många sammanhang. Det är det som har gjort att man har tagit bort det. Det är för vår del också en orsak till att detta bidrag måste försvinna.

Vi har också tagit upp frågan om konsekvensbeskrivningar av nya skogsbruksmetoder. Jag tror att det är viktigt att man gör sådana konsekvensbeskrivningar, så att man vet vad det är man ger sig in på. Vi har också haft uppe andra frågor här om översvämningsorsaker och det faktum att det kväve som förs ut i våra vatten nu i större utsträckning kommer från skogen än från jordbruket. Allt sådant som påverkar den omkringliggande miljön måste i större utsträckning bedömas innan man börjar med alltför storskalig verksamhet. Det finns fortfarande anledning att ställa detta krav. Därför har vi beträffande detta fogat en reservation till betänkandet.

I en annan reservation har vi tagit upp motorsågsbränsle och oljor för användning i skogen. Beskattningen av dessa ligger litet utanför jordbruksutskottets område. Men vi hade detta uppe till debatt för någon vecka sedan. Jag beklagar att vi då inte kunde få gehör för våra synpunkter att göra användningen av dessa mer miljövänliga bränslen och oljor mer lättillgänglig.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer där centerpartiet finns med.

Anf. 4 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Skogen är betydelsefull för den ekologiska balansen. På många håll runt om i världen ser vi i dag de katastrofala följderna av att stora arealer skog avverkas utan att återväxten kan garanteras. Vattenbalansen och även vindförhållandena rubbas. Konsekvenserna blir översvämningar eller torka. Även i Sverige har vi under senare år fått problem med ökad vattenströmning. Härondagen kunde vi läsa i tidningarna om en vattendamm som hade brustit. Det finns många forskare som hävdar att det även i vårt land finns ett samband mellan sådana följder och hur man bedriver skogsbruk.

Koldioxidproduktionen ökar när man avverkar stora arealer skog utan att man ser till att det blir en återbeskogning.

Merparten av vårt lands yta är täckt av skog. Särskilt från Bergslagen och norrut är det verkligen mil efter mil till lador och hus, för att uttrycka sig som Dan Andersson.

Skogen var länge ett hinder i människans strävan att odla upp marken och försöka skapa sig en tillvaro för att överleva. Genom svedjebränning brände man ner skogsarealer för att kunna utnyttja dem för odling. Så småningom växte det i vårt land fram ett skogsbruk, till en början i närheten av människans bostad, och man använde i stort sett bara vattendragen för att

transportera timret. Men i dag, med hjälp av modern teknik, har skogsnäringen förändrats. I dag bedrivs ett storskaligt skogsbruk. Som tidigare har framförts här i dag är skogsbruket en oerhört betydelsefull del i det svenska näringslivet med tanke på den stora betydelse som skogen har i naturens hela liv, också som biotop för väldigt många arter av djur och växter. Vi vet också att ett av problemen med regnskogens ödeläggelse är att den väldiga artrikedomen som ryms där går till spillo utan att vi ens har lärt känna den, och utan att vi ens har hunnit utforska de växter och djur som finns där.

Även i vårt land utgör skogen en biotop för en stor variation av växter och djur som givetvis påverkas mycket av hur skogsbruket bedrivs. Med tanke på den stora betydelse som skogen har i den ekologiska balansen och med tanke på den stora betydelse som skogen har som näring i vårt land, är det viktigt att bruket av skogen står i samklang med naturen och att naturvårdshänsynen ökar.

Skogsvårdslagen, som nu är tio år gammal, är en ramlag. Det betyder att den måste kompletteras med mer detaljerade regler för att i praktiken ge vägledning. Regelverket består förutom av lagen av förordning, föreskrifter och allmänna råd. Det övergripande målet, enligt skogsvårdslagen, är att skogsmarken skall utnyttjas så att den ger hög och värdefull virkesavkastning, och hänsyn skall tas till naturvården och andra allmänna intressen. Det är lätt att se att det här rör sig om en lag som är tillkommen på det sena 70-talet. I lagen finns en gryende men litet yrvaken medvetenhet om hänsynen till naturen. Men fortfarande är det en bisak till det som är huvudsaken, nämligen att skogen skall utnyttjas som bas för produktion så att den ger avkastning till människan. Där finns ännu inte insikten om att det är människan som måste anpassa sin kultur och sitt liv så att de står i samklang med naturen i stället för att människan anpassar naturen till sig själv.

I dag har vi kommit längre i dessa avseenden. Och under de tio år som lagen har funnits har naturvårdshänsynen blivit allt viktigare. Det har resulterat i att riksdagen flera gånger under denna tioårsperiod har fattat beslut som har ökat naturvårdshänsynen. Det har bl.a. fattats beslut om de fjällnära skogarna. Men vi anser att tiden nu är mogen att ta ytterligare steg när det gäller den här förändringen och anpassningen till naturvården. Det är därför som vi har krävt en förändring av den första paragrafen, den s.k. portalparagrafen, och därmed en förändring av lagens hela inriktning. Utgångspunkten är att vi anser att vårt förhållningssätt till skogen måste vara grundat på skogens roll i det ekologiska systemet. Men vi anser också att det är fullt möjligt, och på lång sikt det enda som över huvud taget är möjligt, att utnyttja skogen som råvara i en omfattande produktion. Skogsproduktionen är ju till sin grundläggande karaktär miljövänlig, eftersom det handlar om en förnyelsebar råvara som kan cirkuleras till skillnad från en hel del av de fossila råvaror som används och som sedan ger avfall som man inte vet hur det skall hanteras.

Vi har också krävt en utredning angående skogsvårdslagen 21 § och dess tillämpning, som är den paragraf som reglerar naturvårdshänsynen. Vi anser att den paragrafen inte utgör ett tillräckligt skydd för värdefulla biotoper och inte heller tar tillräckligt stor hänsyn till naturvårdsperspektivet. Det har från andra framförts krav här i talarstolen i liknande riktning. Utskottets

majoritet har däremot avstyrkt våra krav utan att egentligen motivera varför. Utskottsmajoriteten har hänvisat till uttalanden som jordbruksutskottet har gjort i andra sammanhang och som enligt min mening snarare ger stöd för kraven i motionen än tvärtom. Det skulle därför vara mycket intressant att här i dag få reda på varför dessa yrkanden har avstyrkts. Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 7 i detta betänkande.

I reservation 8 har vi krävt förbud mot fortsatt plantering av *Pinus contorta*. *Contortans* vara eller inte vara i de svenska skogarna har blivit något av en symbolfråga. Det handlar åter om en grundläggande princip som har med de ekologiska frågeställningarna att göra. Naturen själv har genom årtusenden, för att inte säga årmiljoner, genom urval och anpassning arbetat fram de arter som är anpassade till en viss ståndort. Vi anser att människors skogsbruk måste bygga på dessa naturliga processer som genom sin långsiktighet och sin långsamma utveckling ger garantier för att inte oväntade och negativa katastrofer skall kunna inträffa.

Introduktionen i vårt land av främmande trädslag som *Contortan* går tvärt emot denna princip. Den bygger i stället på den trosvisa förhoppningen att människan kan styra över naturen. Liknande agerande har i andra sammanhang när det har gällt att introducera djurarter i för dem främmande miljöer fått långtgående och ibland ganska katastrofala effekter.

Diskussionen har alltid varit het när det har gällt *Contortan*. De omfattande Gremmeniellaangreppen på *Contortan*, speciellt i utsatta klimatlägen, har visat att det fanns fog för den kritiska attityden då *Contortan* introducerades. Det är inte bara *Contortan* som används. Det finns även många andra främmande trädslag som har introducerats i vårt land. Jag tror att restriktiviteten även i detta sammanhang behöver ökas. Det kan tyckas att denna frågeställning har mist en del av sin aktualitet, eftersom vi i dag står alldeles på gränsen till den oerhörda omvälvning som gentekniken kommer att innebära, även när det gäller förädlingen inom skogsbruket och introduktionen av olika arter. Men den principiella frågeställningen är ju i grunden densamma, människan som skapelsens herre eller som en del i en helhet och med plikt att ta det långsiktiga ansvaret för helheten.

Jag yrkar bifall till reservation 8 till detta betänkande.

Reservationen om konsekvensbeskrivningar inom skogsbruket har tagits upp tidigare i debatten. Det har frågats varför vpk inte har stött kravet på konsekvensbeskrivningar. Jag tycker att det egentligen är ett bra krav, och vi har i andra sammanhang stött sådana krav. Att vi inte har gjort det den här gången har att göra med logik. Logik kanske inte alltid är en framträdande del i det politiska livet. Men vi har tyckt att det är ologiskt att å ena sidan kräva förbud mot främmande trädslag, som *Contortatallen*, och å andra sidan kräva att man skall tillåta den typen av trädslag bara man först gör en konsekvensbeskrivning. Detta är anledningen till att vi inte har kunnit stödja reservationen. Hade reservationen haft en mera allmän utformning, hade vi säkert kunnat ansluta oss till den. Det finns anledning att se om vi i den fortsatta diskussionen kan nå en större enighet kring kravet på miljökonsekvensbeskrivningar.

Herr talman! Vi har nyligen fattat beslut om statsbudgeten i de delar som berör skogspolitiken. Vi diskuterade bl.a. försurningsproblemen. Flera

partier, bl.a. vpk, krävde ökade insatser från samhällets sida när det gäller försöksverksamhet med skogskalkning och tillsatser av framför allt kalcium och magnesium, som är viktiga ämnen men som på grund av försurningen försvinner ur markförrådet. Situationen särskilt i landets sydvästra och södra delar är mycket allvarsam. Tyvärr avslog riksdagen kraven från vår och andras sida. Självfallet kan vi hålla med om att det inte kan vara möjligt att via statsbudgeten bekosta de åtgärder som kommer att bli nödvändiga på grund av försurningen, för det rör sig om miljardbelopp. Men vi tycker att det är samhällets ansvar att se till att det utarbetas åtgärdsprogram för hur man skall komma till rätta med dessa problem.

Sedan riksdagen fattade sina beslut om statsbudgeten har nya saker inträffat. Skogsstyrelsen har uppvaktat regeringen. Nya undersökningar har publicerats som visar att läget på en del håll i landet är mera katastrofalt än vad vi kände till när vi behandlade statsbudgeten. Med anledning härav har vi väckt en ny motion om skogskalkningen och den s.k. vitaliseringsgödslingen, som vi hoppas kommer att behandlas i samband med regeringens kompletteringsproposition.

När vi diskuterade statsbudgeten diskuterade vi också de s.k. 5:3-bidragen. Före valet lovade samtliga partier att dessa bidrag skulle avskaffas, därför att de har kommit att användas på ett ur naturvårdssynpunkt olämpligt sätt. Trots detta har det visat sig att det inte gick att få enighet här i riksdagen om att avskaffa dessa 5:3-bidrag. Bitterheten över det har varit stor.

I dag har vi att diskutera ett annat ärende som också har med svikna vallöften att göra. Det gäller bevarandet av de fjällnära skogarna. Jag kommer inte, herr talman, att närmare gå in på denna fråga, eftersom Maggi Mikaelsson senare kommer att göra det.

Med detta yrkar jag bifall till samtliga av vpk undertecknade yrkanden i detta betänkande.

Anf. 5 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Skogen har många värden för människorna och många värden på annat sätt också. Skogen är ett livsrum för en mängd växter och djur, en mycket stor del av dem som över huvud taget finns i vårt land. Dessa djur och växter kommer naturligtvis att försvinna om deras miljö förändras på ett radikalt sätt. Därför måste vi slå vakt om detta värde hos skogen.

Skogen är också producent av virke till våra sågverk och massafabriker. Normalt brukar frågan om massafabriker dominera debatten, för massaindustrin ger i dag det största exportnettot. Men risken är naturligtvis att man överbetonar det och glömmar bort de andra värden som skogen har.

Skogen har värde som energikälla. Det är ett värde som kommer att öka när kärnkraften avvecklas och därför att vi inte vill öka koldioxidhalterna i atmosfären. Tyvärr tar svensk skogspolitik knappast hänsyn till detta.

Skogen är vidare producent av föda. Bär och svampar har mycket stora värden, många gånger större värden än det traditionella skogsbruket.

Skogen är en miljö att leva i för oss människor. Stadsmänniskor behöver någonstans att ta vägen från det stressiga stadslivet. Friluftslivet är en viktig ventil för oss. Det är också viktigt för de människor som bor nära skogen. Jakt och fiske är de i särklass vanligaste fritidssysselsättningarna i skogsbyg-

dena. Många gånger är det just detta som gör att människor vill bo och leva i skogslänen.

Skogen är en viktig tillgång för den svenska turismen. Många människor åker till Sverige från hela Europa tack vare våra stora skogar. I det sammanhanget är skogen en kulturbärare. Vår kultur präglas ju av närheten till skogen och av vårt förhållande till skogen. Den är en viktig inspirationskälla.

Skogen är även regionalpolitiskt oerhört viktig, speciellt vad gäller småskogsbruket och möjligheterna att nyttja skogen vid sidan av jordbruk eller andra sysselsättningar.

Varför räknar jag upp dessa värden hos skogen? Jo, därför att man har tendensen att i skogspolitiken överbetona kravet att få fram maximalt med virke till massaindustrin, vilket lätt leder till att andra värden och intressen åsidosätts och utarmas. Inom massaindustrin betonar man lätt mängden ved och kanske inte så mycket kvaliteten, vilket naturligtvis missgynnar sågindustrin som dessutom är mera inlandsbaserad. Det är en regionalpolitiskt het fråga.

Man kan säga att utvecklingen av svensk skogspolitik har varit att man försöker pressa mer och mer virke ur skogarna. Detta har pressat fram alltmer långtgående skogsbruksmetoder, som kommit att hota andra värden hos skogen. Det betänkande som vi nu har att behandla handlar faktiskt just om de konflikter som uppstår på detta sätt. Jag skall beröra några av de reservationer som miljöpartiet de gröna står bakom.

Den första reservationen handlar om målet för virkesuttag, som vi anser är satt för högt. Andra värden hos skogen åsidosätts om virkesuttaget pressas på för hårt. Exakt vad som är det optimala virkesuttaget med hänsyn till alla de värden som finns hos skogen kan vara svårt att bedöma. Som riktmärke har vi sagt 65 miljoner skogskubikmeter om året. Det finns olika uppfattningar om huruvida det är för lågt eller för högt. Att pressa det upp till 75, 85, kanske 90 miljoner skogskubikmeter om året är definitivt för mycket – det kommer att tvinga fram mycket långtgående skogsbruksmetoder.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1.

Reservation 2 handlar om en samlad översyn av skogspolitiken. Det är faktiskt ett tryckfel att vi står med på den reservationen. Vi står inte bakom den, och det hänger ihop med att vi inte kräver att de obligatoriska skogsbruksplanerna skall avskaffas. Så den punkten i reservationen kan vi inte ställa oss bakom. I övrigt kan vi i och för sig stödja den. Jag yrkar alltså avslag på reservation 2.

I reservation 3 av miljöpartiet tas frågan om naturvårdshänsynen upp. Visserligen har det skett en förbättring i detta sammanhang under senare år, men naturvårdshänsynen är ändå långt ifrån tillräcklig. Utarmningen av växt- och djurlivet i de svenska skogarna fortsätter ju. Framför allt gäller det sådana arter som är knutna till äldre lövträd eller äldre barrskog. Det handlar då om en hel del kryptogamer och insekter, eftersom artikedomen är störst bland dessa organismer. Men det gäller också en del andra organismer längre upp på skalan, exempelvis fåglar – hackspettar, ugglor osv.

Procentuellt är utarmningen i Sverige lika allvarlig som utarmningen i många andra länder. Ett tecken på den dåligt utvecklade naturvårdshänsy-

nen i svenskt skogsbruk är den mycket låga frekvensen av naturreservat och nationalparker. Det är endast ungefär 0,3 % av den produktiva skogsarealen i Sverige som är skyddad. 1 % borde vara ett minimum. Det finns ju många länder, även u-länder, som skyddar uppemot 5 % – ja, t.o.m. 10 % eller mer – av sina naturmarker. Vid en internationell jämförelse ligger alltså Sverige mycket dåligt till i detta avseende.

Jag skulle kunna komma med en mängd andra argument som visar hur pass dålig den svenska naturvårdshänsynen tyvärr är. Av tidsskäl skall jag dock avstå från det. I stället yrkar jag bifall till reservationerna 3, 4, 7, 9 och 10, som alla har med nämnda saker att göra. Här handlar det också om kravet på en översyn och en förbättring av skogsvårdslagen med en starkare betoning på naturvärden.

I reservation 4 tas frågan om konsekvensbeskrivningarna upp. Den saken har flera talare före mig berört. Det behövs alltså miljökonsekvensbeskrivningar när nya skogsbruksmetoder eller främmande trädslag osv. införs.

Med utgångspunkt i detta yrkar jag bifall även till reservation 8. Av denna reservation framgår det att *Pinus contorta* inte bör släppas fram mera – den är ju ett främmande trädslag för Sverige –, eftersom vi inte vet hur allvarliga konsekvenserna av införandet av *Pinus contorta* kan bli. Miljökonsekvensbeskrivningarna har inte gjorts på ett fullgott sätt. Egentligen har man gjort väldigt litet i detta avseende. Det rör sig endast om litet svampforskning och begränsade projekt. Man har inte något mera omfattande grepp om detta. Ändå har vi ju erfarenheter från andra platser runt om i världen som visar att införandet av nya arter kan leda till ekologiska katastrofer på längre sikt. En skadeinsekt eller skadesvamp kan ju massföröka sig i befintliga bestånd. En stor del av virkestillgången går förlorad inom loppet av ett par år, och det skulle inte vara särskilt bra.

Reservation 11 av miljöpartiet handlar om skogsbruksmetoderna. Vi pekar på några områden där vi anser att det är berättigat med förbud. Det gäller då kemisk bekämpning. Medvetet sprids ju giftiga ämnen ut i naturen i syfte att döda exempelvis insekter, svampar eller lövsly. Men naturligtvis dödas samtidigt allt möjligt annat i naturen. Den kemiska bekämpningen slår alltså hårt mot ekosystemet. Därför vill vi ha ett generellt förbud här.

Vidare vill vi ha ett förbud mot gödning med kväve på skogsmark. Skälet är helt enkelt att kvävet till stor del lakas ut. 10–20 % försvinner direkt ut i vattendragen och hamnar sedan i havet. Således ökar kvävegödningen av havet. Kvävegödningen bidrar också till en utslagning av de naturliga marklavarna som normalt skall stå för kvävefixeringen i skogsmarker. Det egentliga syftet med konstgödningen med kväve motverkas således.

Däremot har vi inte något emot kalkning och vitaliseringsgödning som innebär att magnesium och andra mineralnäringar tillförs, vilka tyvärr lakas ur skogsmarken i dag på grund av den fortgående försurningen. Det är alltså just kvävegödningen som vi motsätter oss.

Vi vill också ha en begränsning av hyggesstorleken. De jättelika hyggena på uppemot 1 000 hektar är en styggelse. Sådana hyggen motsätter vi oss.

Dessutom vill vi ha ett principiellt förbud mot helträdsutnyttjande och de mest dramatiska formerna av markberedning, framför allt när det gäller hyggesplöjning. Men även den hyggesharvning som i dag förekommer kan i

vissa fall vara väl så allvarlig. Marken utarmas ju på grund av ett kraftigt ökat näringsläckage, något som många gånger resulterar i markförstöring.

Sådana här åtgärder kan tvinga fram t.ex. konstgödsling. Detta är ett exempel på mycket dålig resurshushållning. Dessutom blir det nästan omöjligt för oss människor att vistas i de områden som har drabbats av hyggesplöjning och helträdsutnyttjande.

Jag yrkar bifall till reservationerna 11 och 12. I den senare pläderar vi för miljövänliga motorsågsbränslen, vegetabilisk olja, hydraulolja, smörjolja för motorsågar osv. Det finns alltså alternativ i detta sammanhang och dessa bör gynnas.

I reservation 13, som jag också yrkar bifall till, tas frågan om ädellövskogslagen upp. Vi vill att den lagen byggs ut och förbättras, så att den blir tillämplig även på skogar som inte har så stort inslag av ädellövträd. Många av ädellövträden växer ju naturligt i blandskog tillsammans med t.ex. gran. Vidare vill vi att klibbalen skall klassas som ett ädellövträd. Det beror naturligtvis på att framför allt klubbalkärren är mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Klibbalen borde alltså omfattas av ädellövskogslagen för att på det sättet få ett bättre skydd och bättre utvecklingsmöjligheter i sin naturmiljö.

Reservation 14 handlar om naturvårdsgränsen för fjällnära skogar. Egentligen är det väl huvudfrågan i dag. Såväl socialdemokrater som moderater har ju svikit sitt vallöfte. De lovade ju att verka för inrättandet av en naturvårdsgräns för skogsbruket i de fjällnära skogarna. När det gäller den diskussionen började det med att domänverket avskaffade skogsodlingsgränsen – utan förvarning, skulle jag vilja säga. Just då höll naturvårdsverket på med sin stora inventering av urskogen nedanför de fjällnära skogarna. Åtgärden blev en chock för Naturvårdssverige. De fjällnära skogarna är ju synnerligen värdefulla för naturvården. Här finns den sista större svenska kvarvarande urskogen. Trots det avskaffade domänverket skogsodlingsgränsen och satte snabbt och i hög takt i gång med avverkning. Vågar drogs fram osv. Sedan kom alltså debatten i gång.

Vad som krävs i detta sammanhang är egentligen ett återinförande av något slags begränsning. Det gäller att få en vettig kontroll över skogsbruket i de fjällnära skogarna. Just med hänsyn till det stora naturvårdsvärdet, det bistra klimatet i de aktuella områdena och svårigheterna när det gäller att åstadkomma en återbeskogning utan att mycket extrema metoder behöver tas till – jag tänker då på införandet av nya och främmande trädslag för att åstadkomma en återbeskogning – bör det finnas en naturvårdsgräns. Den föreslagna naturvårdsgränsen innebär inte ett idiotstopp, som en del tycks tro. Man kan faktiskt fortsätta med småskaligt skogsbruk av samma slag som funnits tidigare även om den föreslagna naturvårdsgränsen blir verklighet.

Vad man däremot skulle sätta stopp för är det storskaliga kalhyggesbruk som domänverket och andra stora skogsbolag har börjat tillämpa i de aktuella områdena, och det är ju detta som är det stora hotet.

I reservation 14 föreslår vi att en parlamentariskt sammansatt grupp tillsätts under medverkan av företrädare för såväl naturvården som orsbofolkningen. Det gäller ju att få en närmare precisering av hur gränsen skall gå.

Under den tid som detta arbete pågår anser vi – som framgår av reservation 15 – att det behövs ett moratorium för den här typen av stora kalhyggen i de fjällnära skogarna. Jag yrkar således bifall till reservation 15. I och för sig innebär det inte ett idiotstopp – med undantag av de nya kalhyggena. Det är alltså O.K. att fortsätta med stamblädning, gallring, röjning osv.

Anledningen till att det behövs ett moratorium är att det är nödvändigt att förhindra en rusning, att förhindra att man hugger ned så mycket som möjligt under den tid som arbetet med planeringen av naturvårdsgränsen pågår. Tyvärr är det litet av det vi redan upplever. Vi har för övrigt också upplevt sådant i samband med inrättandet av nationalparker, där man under förhandlingstiden passar på att hugga ner så mycket som möjligt. Då förfelas syftet.

I reservation 17 kräver miljöpartiet dessutom att domänverket skall få direktiv att inte anlägga vägar eller avverka ovanför den gamla skogsodlingsgränsen, naturligtvis i precis samma syfte, nämligen att rädda vad som räddas kan av de fjällnära skogarna. Tyvärr har mycket redan fallit. Jag kan bara beklaga att socialdemokrater och moderater har svikit i den här frågan.

Anf. 6 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! I flertalet av de motioner som behandlas i det betänkande om skogspolitiken som vi nu diskuterar förs fram den stora betydelse som skogsnäringen har för svensk ekonomi och därmed för vår välfärd. Samtliga talare har varit inne på detta. Det är mycket bra att denna breda insikt finns så väl förankrad i Sveriges riksdag. Även jag vill understryka att skogen är en mångsidig resurs, som måste vårdas väl.

Vad vet då den breda allmänheten om den svenska skogen och svenskt skogsbruk?

Sveriges skogsvårdsförbund har under senare år låtit genomföra två intervjuundersökningar för att söka svar på den frågan. Av undersökningarna framgår bl.a. att många tror att man utarmar skogen genom att avverka mer än tillväxten och att stora arealer besprutas mot lövsly varje år.

Fakta om skogen säger något helt annat. Bruttotillväxten i de svenska skogarna är i dag ca 100 miljoner skogskubikmeter per år, och avverkningen närmar sig nu 70 miljoner skogskubikmeter. Det har aldrig någonsin tidigare funnits så mycket skog och så mycket skog som växer i vårt land, och klyftan mellan tillväxt och avverkning har heller aldrig varit så stor. Den ökar också.

Av betänkandet framgår att spridning av bekämpningsmedel över skogsmark för bekämpning av lövsly är förbjuden, och annan kemisk bekämpning förekommer i mycket begränsad utsträckning.

Det är naturligtvis förstäligt om företrädare för skogsnäringen känner en växande oro för att allmänhetens uppfattning om bl.a. tillväxt och avverkning, som är så felaktig, skall mynna ut i krav på politiska åtgärder för att minska avverkningsvolymerna. Sådana krav framförs i reservation 1 från miljöpartiet.

Jag noterade att Roy Ottosson nu modererade det tvärsäkra kravet att uttaget skulle vara 65 miljoner skogskubikmeter. Ja, det måste vara mycket svårt att på nuvarande basis säga var gränsen går. Jag känner ändå en viss sympati för Roy Ottossons resonemang – självfallet finns det en gräns

någonstans. Å andra sidan skall också noteras att man från både 60- och 70-talets schablonskogsbruk nu har gått över till något som kallas ståndortsanpassat skogsbruk – t.o.m. folkpartiet hälsar jag välkommet att använda det begreppet. Många tror där att ett rationellt, lönsamt skogsbruk mycket väl kan bedrivas hand i hand med en god naturvård. Detta håller man på att lära sig i det svenska skogsbruket i dag, och vi har all anledning att bevaka den utvecklingen.

Problemet är således inte virkesbrist och avverkning. Problemet är i stället ett växande överskott av virke i förhållande till industrikapaciteten. Frågan om behovet av en utökad industri som kan ta hand om den svenska skogsråvaran har därför blivit en allt viktigare fråga, kanske den viktigaste frågan, för svensk skogsnäring i dag.

I dagens tidningar kan vi läsa om att Södra Skogsägarna nu satsar på ett nytt massabruk i södra Sverige. Det är naturligtvis – det vill jag gärna passa på att säga – en satsning som ur samhällets synpunkt måste hälsas med mycket stor tillfredsställelse och som alldeles säkert kommer att vara till gagn för skogsägarna i framtiden.

När vi förra året diskuterade skogspolitiken krävde de borgerliga partierna i en gemensam reservation en utredning om skogspolitiken i allmänhet och skogsvårdslagen i synnerhet. Vi har noterat att det i årets betänkande inte finns någon gemensam reservation med sådana krav. Detta kanske kan tolkas så att man trots allt har tagit intryck av dels det faktum att justeringar av skogspolitiken på ett naturligt sätt har skett under 80-talet, vilka finns refererade i betänkandet, dels att utskottet från en samlad skogsnäring, bl.a. vid en stor hearing förra året, fick höra att man i stort sett tyckte att skogspolitiken fungerade bra.

Det är bara folkpartiet med stöd av miljöpartiet som har en reservation med detta krav. Vi är inte – det visar verkligheten – några hårdnackade motståndare mot att göra förändringar, Lars Ernestam, men vi ställer ett krav, nämligen att de skall göras på sakliga grunder och att det skall finnas ett behov. Det skall inte göras några ändringar för ändringarnas egen skull.

Från litet skilda utgångspunkter försöker dock de borgerliga partierna gesken av att skogsvårdslagen är svårtolkad osv., utan att de egentligen kan förklara vad det är konkret som är så besvärligt för skogsägarna att förstå.

Jag vill framför allt till Carl G Nilsson och Annika Åhnberg säga att det nu pågår ett arbete inom skogsstyrelsen för att man skall se om det kan göras förenklingar, inte beroende på att detta nu i snart tio år har upprepats i riksdagen, utan därför att det är en naturlig process som sker inom detta område liksom på andra områden. Man vill se om man kan göra förenklingar utan att förlora i tydlighet. Vi får väl se vad som kommer ut av detta arbete.

Vi är i utskottet överens om att det brister åtskilligt i efterlevnaden av reglerna om naturvårdshänsyn i skogsbruket. En allmän skärpning är här på sin plats. Naturvårdshänsynen fungerar icke tillfredsställande. De få, ganska enkla undersökningar som har gjorts pekar dessutom på att det i första hand är mot det privata skogsbruket som det finns anledning att rikta kritik. Jag vill ändå framhålla att det är viktigt att vi samfällt här i denna kammare när vi pratar skogspolitik gör sådana uttalanden om en allmän skärpning i skogsbruket. Enligt vår mening är det inte i första hand mer utredningar och

nya regler som krävs. Däremot kan, som sagt, tillämpningen stramas upp.

Jag vill säga till Annika Åhnberg att jag har erfarit att även den här frågan diskuteras i samband med att naturvårdslagen nu ses över. Då får vi kanske ytterligare ett argument som inte finns med i betänkandet.

Även skogsstyrelsen arbetar hårt för att få genomslag för regler som verkligen säger att man skall ta dessa naturvårdshänsyn i det vardagliga skogsbruket. Jag vill också erinra om den satsning på utbildning av skogsägarna som regeringen har gjort i budgeten – som tidigare har behandlats här. Utbildningen syftar till ökade kunskaper om biologiska och ekologiska förhållanden och är naturligtvis också ett viktigt led i vår strävan att uppnå en bättre naturvårdshänsyn i skogsbruket.

Jag tycker inte att det finns någon anledning att nu ta upp någon mera omfattande debatt när det gäller frågan om skogsbruket i det fjällnära området. Frågan återkommer till riksdagen inom kort, när regeringen har prövat vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas med anledning av den utvärdering som skogsstyrelsen fått i uppdrag att göra.

Utvärderingen kommer att vara allsidig. Man skall se på vad som har hänt under de fem år som har gått sedan beslutet fattades, och man skall bl.a. utvärdera avverkningsomfattning, hyggens storleksutveckling, föryngringsresultatet, vägbyggande, anpassningen till naturvärden och rennäringens intressen, avsättningen av olika typer av reservat, sysselsättningsutvecklingen inom skogsbruket och av detta beroende näringar. Med utgångspunkt i denna utvärdering kommer skogsstyrelsen och sedermera regeringen att pröva behovet av att förtydliga och skärpa lagstiftningen. Det kan gälla samrådsskyldigheten eller behovet av att uttryckligen förbjuda avverkning av skog, bl.a. på impedimentmarker.

Lars Ernestam och jag har haft många duster i kammaren om denna fråga under åren. Det känns som att det nu är sista chansen för Lars Ernestam att på ett ganska bräckligt underlag orera kring dessa frågor. Nästa gång vi kommer att diskutera dessa frågor, Lars Ernestam, kommer vi att ha ett underlag som gör att vi kan föra en debatt på en mycket saklig grund. Det hälsar jag med tillfredsställelse.

Skogsstyrelsen har arbetat snabbt. Den preliminära rapporten är för närvarande ute på remiss. Jag tycker att vi för omväxlingens skull kunde tala om framtiden, även om det är en nära framtid. En intressant principiell fråga som tas upp till övervägande i rapporten är vilket ansvar för miljökonsekvensbeskrivningar som skall läggas på den som äger skog. Jag tar upp frågan enbart för att den har anknytning till vad som tas upp i reservation 4 av centern, folkpartiet och miljöpartiet. Vi är säkert överens om att miljökonsekvensbeskrivningar skall komma in på alla de verksamheter, inkl. skogsbruket, som kan påverka miljön. Naturvårdsverket har också fått ett sådant uppdrag från regeringen. Beslutet fattades förra våren i riksdagen i samband med att miljöpropositionen lades fram.

I det här sammanhanget är det intressant att fråga vem det är som skall ansvara för att sådana beskrivningar görs. Om detta ges inget besked i reservationen om konsekvensbeskrivningar. Det skulle vara intressant att få höra vad reservanterna har för åsikter om detta. Det är en principiell fråga. För min del anser jag att det är ganska självklart att den som äger skog och får

den ekonomiska nyttan av den verksamhet som bedrivs där, också skall ha ansvaret för att beskriva miljökonsekvenserna.

En annan principiellt mycket viktig fråga som också finns med i rapporten, och som egentligen hela debatten om det fjällnära skogsbruket tydligt har aktualiserat, gäller vilket lokalt ansvar som bör finnas när det gäller miljöfrågor – i det här fallet inflytandet på skogsbruket. För oss socialdemokrater är detta en djupt demokratisk fråga. Vi tror på kommunerna. Vi tycker att det är kommunerna som skall ha ett stort förstahandsansvar. Vi skall på detta område, liksom på alla andra områden, sträva mot att decentralisera beslutsfattandet. Utskottet har under behandlingen av detta ärende blivit uppvaktat av företrädare från samtliga berörda inlandskommuner. I dessa kommuner har man med total politisk enighet sagt att man är beredd att ta detta ansvar. Man vill ha inflytande. Det handlar om väsentliga förutsättningar för människor att kunna leva där.

Jag vill ställa en fråga till Lennart Brunander. Varför tror ni inte på kommunerna i det här sammanhanget? Centerpartiet har haft ett paradord under 15 till 20 år, nämligen decentralisering. Men här har vi tydligen ett stort undantag. Här vill inte centern vara med längre, och det har förvånat mig.

Herr talman! Jag yrkar avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 7 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jan Fransson säger att diskussionen kring de fjällnära skogarna snart är slut. Ingen skulle vara gladare än jag om den diskussionen skulle upphöra och om skogarna skulle få det skydd de behöver. Jag tror att farhågorna finns kvar.

När man läser de direktiv som regeringen har gett till skogsstyrelsen, finner man att dessa utgör ett mycket bräckligt instrument för att uppnå resultatet. Jag har läst direktiven. Det står där att förslagen inte får innebära kostnader. Skyddet skall ske inom vad som kan anses vara ett naturligt nyttjande av skogen. Mot den bakgrunden går det inte att få det skydd som behövs för de fjällnära skogarna. Bräckligheten i diskussionen om de fjällnära skogarna finns kvar hos socialdemokraterna. Kommer det ett förslag som ger det skydd som behövs för de fjällnära skogarna, är det ingen som kommer att vara mera glad än vi i folkpartiet. Men än har vi inte sett något av detta.

Jan Fransson inleder sitt anförande med att säga att vi har en utomordentligt stor tillväxt av skogen. Vi utnyttjar inte den tillväxt som sker. Har vi då inte råd att bevara och skydda de sista vildmarkerna i Sverige? Vi talar så mycket om skydd för tropiska regnskogar. Vi skall gå in och skydda dem. Det tycker jag också är mycket bra. Men vi måste också ta vårt eget ansvar.

De sista sekunderna av min repliktid vill jag använda för att ta upp diskussionen kring skogsvårdslagen. Det är riktigt som Jan Fransson säger att det förra året fanns en gemensam borgerlig reservation. Det finns det inte i år, och jag tog upp det i mitt inledningsanförande. Jag sade att det är beklagligt att vi inte har någon gemensam reservation i år. Men det beror på att varje parti i år har utformat sin reservation med hänsyn till just de speciella krav varje parti har.

Reservation 2 av folkpartiet och miljöpartiet handlar om samlad översyn

m.m. av skogspolitiken. Miljöpartiet vill nu inte vara med längre på grund av en formulering. Det gäller översynen av lagstiftningen.

Den moderata reservationen 5 av Sven Eric Lorentzon m.fl. handlar om förändringar i skogsvårdslagen.

Reservation 6 av centerpartiet handlar om översyn av skogsvårdslagen m.m.

Reservation 7 av vpk handlar om portalparagraferna i skogsvårdslagen och skötsellagen m.m.

Alla partierna vill ha en översyn. Sedan säger Jan Fransson att vi inte behöver någon översyn samtidigt som han påpekar att vi behöver det. Jag tycker inte att det resonemanget går ihop.

Anf. 8 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill först säga att jag delar den uppfattning som Jan Fransson gav uttryck för, nämligen att vi kan ha ett virkesuttag av nuvarande storlek. Men i det sammanhanget vill jag ta upp en aspekt som jag tycker inte kommit fram tillräckligt tydligt i denna diskussion. Vi har ju länge trott att skogsproduktion var något främst för oss här i Norden, men det har nu visat sig att det finns länder på andra håll i världen som avancerar snabbt när det gäller skogsbruk och som har mer gynnsamma klimatiska förutsättningar för att få fram snabbväxande träd än vad vi har.

Jan Fransson talar om den stora tillväxten, och vi har anledning att fundera över om vi inte här i Sverige i alltför hög grad siktar in oss på samma marknad som de nu snabbt avancerande länderna befinner sig på. Borde inte vi egentligen koncentrera oss mer på långsamt växande trädslag som ger högre kvalitet, trädslag som vårt land har bättre naturliga förutsättningar för? Skulle inte en ökad förädling bidra till att ge fler arbetstillfällen, t.ex. i inlandet, varvid inte som nu råvarorna skulle föras ut ur skogslänen på långtradar till massaindustrierna vid kusterna eller längre bort för export och vidareförädling? På det här sättet skulle man kunna få flera arbetstillfällen.

Jag uppfattade inte riktigt vad Jan Fransson sade när han vände sig till mig i frågan om förenklingar av skogsvårdslagen, men vi har inte krävt några sådana. Vad vi tog upp var naturvårdshänsynen. Den s.k. portalparagrafen har uppenbart en annan inriktning än den som vi eftersträvar. Denna paragraf har följande lydelse:

”Skogsmark med dess skog skall genom lämpligt utnyttjande av markens virkesproducerande förmåga skötas så att den varaktigt ger en hög och värdefull virkesavkastning. Vid skötseln skall hänsyn tas till naturvårdens och andra allmänna intressen.”

Vår grundläggande inställning är den att man måste utgå från en betydligt mer omfattande roll för skogen och inte i skogsvårdslagen, som den faktiskt heter, utgå från skogens roll i produktionen och som råvara för en näring. Det är därför som vi tycker att det är viktigt att man gör en översyn och skaffar sig en annan grund för skogsvårdslagen.

Anf. 9 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jan Fransson tog upp hur mycket virke vi har i dag och framhöll att vi aldrig har haft mer virke än just nu liksom att vi heller aldrig har haft en större virkestillväxt än nu. Det är naturligtvis alldeles riktigt. Men det får inte förleda oss att tro att vi kan avverka hur mycket som helst. Ålderssammansättningen gör ju att den mängd virke som vi kan ta ut är begränsad. Det måste vara de biologiska förutsättningarna som skall få bestämma virkesmängden.

Jag vill ställa en fråga till Jan Fransson. Det förhållandet att vi nu har en ökande virkeskvantitet i Sverige borde skapa förutsättningar för att nyttja skogen i större utsträckning i energisammanhang. Den borde alltså här få en större betydelse för vår energiförsörjning. Detta skulle bli till fördel vid utnyttjandet av skogen, framför allt därför att vi med den ålderssammansättning som skogen har kommer att få mer gallrings- och röjningsvirke.

Tyvärr har den socialdemokratiska regeringen nu en mängd förslag, färdiga eller på väg, som skulle göra det ännu svårare att utnyttja skogen i detta sammanhang. Rimmar det med den skogspolitik som Jan Fransson här har talat för? Jag tycker inte att det här går ihop.

Vad gäller skogsvårdslagstiftningen talade hearingen i utskottet inte entydigt för att allt är så förfärligt bra. Det kom fram mycket som pekade på att det finns vissa orimligheter i lagstiftningen, bl.a. på de punkter som jag tog upp i mitt inledningsanförande. Man skall genom en sådan här lagstiftning inte påverka utbudet av virke, utan det skall ske på annat sätt. På den punkten föreligger en sådan orimlighet som vi menar skall tas bort.

Jan Fransson sade att det inte är så väl beställt med naturvårdshänsynen. Jag sade i mitt inledningsanförande att jag tycker att den har förbättrats avsevärt, och det står jag faktiskt fast vid. Dessutom har framför allt bondeskogsbruket i all sin verksamhet haft en inriktning där man tagit ganska stora miljöhänsyn. Visst finns det människor som har förbrutit sig, och det kommer det att finnas även i framtiden. Men de stora bekymren har skapats av de storskaliga metoder som domänverket och bolag har använt.

Jan Fransson ställde till mig en fråga om decentralisering och kommunernas roll när det gäller naturvårdsgränsen. Jag hänvisar bara till vad som står i reservationen, nämligen att vi kräver att Ortsbefolkningen skall få vara med vid utformningen. Det är vårt sätt att klara decentraliseringen: de människor som är berörda måste få möjlighet att vara med. Det tycker jag räcker som svar till Jan Fransson.

Anf. 10 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jan Fransson sade att det aldrig tidigare funnits så mycket skog i vårt land som nu. Han sade faktiskt "skog", inte "virke". Här har vi skillnaden i värderingarna. Vi talar om skogen och skogens värden, som är mycket mer än bara virket. Det är riktigt att virkesförrådet i Sverige nu är större än någonsin. Det beror på att man reparerat efter synder med ett dåligt skogsbruk tidigare, då man utarmade skogen i stora delar av landet. Det beror också på att man haft ett alldeles för högt virkesmål och använt oerhört långtgående metoder för att få ut så mycket virke som möjligt: gödsling, omfattande dikningar, kemisk bekämpning, plantering av främmande träd-

slag, osv. På det sättet har virkesförrådet ökat snabbt.

Men hur är det med skogen – gammelskog och naturskog? Det finns inte 1 % kvar av de fjällnära skogarna. Inte ens det lilla som finns kvar vill socialdemokraterna vara med om att skydda – än på ett tag, i varje fall.

Vidare sade Jan Fransson att problemet är att vi har ett överskott på virke. Ja, men varför skall man då, precis som Lars Ernestam frågade, gå in och hugga i de fjällnära skogarna? Varför står det i bil. 11 till tilläggspropositionen, som nu ligger på vårt bord och som vi arbetar med, när det gäller ASSI att man skall stimulera avverkningarna i de fjällnära skogarna? Vi har ju redan ett överskott på virke och mer än vad industrin kan sälja. Varför importerar då industrin virke utifrån? Det gäller i varje fall industrierna längs Norrlandskusten. Det är någonting i detta som inte stämmer.

Naturligtvis är det riktigt att man inte skall göra ändringar i en lagstiftning bara för ändringarnas skull. Men enligt den nuvarande skogsvårdslagen är det överordnade målet att få fram så mycket virke som möjligt till industrin. Lagen fungerar på det sättet. När man vill försöka skydda skogen för dess andra värden och ta till vara andra intressen än behovet av virke, visar sig detta vara mycket svårt. Det ställs väldigt höga ersättningsanspråk osv. Detta är ett av skälen – det finns flera – till att man bör ändra skogsvårdslagen.

När det gäller miljökonsekvensbeskrivningarna ville Jan Fransson ha en deklARATION om en färdig byråkratisk modell för hur exakt det här skall gå till. Jag har nu bara några sekunder kvar av min repliktid och kan naturligtvis inte göra en sådan deklARATION. Först måste vi vara överens om att vi skall ha miljökonsekvensbeskrivningarna och därefter får man arbeta fram dem. Det är här fråga om nya metoder, och det bör kunna ske på olika sätt genom att man tar fram riktlinjer eller inför förbud. Det bör inte erbjuda några större svårigheter om man nu verkligen vill åstadkomma någonting. Men vill man inte, blir det naturligtvis ingenting.

Anf. 11 CARL G NILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i vad Lennart Brunander sade om virkesförrådets storlek och klyftan mellan tillväxt och avverkning. Vi har i dag ett betydligt större virkesförråd än vad vi hade för ett antal år sedan, och virkesförrådet är i växande. Jag anser att det är till nytta för skogsbruket att vi har ett stort skogsförråd. Den tillväxt som vi har i dag får inte, som det sagts tidigare i debatten, tas till intäkt för politiska åtgärder för att öka avverkningarna.

Jan Fransson sade att naturvärden är dålig och att skogsägarna, framför allt de privata, måste skärpa sig. Påståendena om att naturvärden skulle ha blivit sämre är illa underbyggda och grundas på felaktigheter som ofta slungas ut i debatten. För en stund sedan sades t.ex. från kammarens talarstol att vi har hyggen på tusentals hektar. Sådana hyggen förekommer inte! De förekommer endast i den politiska vulgärdebatten. Sådana påståenden skall vi tillbakavisa i stället för att medge att det kanske ligger någonting i dem.

Här sägs vidare att värdet av olika typer av naturupplevelser, av svamp, bär, osv. är större än själva skogsbrukets avkastning totalt sett. Det är ett ganska orimligt påstående.

Det är faktiskt på det sättet att naturvårdshänsynen i skogsbruket har blivit

mycket bättre. Det har säkert skett olycksfall på den punkten, men dem skall vi ta lärdom av. Den punkt där det brister – där kan orsakerna till olycksfallen ligga – är att vi har ett för tätt och snårigt regelverk för skogsägarna, och det drabbar de privata skogsägarna allra hårdast.

En mycket hård straffbeskattning i form av skogsvårdsavgift på skogsbruket gör att lönsamheten förvisso inte är särskilt god. Som jag försökte förklara i mitt inledningsanförande är ett villkor för möjligheterna att ta bra naturvårdshänsyn att vi har ett lönsamt skogsbruk och att vi ger skogsägarna bemyndigande att själva sköta sin skog. Då får vi ett bra skogsbruk som har möjlighet att ta hänsyn till naturen.

Ett exempel på sådana felaktiga regler är den – jag tror det har nämnts tidigare här i dag – att en skogsägare som skall följa skogsvårdslagen i dag inte har rätt att öka lövinslaget, utan det är barrskogen som prioriteras.

Anf. 12 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Det var inte alls någon komplicerad fråga jag ställde, Roy Ottosson. Jag skall upprepa den: På vem ligger bevisbördan när det gäller miljökonsekvenser i skogen – skall den som äger skogen eller myndigheten ta det ansvaret? Kan miljöpartiet svara på den frågan – ja eller nej? Den är principiellt mycket intressant.

Till Lars Ernestam vill jag säga: Nej, diskussionen kring de konflikter mellan olika intressen som kan uppstå i fjällnära områden kommer inte att vara avslutad. Det sade vi redan 1985. Men diskussionen skall i första hand ske på det lokala planet ute i det aktuella länet. Det är där den demokratiska dimensionen i den här frågan har fått allt större tyngd.

Ernestam talade om bräckliga direktiv. Läs rapporten, Ernestam! Det är den som senare skall ge oss det sakliga underlaget för att diskutera vilka åtgärder som här behövs och vilka som är befogade att vidta.

Har vi inte råd att avstå från dessa skogar, frågade Ernestam. Jo, Ernestam, om det inte funnits människor som levde här uppe tror jag också att det skulle ha varit mycket lätt att avstå från att avverka dessa skogar. Det beslutet hade då varit lätt att fatta. Men det finns människor som vill leva och arbeta här, människor som behöver leva av någonting. De människor som har kommit direkt uppifrån de här bygderna och vädjat till oss om förståelse för sin livsmiljö har gjort ett mycket starkt intryck på mig.

Lennart Brunander sade litet vårdslöst att ortsbefolkningen skall få vara med. Min fråga var mycket precisare och konkretare: Är centerpartiet och Lennart Brunander med på att vi nu kopplar markanvändningsplaneringen direkt till den planeringsprocess där kommunerna, inte minst genom det samarbete som skedde mellan centern och socialdemokraterna 1987 när vi antog PBL och NRL, skall ha ett reellt inflytande i demokratisk ordning? Jag talar inte om att de kan få vara med på någon kant, utan nu handlar det om ett verkligt inflytande för kommunerna. De har själva sagt att de är beredda att ta ansvaret och att de vill ha det inflytandet över sin egen situation. Från socialdemokraterna tvekar vi inte att gå vidare på demokratisk väg.

Anf. 13 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Människorna måste kunna leva i de områden som här är berörda, sade Jan Fransson. Jag delar den uppfattningen. Det är en av de stora svårigheterna här: Självfallet måste de människor som bor och lever i de här områdena få stöd för sin försörjning. Det behövs regionalpolitiska insatser. Det är därför vi har föreslagit så många miljoner mer än regeringen för att sätta in i det området.

Men låt oss då dra ut konsekvenserna av det resonemang som Jan Fransson för om att vi för att klara sysselsättningsfrågorna kan göra avverkningar som går emot naturens krav! Man kan anföra precis samma synpunkter om regnskogarna i Brasilien. I det överbefolkade landet har man inte tillräckligt med arbetstillfällen; därför låter man kolonistörer gå in i regnskogarna och röja och bränna dem. Men samtidigt förstör man den ekologiska balansen.

Det är litet av samma sak här: Vi måste få till stånd en rimlig hänsyn till och bevara de resurser som finns kvar här. Jag trodde verkligen att Jan Fransson förstod att vi i dag måste gå in med andra resurser och inte överutnyttja skogen.

När socialdemokraterna hela tiden kommer tillbaka till att hänsynen till sysselsättningstillfällena måste gå före hänsynen till vad naturen tål blir vi bekymrade. Vi har den uppfattningen att vi har ett solidariskt ansvar att gå in. Därför har vi tagit upp frågorna om överföringspost från domänfonden till naturvårdsfonden, om särskilda pengar för regionala insatser, om bytesmark och mycket mycket annat, men de förslagen har röstats ned av socialdemokraterna. Och i direktiven står det att skyddsinsatserna inte får innebära så stort intrång att det uppstår ersättningsanspråk. Det är därför jag tycker direktiven är svaga.

Jag skulle vilja att Jan Fransson talade om för oss om han tror att fjällskogarna kommer att få det skydd som de behöver. Jag tror nämligen inte att han tror det – han sade att den diskussion vi har haft sedan 1985 kommer att fortsätta. Vad vi i folkpartiet vill är att den diskussionen skall föras till ett slut, att det skall bli klarlagt vilka områden som skall bevaras, att det skall ställas resurser till förfogande och att vi i de områdena skall få en naturvård som är värd namnet.

Anf. 14 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! På vem ligger bevisbördan när det gäller miljökonsekvenserna i skogen – myndigheten eller skogsägaren, frågade Jan Fransson. Jag föreställer mig att det måste vara myndigheten, eftersom det är myndigheten som kan utfärda förbud eller anvisningar om hur det skall gå till när det gäller de extrema skogsbruksmetoderna, främmande träslag, osv. Jag vill dock hålla dörren öppen för flexibla lösningar för att få till stånd så bra konsekvensanalyser som möjligt.

När det gäller skyddet av de fjällnära skogarna vill jag säga att dessa skogar just nu huggs ned i förskräckande hög takt. Det är därför den här debatten blir så hård. Alltsedan domänverket tog bort sin skogsodlingsgräns har dessa fantastiskt fina urskogar skövlat i förskräckande takt.

Som jag sade finns i tilläggspropositionen, som vi skall behandla här de närmaste veckorna, förslag igen om att vi skall öka virkesuttaget i de fjällnära

skogarna till ASSI i Norrbotten. Jag tycker Jan Fransson försöker föra oss bakom ljuset när han försöker ge sken av att det här skulle fixa sig på något sätt. Men det är just för att det inte fixar sig som vi och de ideella natur- och miljöorganisationerna driver den här frågan. Det är naturligtvis också därför vi kräver ett moratorium.

När det gäller hyggesstorleken så finns det skräckexempel på hyggen som är på tusentalet hektar i Norrlands inland. Sådana tas inte upp numera, men det finns alltså skräckexempel från 60-talet.

Det är också så att när människor ser på hyggen tänker de inte på samma sätt som skogsbrukaren när de definierar hyggen. I princip är ett hygge som är ett eller två år gammalt inte ett hygge längre, för då har återväxten börjat så smått, men i vanliga människors ögon är de hyggen. Har man då hyggen som tas upp år efter år intill varandra uppfattar människor dem som ett sammanhängande hygge även om definitionsmässigt, på skogligt språk, bara en mindre del är hyggen och resten ungskog. Påståendet är inte särskilt osakligt.

Jag måste än en gång beklaga att socialdemokraterna sviker sina vallöften. Jag beklagar det speciellt djupt eftersom jag har jobbat med de fjällnära skogarna inom Naturskyddsföreningen många år och blev väldigt glad när socialdemokraterna inför valet i höstas sade att de nu skulle inrätta en naturvårdsgräns – men så svänger de på det här sättet. Det är tråkigt.

Anf. 15 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jan Fransson påstår att jag litet vårdslöst sagt att ortsbefolkningen visst skall vara med, men jag får väl i stället läsa innantill ur reservationen för Jan Fransson.

”Utskottet delar den mening som framförs av centerpartiet att lokalt anpassade skogsbruksmetoder måste tillämpas i de fjällnära skogarna. Bondeskogsbruket har som motionärerna framhåller traditionellt kunnat bedrivas småskaligt, utan konflikt med naturvårdsintressena, medan de stora markägarna, domänverket och bolagen bedriver ett utpräglat storskaligt skogsbruk i de fjällnära skogarna.

För att närmare klargöra hur gränsen skall utformas bör en parlamentariskt sammansatt grupp tillsättas under medverkan av företrädare för naturvården och ortsbefolkningen.”

Jan Fransson hänvisar vidare till NRL. I naturresurslagen har ju inte den enskildes rätt blivit större i detta sammanhang. Det är väl snarare så att samhället har tagit till sig en del av det, och det var ju en del av dessa frågor som vi diskuterade. Kommunen har naturligtvis möjlighet att använda områden för det rörliga friluftslivet. I det sammanhanget kan den enskildes rätt få stå tillbaka, men vi vill att ortsbefolkningen skall ha rätt att vara med och bestämma. Människor skall kunna fortsätta en verksamhet som de har bedrivit i många herrans år. Men jag vet att Jan Fransson och socialdemokraterna gärna vill hålla domänverket om ryggen i den här frågan, och det är faktiskt domänverkets avverkningar tillsammans med bolagens i de fjällnära skogarna som har skapat dessa bekymmer. Uppe i norra Sverige är det domänverket som är den dominerande ägaren av dessa marker.

Det är domänverkets sätt att bedriva avverkningar som har gjort att dessa

diskussioner och problem har uppstått. Det går i dag ut över ortsbefolkningen. Egentligen är det mot domänverket som kritiken skall riktas. Hade domänverket och bolagen bedrivit ett skogsbruk som liknat de bosattas så hade problemet inte uppstått utan man hade kunnat fortsätta.

När det gäller naturvårdshänsynen i skogsbruket, vilket Jan Fransson också berörde, vill jag nog ändå hävda att den utvecklats till det bättre med åren. Det finns en mycket stor förståelse och även ett intresse för naturvårdshänsyn bland skogsägarna i dag. Det är litet annorlunda när man skall bygga vägar och annat. Då tar man inte på långt när de naturvårdshänsyn som skogsägarna själva tar.

Anf. 16 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har tidigare nämnt den utvärdering som skogsstyrelsen gjort och som är ute på remiss. Den handlar om uppföljningen av 1985 års beslut i riksdagen om det fjällnära skogsbruket. Behovet av den här faktaredovisningen framstår som helt uppenbart, inte minst efter Roy Ottossons sista inlägg, där han sade att det avverkas i en förskräckande takt.

Jag har faktiskt rapporten här i bänken, Roy Ottosson. Där finns fakta, och de är precis de motsatta mot vad han hävdar. Arealerna avverkad skog sjunker och hyggesstorlekarna har blivit ganska drastiskt mindre. Jag vill påstå att den utveckling som pågår ligger väl i linje med riksdagens intentioner i beslutet 1985 och i senare uttalanden.

Lars Ernestam har med egna öron fått höra att de människor som bor här uppe inte tror på det alternativ som ni talar om. Ert alternativ har ingen trovärdighet hos de människor som är berörda. Ernestam framhårdar: från Stockholmsperspektivet vet han allra bäst.

Även Lennart Brunander lever kvar i Stockholmsperspektivet och det centralistiska tänkesättet. Han säger att ortsbefolkningen får vara med i en utredning. Min fråga var: Är ni från centerns sida beredda att koppla markanvändningsplaneringen till den kommunala planeringen, där de demokratiskt valda kommunfullmäktige i kommunen har ett direkt och avgörande inflytande? Det är den fråga det handlar om.

Frågan till centern ligger kvar i luften efter den här debatten: Var finns viljan till decentralisering när vi väl kommer till konkret behandling?

Andre vice talmannen anmälde att Roy Ottosson, Lennart Brunander och Lars Ernestam anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 17 HANS DAU (m):

Herr talman! Jag skall i mitt anförande endast ta upp moderata samlingspartiets syn på frågan om de fjällnära skogarna.

Till att börja med konstaterar jag att när jag ser vilka som är med i denna debatt finner jag att det är uteslutande människor från de sydligare delarna av landet som representerar partierna – utom Maggi Mikaelsson från vpk, som också kommer att ta upp denna fråga. På samma sätt är det ju i alla sammanhang: det är folk från södra Sverige som vet bäst hur man värnar miljön i fjällområdena. Här nere, där man hugger ned skogen, asfalterar

marken och bygger bostäder, vet man hur skogen på andra ställen bäst skall skötas. Vi som är verksamma i de områden där skogsbruk och skogsvård bedrivs omyndigförklaras.

Jag undrar om det är en medveten linje att driva denna fråga så hårt. Gör man det för att vilseleda sina egna väljare med tanke på hur man här nere behandlar miljön och hur litet som här protesteras?

Det är närmast tragikomiskt att höra Lennart Brunander säga att det är väldigt viktigt att ha Ortsbefolkningens stöd. Jag vet inte om Lennart Brunander någonsin har varit i de trakter som vi diskuterar – så som han yttrar sig. Det är väl tvärtom en storm bland centerpartisterna i Västerbotens fjällkommuner – och även bland folkpartisterna, kan jag berätta för Lars Ernestam – mot det ställningstagande som dessa båda partier gjort i den här frågan. Jag tycker ni skall ta åt er av den kritiken. Era partivänner där uppe har verkligen klart för sig vad de talar om. Det är förvånansvärt att centerpartiet och folkpartiet kan stödja det här förslaget.

Man kan fråga sig om det behöver konstrueras en naturvårdsgräns, och skulle den över huvud taget hamna på rätt ställe i så fall? Ja, vi moderater anser att det inte behövs en sådan gräns. Skogsvårdslagen är i allra högsta grad till fyllest. Riksdagens beslut 1985 har också fått mycket goda effekter. Jan Fransson nämnde några siffror som jag tycker att man kan betona ytterligare.

I 1985 års beslut fastställdes att hyggesstorlekarna inte skulle överstiga 40 ha. Man kan i den här rapporten konstatera att medelhygget 1985 uppgick till 21 ha för att nu vara nere i 14 ha. Hyggesplöjningen har i stort sett upphört och planteringen av Contorta och andra främmande trädslag i områdena i fråga är mycket obetydlig. Jag för min del vill påstå, att skulle man inrätta den här naturvårdsgränsen, skulle det bli en motsatt effekt. Man skulle föra in vissa områden som inte alls passar samtidigt som man förmodligen skulle förlägga områden som finns längre ned men som ligger i svåra höjd- och klimatlägen utanför gränsen. Därför säger moderaterna bestämt nej.

Jag hade tillfälle att besöka landsbygdsriksdagen i Umeå, där människor från hela landet hade samlats. Det var inte alls bara norrlänningar. I det utskott som behandlade denna fråga hade det lagts fram ett förslag om stopp för avverkning av fjällnära urskogar och om att Svenska naturskyddsförningens förslag om inrättande av en naturvårdsgräns skulle stödjas. Det är kanske onödigt att påpeka att utskottsordföranden var en stockholmare. Därav resultatet och den stora sakkunskapen, tydligen. Det blev en mycket livlig debatt där jag och andra deltog. Glädjande nog resulterade det hela i att en mycket stor majoritet av landsbygdsriksdagens ledamöter avvisade utskottsförslaget. Kunde man vänta sig något annat då landsbygdsriksdagens motto var en levande landsbygd och natur. Hade utskottsförslaget blivit landsbygdsriksdagens förslag hade ju detta motto bara blivit tomma ord.

I likhet med många andra anser vi moderater att den fjällnära skogen skall skyddas mot storskaligt skogsbruk. Detta får då inte resultera i att det läggs en död hand över stora delar av fjällkommunerna. Det helt avgörande fel som reservanterna enligt min mening gör är att de vill stoppa de storskaliga avverkningarna på domänverkets marker – det vill även vi moderater – samtidigt som man vill att äganderätten skall ligga kvar hos domänverket.

Vad händer då? Jo, domänverket kan ju av ekonomiska skäl inte driva ett småskaligt skogsbruk. Det skulle bli ekonomiskt förödande. Därför skulle det läggas en död hand över fjällkommunerna.

Här rör det sig om industri- och sysselsättningsfattiga kommuner. Sågverksindustrin är ofta den enda betydande industrin på orten. Följden blir då råvarubrist och ytterligare koncentration till kusten.

Lars Ernestam sade att man inte vill lägga någon död hand över det hela. Samtidigt ställde han i en replik frågan: Har vi inte råd att bevara de här skogarna? Som han uttalar sig kan man tro att skogarna skall ligga orörda. Enligt mitt sätt att se skall skogarna bevaras genom att vi vårdar och brukar dem på ett vettigt sätt. Vi moderater har framhållit att de fjällnära skogarna representerar stora naturvärden och har stor betydelse för rennäring och turism och att de helt bör undantas från storskaligt skogsbruk. Men som konsekvens av detta måste man då sälja ut domänverkets arealer till ortsbefolkningen. Det är nödvändigt för att man skall kunna bedriva ett småskaligt skogsbruk, hålla sågverksindustrin i gång och bevara levande bygder. Det rör sig om 500 000 ha, framför allt i Västerbotten och Norrbotten. Det skulle kunna bli ett mycket betydande ekonomiskt tillskott och många arbetstillfällen, om man sålde ut till ortsbefolkningen.

Många påstår att det är fråga om impediment som det inte går att utnyttja. Men många av områdena är inte så improduktiva som det sägs. Tvärtom kan det vara ganska produktiva områden, om de sköts på rätt sätt. Jag vill påstå att man här med mycket gott resultat har bedrivit småskaligt skogsbruk under flera generationer, utan att det har uppstått någon konflikt med vare sig naturvård, samer eller turism. Tvärtom har näringarna kompletterat varandra på ett mycket fint sätt. Vi vill som sagt att domänverkets skogar snarast säljs ut till ortsbefolkningen, till gemensamhetsskogar som då kan ägas av samebyar och lokalbefolkning. Då garanteras småskaligheten, och man får ett arbetsintensivt skogsbruk med naturvårdshänsyn.

Tyvär har vi inte fått stöd av folkpartiet, centern och andra när det gäller att få bort den förlamande inställning som har börjat sprida sig i de här områdena på grund av talet om naturvårdsgrens. Jag ser landsbygdsriksdagens ställningstagande som ett mycket hoppfullt tecken på att de här bygderna skall kunna fortsätta att leva och utvecklas. Det är min förhoppning att även den här riksdagens majoritet skall inta samma ståndpunkt. Majoriteten inger ett hopp, eftersom den säger nej till en naturvårdsgrens.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, säga att våra förslag leder till det som naturvårdsgrensens tillskyndare är ute efter, dock utan att det läggs en död hand över de berörda fjällkommunerna.

Anf. 18 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag vill bara ge Hans Dau en sakupplysning. Jag kommer ifrån Västernorrland och är alltså inte sörlänning. Tidvis har jag också arbetat i de trakter som berörs av diskussionen om de fjällnära skogarna. Flera somrar har jag tillbringat i de fjällnära skogarna, osv., varför jag inte är alldeles okunnig om hur det är där uppe.

Visst är vi inom miljöpartiet helt eniga. Detsamma gäller miljöpartierna i kommunerna i Västerbotten och Norrbotten, framför allt i Västerbotten

varifrån protesterna kommer. De är med på den linje som jag har talat för i dag. Vi är alltså helt eniga inom miljöpartiet, och det är vi stolta över.

Jag noterar också att Naturskyddsföreningen är fullständigt enig, även uppe i norr. Man har utfört noggranna analyser och ställningstagandet är mycket väl genomarbetat. Vi behöver en naturvårdsgräns i de fjällnära skogarna. Det är vi fast övertygade om, och det kommer vi att arbeta för även i fortsättningen. Tack!

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 19 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det skulle vara mycket intressant att få verifierat om Hans Dau är representativ för moderaternas syn på naturvårdsfrågorna. Det vore intressant för många naturvårdsvänner i landet att få detta klarlagt.

Hans Dau höll ett mycket demagogiskt anförande. Han säger att om jag bor i Närke får jag inte uttala mig om någon annan del av landet. Hans Dau skall alltså inte få uttala sig om någonting som gäller t.ex. Stockholm, Skåne eller Närke. Men riksdagsledamöterna är faktiskt valda för hela landet. Är det moderaternas uppfattning att man bara får tala i frågor som gäller den egna landsdelen? Det skulle vara intressant att få veta hur det ligger till.

Jag vet att det här är en svår fråga i de berörda områdena. Människorna som bor och bygger i dessa områden har svårt när det gäller arbetstillfällen. Socialdemokraterna har då, Hans Dau, valt vägen att överutnyttja skogen. Speciellt gäller detta domänverket. Andra har sparat sin skog, men nu skall den avverkas och då uppstår det problem. Det är där som problematiken ligger, men vi har inte sett mycket stöd från moderaternas sida när det gäller anslag och överföring av pengar från domänfonden till naturvårdsfonden för att få ersättningsmark och mycket annat. När det gäller anslagen över huvudet taget har moderaterna i stället velat sänka beloppen. Jag tror inte att vi helt kan lita på att moderaternas politik i det här sammanhanget skulle ge skogarna det skydd som behövs.

Anf. 20 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Hans Dau säger att "vi vill sälja ut domänverkets skogar, det är lösningen här uppe". Jag tycker att det är viktigt att ändå påpeka hur ägofördelningen ser ut i Västerbotten ovanför skogsodlingsgränsen när det gäller den mark där skogsbruk bedrivs. Domänverket har 5 %. Det är inte så mycket att fördela. Privatskogsbruket har 75 % och bolagen 20 %.

Moderaterna har fallit in i vanan att använda begrepp som är svåra att diskutera. Vad menas med storskaligt skogsbruk? Och vad menas med småskaligt skogsbruk? Om man ändå kunde få någon konkret definition! Vi kanske också kan ställa upp på detta. Är det mindre hyggen som är småskaligt skogsbruk, eller vad är det?

Med tanke på debatter vi haft tidigare, då vi ändå har försökt tala begripligt med varandra, tycker jag att det vore på sin plats att vi nu fick en definition på vad det storskaliga skogsbruket är och vad det småskaliga skogsbruket är.

Allmänheten är, som jag redan inledningsvis sade, ganska dåligt upplyst om förhållandena. Vi bör tala begripligt så att den svenska allmänheten vet vad vi egentligen menar.

Prot. 1988/89:112
11 maj 1989

Skogspolitiska frågor

Anf. 21 HANS DAU (m) replik:

Herr talman! Roy Ottosson säger att han är norrlänning, och det betvivlar jag inte. Han har dock inte lärt sig vad de norrländska människorna i de här bygderna verkligen anser om denna fråga. Det är ju beklagligt.

Lars Ernestam talar om naturvårdsvänner. Då kan man ju få uppfattningen att dessa människor som bor i de här kommunerna och som till nästan 100 % ställer upp på det här – både hans och mina och andras partivänner – skulle vara något slags naturfiender. Jag tror att dessa människor är mer naturinriktade än vad många andra är.

Jag sade inte att man inte skulle få uttala sig. Jag sade bara att det är ganska typiskt att de som vet bäst, de som uttalar sig mest om det här, kommer från Syd- och Mellansverige. Talar man med folk i Norrland, finner man att de är mycket försiktigare, mycket mer lågmälda. Därför har de också en annan syn på det hela.

Sedan säger Lars Ernestam att man överutnyttjar skogen. Det är ju så, som Jan Fransson läste ur den här rapporten, att utnyttjandet av denna skog minskar hela tiden, och det tack vare att man har ställt de här kraven på domänverket och andra.

Så säger Lars Ernestam att det inte finns några pengar. Men snälla Lars Ernestam, vad vi vill är ju att sälja ut den här skogen till privata ägare. Det behövs ju inga budgetmedel för det, tvärtom får man in resurser.

Jag förstår inte vad Jan Fransson talar om för ägandeprocent i detta sammanhang. Det är helt klart att 53 % av de fjällnära skogarna i Västerbotten ägs av domänverket – 800 000 hektar, varav 500 000 hektar är tillgängliga.

Det är väl viktigt att vi talar om vad som är storskaligt och vad som är småskaligt skogsbruk. Jag tror inte att tiden räcker till för att utreda detta nu. Men jag tror att Jan Fransson och jag har ganska likartad uppfattning om det. Från vissa kretsar har det ju framhållits att man skall ha någon sorts blädningsskogsbruk och att man näst intill skall bära fram virket. Det är klart att ett småskaligt skogsbruk även skall kunna ha hyggen – det är ju inget som helst fel. Det går inte att bedriva skogsbruk i de här områdena och få en vettig föryngring på annat sätt.

Men jag tror inte att domänverket av ekonomiska skäl vare sig kan eller vill driva vad jag menar med småskaligt skogsbruk, nämligen att man har skonsamma metoder, små hyggen och framför allt, när det gäller föryngringar, att man använder en teknik som kanske är ganska arbetskrävande och kostsam men som passar de privata småskogsbrukarna mycket bra.

Anf. 22 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Hans Daus anförande innehåller mycket av de missuppfattningar som råder i den här frågan och som också sprids. Denna naturvårdsgrens skulle i sig själv innebära ett stort intrång för berörda människor, och den skulle fastläggas från centralt håll. I den reservation som föreligger står

det ju klart och tydligt angivet att den skall fastläggas i nära samråd med de på orten boende och de markägare som är berörda. Det är detta som är det viktiga, och man står inte så långt ifrån varandra. Men på något sätt har det – om jag får använda uttrycket – gått troll i den här frågan. Bara man hör ordet naturvårdsgräns, upplever man det i dessa områden som någonting som man måste gå emot.

Jag tror att om vi hade haft en annan politik i dessa områden, om vi långsiktigt hade arbetat för en annan regionalpolitik, där man inte enbart hade behövt nyttja den skogsresurs som finns, så hade vi inte varit i det läge som råder i dag.

När Hans Dau säger att vi i vissa områden inte har fått överutnyttja den skogsresurs som finns där, då tycker jag att han har en felaktig uppfattning. Vi har sett – och alla vet – att det finns områden där man har överutnyttjat skogsresurserna, och det gäller en hel del av domänverkets mark.

Anf. 23 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Hans Dau frågar varifrån jag har fått uppgifterna. Från skogsvårdsstyrelsen i Västerbotten.

På 5 % av domänverkets areal ovanför skogsodlingsgränsen planeras skogsbruk. Det är inte mycket att dela ut. För det är väl inte så att moderaternas förslag här, att överföra domänverksmark till privata skogsägare, innebär att man skall börja avverka inom de skogar som domänverket har lämnat orörda när det gäller skogsbruk? I så fall är det ju en utvidgning av avverkningarna i det här området.

Jag tycker att det är beklagligt att vi i denna kammare använder begrepp som förvillar den breda allmänheten. Vi har samtliga all anledning att bedriva ett upplysningsarbete när det gäller den svenska skogen och svenskt skogsbruk. Jag refererade inledningsvis till hur illa upplyst man egentligen är.

Det finns mellan 4 000 och 5 000 privata skogsägare som är berörda uppe i dessa trakter. Det är om dem vi talar. Då har man försökt definiera begreppet småskaligt skogsbruk och sagt: Skulle vi gå in på de metoderna, så skulle vi förlora 2 000 kr. i månaden av vår utkomst; en fjärdedel av vår utkomst skulle försvinna. Det är den bisarra verkligheten för de människor vilkas öden vi egentligen diskuterar här i dag.

Anf. 24 HANS DAU (m) replik:

Herr talman! Lars Ernestam säger att man hajar till och protesterar bara man hör ordet naturvårdsgräns. Ja, undra på det, Lars Ernestam, så många olika bud som har legat när det gäller detta och så bisarra förslag som man har haft om hur skogsbruk skulle få bedrivas ovanför naturvårdsgränsen.

Sedan har ni hela tiden retirerat mer och mer. Men ni har ännu inte kunnat precisera er, och folk är fortfarande väldigt uppskärade och vet att det skulle bli ett stort ingrepp om man skulle drabbas av den här gränsen.

När det gäller frågan hur mycket som avverkas där vill jag säga att det i skogsstyrelsens rapport helt klart står att 80 % av dessa skogar inte har rörts de senaste 25 åren. Det är alltså inte så våldsamma arealer som man har avverkat. Det har ju också andra sagt här förut.

Jag tyckte att det var onödigt att Jan Fransson och jag skulle diskutera frågan om storskaligt och småskaligt skogsbruk. Det som folk har blivit rädda för när det gäller småskaligt skogsbruk är ju det småskaliga skogsbruk som Svenska naturskyddsföreningen, Lars Ernestam och andra har pratat om. Jag tror att Jan Fransson och jag har ganska likartad uppfattning om vad småskaligt skogsbruk är.

Anf. 25 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Hans Dau säger att han tror att moderater och socialdemokrater är överens om ganska mycket, och det är ju någonting som vi har blivit varse under den senaste riksdagsperioden.

Jag skall ägna mitt inlägg åt frågan om de fjällnära skogarna och deras framtid, något som har debatterats långt före min tid i riksdagen. Jag har suttit och läst i gamla betänkanden, och det är intressant att se vad som hänt under åren.

De senaste månadernas debatt i mitt hemlän, Västerbotten, har fått känslorna att svalla, och många hårda ord har sagts. På ena sidan har det stått en del – jag säger en del – av de människor som bor och arbetar i de här områdena, skogsägare och kommunala företrädare. På den andra sidan har man ställt framför allt Naturskyddsföreningens krav om en naturvårdsgräns. Det har redan sagts ett antal gånger i dag att införandet av en sådan gräns skulle vara att lägga en död hand över inlandet. Min uppfattning av den debatt som har förts är att så fort någon säger ordet naturvårdsgräns lägger man en död hand över en seriös diskussion om det framtida skogsbruket i de fjällnära områdena.

Att döma av antalet riksdagsmotioner som väckts i frågan finns oron för fjällskogen i samtliga partier. Om man läser utskottsbetänkandet, kan man också se att det finns en oro för att de restriktioner som gäller i dag inte skall vara tillräckliga. Mot den bakgrunden har det fattats beslut om en snabbutredning, som skall ta upp frågor om behovet av att förtydliga och skärpa skogsvårdslagstiftningen. Utredningen skall särskilt pröva behovet av ett uttryckligt förbud mot avverkning av skog på impedimentmark och att markanvändningsplanerna skall kunna användas så att man kan dra gränser för skogsbruket på ett sådant sätt att olika intressenters krav, bl.a. naturvårdens, skall kunna tillgodoses.

Ja, men det är ju bra saker – det tycker vi i vpk också! Det är bara synd att utredningen inte fick bli klar innan vi skall behandla betänkandet här i dag. Den skall vara klar om tre veckor, och det hade naturligtvis varit mycket bättre om vi hade vetat mer om de slutsatser som utredningen kommit till. Att det tillsätts en snabbutredning den 2 mars, som skall vara klar den 1 juni, måste ju tyda på att det finns någonting som man är orolig för.

Herr talman! Det är ganska märkligt att läsa direktiven till snabbutredningen och samtidigt höra representanter för socialdemokraterna i olika fora mer eller mindre ta avstånd från de krav som ligger i direktiven, plus diskussionen om svaren på frågorna som Naturskyddsföreningen ställde före valet. Eftersom jag är ny i riksdagen och eftersom den här frågan också är ny för mig i detta forum, har jag lyssnat på argumenten från alla håll och verkligen försökt se var konflikten finns, men jag måste påstå att ju mer jag

lyssnar, desto märkligare blir diskussionen.

Jan Fransson ser detta som en demokratifråga och vill att kommunerna skall få ta ansvar, att besluten skall decentraliseras. Det är kanske i och för sig socialdemokraternas nya modell för utvecklingen, men här för man ut beslutsrätten utan att ge de förutsättningar som krävs för att kunna leva upp till ansvaret. Vilken handlingsfrihet, Jan Fransson, har en inlandskommun i Västerbotten, där SJ har lagt ner vagnslastcentralen, där posten har lagts ner, där kommunen inte har råd med vare sig daghem eller hemtjänst, när arbetstillfällena försvinner för att samhället inte vill satsa på infrastrukturen som skall göra det möjligt att bo där uppe? Vilken handlingsfrihet har man i en sådan kommun att säga att vi skall spara skogen därför att den är en värdefull naturresurs och vi inte vet om vi får en återväxt till en rimlig kostnad, när ett sådant krav ställs mot några arbetstillfällen ytterligare några år? Kommunerna har inte en reell chans att agera utifrån miljöhänsynen, som det ser ut i dag.

Sedan är det faktiskt så – Jan Fransson har gått ut ur kammaren, men de närvarande kan ju få höra det – att jordbruksutskottet uppvaktades också av andra människor och organisationer som är mycket oroade över utvecklingen i de fjällnära områdena. Men den gruppen var inte alls lika högljudd som den andra, så den har kanske inte bara Jan Fransson utan även Hans Dau och andra i utskottet glömt. Eller är det så att man struntar i de människor som är oroade över utvecklingen?

Vi accepterar inga fler restriktioner, säger inlandskommunerna och många av dem som har skog i de här områdena. Jag kan förstå den känslomässiga reaktionen mot ett intrång i den privata äganderätten, men vad jag inte kan förstå är när nejsägeriet blir något slags självändamål. Om det nu vore så att skogsvårdslagen räckte i alla lägen, varför har det då fattats beslut om en snabbutredning? Och varför kom beslutet om de fjällnära skogarna 1985?

Varför skriver man från samtliga partier motioner om just den här skogen? Måste det inte ändå tyda på att det gjorts fel förut, att det har avverkats för mycket skog på fel platser, att det finns områden där det varit svårt att få ny skog att växa, att det finns områden där det över huvud taget inte kommer ny skog, om man med skog menar träd som på sikt kan ge rimlig avkastning?

Kan det vara så att det finns områden där man faktiskt har gjort fel? Varför skall det vara så svårt att få en seriös diskussion om den resurs som de fjällnära skogarna utgör, om att skog är mer än bara träd som skall avverkas och säljas när konjunkturen är lämplig?

Målet för oss i vpk är självfallet att befolkningen i inlandet skall ges förutsättningar att försörja sig där. För att det skall vara möjligt krävs det insatser på många olika områden, och där är fjällskogen och nyttjandet av den en del. Kanske kan det finnas bättre sätt att utnyttja den resurs som fjällskogen faktiskt är än att avverka den på traditionellt, strikt företagsekonomiskt sätt.

Det framgår av betänkandet att i Norrland består en tredjedel av den produktiva skogsmarken i fjällnära områden av kalmark, plant- och ungskog. Såvitt jag kan förstå, är den tredjedelen i huvudsak tillkommen under 80-talet, eftersom skogen är avverkad efter det att domänverket tog bort sin skogsodlingsgräns. Den gränsen hade man därför att man ansåg att det inte

lönade sig att hugga skog där uppe, men gränsen togs bort på grund av att det rådde brist på avverkningsmogen skog i andra delar av inlandet, att det tillkommit nya avverkningsmetoder och att man byggde vägar.

Att hyggesstorleken har minskat, som någon har sagt tidigare, är bra. Men 14 hektar är faktiskt också en ganska stor yta. Det motsvarar bortåt 30 fotbollsplaner – det kanske är lättare att föreställa sig det måttet. Orsaken till att hyggesstorlekarna minskat diskuteras inte. Om man väger in både en exceptionellt kall vinter och en exceptionellt snörik vinter i de här områdena, kanske det inte kan uteslutas att också de förhållandena har påverkat avverkningsingen.

Intressenter som väldigt litet har fått komma till tals i debatten om fjällskogen är samerna och renskötseln. De hänslavs bärande skogarna utgör ju en viktig del av renens födområde. Att få sammanhängande områden utan stora kalhyggen närmast fjällkedjan har stor betydelse också för rennäringen.

Sedan vill jag litet grand kommentera påståendet att domänverket inte skulle ha råd att driva ett småskaligt skogsbruk. Är det någon som borde kunna ta hänsyn till naturens krav, så är det väl ett statligt bolag! Men som vanligt, liksom när det gäller SJ, är socialdemokrater och moderater rörande eniga: statliga bolag skall ha företagsekonomiska lönsamhetskrav på sig – men så går det som det går också.

För övrigt kan jag konstatera, vilket flera här har gjort, att problemet inte är brist på virke, utan det är snarare att det inte avverkas nog mycket i andra områden. Den fjällnära skogen finns det däremot problem med.

Herr talman! Jag skall alldeles strax sluta, men jag vill erinra kammaren om det starka engagemang som finns i Sverige i dag, kanske framför allt bland barn och ungdomar, för regnskogarna som är världens lungor. Jag hoppas att vi också kan få ett sådant engagemang för fjällskogen, eftersom skogen är en global resurs, och att vi kan se till alla de värden som just den skogen har.

Anf. 26 HANS DAU (m):

Herr talman! Jag kan inte underlåta att ta tillfället i akt att replikera Maggi Mikaelsson då det gäller vpk:s uppfattning.

På landsbygdsriksdagen, som jag nämnde förut, var tillsammans med mig och några stycken till den stridbaraste kämpen mot att man skulle upprätta en naturvårdsgräns Maggi Mikaelssons partivän och företrädare i riksdagsbanken, John Andersson. Han har även varit här och uppvaktat jordbruksutskottet. John Andersson är ju dels skogsbrukare i detta område, dels kunnig om förhållandena här uppe. Han delar ju helt den uppfattningen att man inte bör införa den här gränsen.

Maggi Mikaelsson sade att alla inte var lika högljudda. John Andersson är i och för sig lågmäld, men då det handlar om dessa frågor blir han ganska högljudd.

Anf. 27 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag undvek i mitt anförande att nämna ordet naturvårdsgräns, eftersom det just är ett rött skynke för moderaterna.

John Andersson och jag har inte riktigt samma uppfattning. På samma sätt har jag förstått att ett antal moderater inte delar Hans Daus uppfattning.

Att det finns olika uppfattningar om fjällskogsbruket kommer vi att få leva med, men vi borde kunna få en seriös debatt om hur vi kan ta till vara samtliga de resurser det innebär att vi har ett skogsbruk i de fjällnära områdena.

Anf. 28 HANS DAU (m):

Herr talman! Jag vill bara till Maggi Mikaelsson säga att ordet naturvårdsgräns inte är ett rött skynke för oss. Vi anser att man uppnår de begärda effekterna på ett mycket bättre sätt genom de åtgärder vi har föreslagit. Man får ett bättre naturskydd, man får ett bättre utnyttjande av resurserna, och man får framför allt tillfälle till arbete och sysselsättning i dessa områden för den befolkning som vill bo kvar där.

Anf. 29 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Det är nog, Hans Dau, inte så stor chans att vi kommer överens, men jag kan läsa innantill i moderata samlingspartiets reservation, att moderata samlingspartiet tycker "att det fjällnära barrskogsbältet står för så stora naturvärden och har så stor betydelse för rennäringen och turismen att det i sin helhet bör undantas från storskaligt skogsbruk".

Hans Dau har inte sagt någonting om vad han menar med ett småskaligt skogsbruk. Det enda han har sagt är att domänverket inte skulle klara av det. Under ett möte i Sorsele framkom att de bönder eller skogsägare som var emot begränsningar också var väldigt mycket emot ett småskaligt skogsbruk.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i ärendet.

Mom. 1 (målet för virkesuttag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (samlad översyn m.m. av skogspolitiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars Ernestam m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (övervakning av hänsynsreglerna m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (konsekvensbeskrivningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Karl Erik Olsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (förändringar i skogsvårdslagen och skötsellagen, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 226 röster mot 55 för reservation 5 av Sven Eric Lorentzon m.fl.

Mom. 6 (översyn av skogsvårdslagen m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 34 för reservation 6 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander.

Mom. 7 (portalparagraferna i skogsvårdslagen och skötsellagen m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 36 för reservation 7 av Annika Åhnberg och Paul Cizuk.

Mom. 8 (Pinus contorta m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Annika Åhnberg och Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (översyn av bestämmelserna om naturvårdshänsyn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (vissa bestämmelser i skogsvårdslagen m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (kemisk bekämpning, skogsgödsling m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (motorsågsbränslen, vegetabilisk olja och hydraulolja m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Karl Erik Olsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (ädellövskogslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 18 för reservation 13 av Paul Cizuk.

Mom. 14 och 15

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 16 (naturvårdsgräns m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 185 röster mot 105 för reservation 14 av Karl Erik Olsson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 17 (moratorium)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Annika Åhnberg och Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (överförande av statligt ägd skog på enskilda m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1988/89:112 Mom. 19 (direktiv till domänverket)

11 maj 1989

Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Djurskydd m.m.

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Paul Ciszuk – bifölls med acklamation.

8 § Beträffande de på föredragningslistan återstående ärendena, jordbruksutskottets betänkanden 1988/89:JoU17 och JoU20, trafikutskottets betänkande 1988/89:TU18 samt bostadsutskottets betänkande 1988/89:BoU11, beslöt kammaren på förslag av tredje vice talmannen medge att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i samtliga dessa ärenden avslutats.

9 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Anf. 30 TREDJE VICE TALMANNEN:

Med ändring av gällande sammanträdesplan kommer

- a) arbetsplenium fredagen den 12 maj att inställas (frågestunden tar sin början planenligt kl. 14.00),
- b) arbetsplenium fredagen den 19 maj att ta sin början kl. 10.00,
- c) sammanträdet för interpellationssvar måndagen den 22 maj att ta sin början kl. 09.00.

Sammanträdet i dag kommer att avslutas senast kl. 18.00.

10 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkanden
1988/89:JoU17 Djurskydd m.m.,
1988/89:JoU20 Trädgårdsnäringen,

trafikutskottets betänkande
1988/89:TU18 Luftfartsverkets verksamhet 1989/90–1991/92. m.m. (prop. 1988/89:100 delvis) och

bostadsutskottets betänkande
1988/89:BoU11 Ändringar i fastighetsbildningslagen m.m. (prop. 1988/89:77).

Först upptogs till behandling jordbruksutskottets betänkande 17 om djurskydd m.m.

Djurskydd m.m.

Anf. 31 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! Djurskyddsfrågorna engagerar många människor. Förvaltar-skapstanken kommer här många gånger till uttryck. Det är ett ansvar för

miljö, människor, djur och övriga organismer – ett personligt ansvarstagande med en stor portion av moral. Det är något som påfallande sällan diskuteras i andra sammanhang. I ljust härav skall ses folkpartiets ihärdiga argumentation för att slå fast att alternativ till djurförsök bör prövas i alla sammanhang. Att det går att vinna resultat kommer väl fram när man ser hur frågan om ett avskaffande av en metod, LD50-metoden, kunnat föras framåt.

Låt mig slå fast att LD50-metoden skall avskaffas. Vi i folkpartiet har länge drivit kravet att denna brutala avlivning av stora mängder djur skall tas bort. På hösten för halvtannat år sedan riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om LD50-metoden. Riksdagen gav helt enkelt ett uppdrag till regeringen. Nu har centrala försöksdjursnämnden utrett frågan. Av den utredningen framgår att övervägande skäl talar – precis som folkpartiet hävdar – för ett definitivt avskaffande av LD50-metoden. Nu kallas den för den klassiska LD50-metoden. Jag vill understryka att en orsak till att utredningen nått denna insikt är att det visat sig att andra alternativa tester ger resultat som är användbara och som är till fyllest.

Även den modifierade formen av LD50-tester måste dock avskaffas, hävdar vi i folkpartiet. Modifierad LD50-metod innebär att färre djur dödas. Det är förvisso ett steg framåt. Det räcker emellertid inte, utan vi måste gå vidare. I utskottet utgår vi enhälligt ifrån att även den modifierade LD50-metoden skall avskaffas på sikt. De som för närvarande bereder frågan i regeringskansliet torde således göra bäst i att beakta detta faktum. Det finns alltså nu en enhällig opinion i denna fråga.

Enligt lagstiftningen från den 1 juli 1988 skall alla djurförsök prövas av en djurförsöksetisk nämnd. Till skillnad från den kommitté som bedömer medicinska försök på människor består den djurförsöksetiska nämnden även majoritet av lekmän. En majoritet av dessa skall representera allmänna intressen, dvs. avnämarna av den biomedicinska forskningen, medan övriga lekmän skall vara djurskyddsrepresentanter.

En stor grupp människor för vilka framstegen inom medicinsk vård är av särskilt stor betydelse utgörs av medlemmarna i de olika patientorganisationerna, som i den här frågan är centralt organiserade i Handikappförbundens centralkommitté, HCK. Den representerar 27 patientföreningar med mer än 360 000 medlemmar. Vi i folkpartiet tycker att det förefaller rimligt att just dessa erbjuds möjlighet att delta i de djurförsöksetiska nämnderna. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 7.

Herr talman! Vi i folkpartiet har också aktualiserat brandskyddet för djur i lantbruksbyggnader. Frågan har sitt ursprung i att jordbrukets försäkringsbolag har rapporterat om att flera djurbesättningar innebränns varje år. Ibland kan ganska stora djurbesättningar omkomma på det viset. Till en del kan inte uteslutas att normer och säkerhetsföreskrifter här inte håller tillräckligt god kvalitet. Det här är självfallet en ekonomisk fråga. Men det är faktiskt också en moralisk fråga – en fråga om ansvar för och omsorg om våra husdjur. Nu förutsätter vi enhälligt i utskottet att den fortlöpande översyn som sker inom ramen för redovisat samarbete mellan de olika instanserna, räddningsskyddet, försäkringsbolagen, m.fl., i allt väsentligt kommer att tillgodose ställda krav på ett bibehållet men också, vill jag understryka, förstärkt brandskydd.

Till sist, herr talman, vill jag också markera de synpunkter som av och till kommer in till oss från många lantbrukare. De handlar ibland om en oro för hur bestämmelserna kring djurhållningen utformas. Det kan vara vädjanden om att de regler som antas och de krav som ställs på djurhållningen verkligen skall vara motiverade ur djurskyddssynpunkt och bygga på fakta och kunskap som näringen har haft och kunnat förmedla till oss övriga debattörer.

Jag vill understryka att för folkpartiets del baserar vi våra beslut och vår argumentation i det här avseendet just på de fakta som kommer fram när det gäller djurskyddssynpunkter. Därför har vi kunnat ha ett sådant gott samarbete, som vi också tror är möjligt fortsättningsvis, med lantbrukare och andra för att nå det syfte som vi faktiskt tror är gemensamt – ett moraliskt ansvar för våra husdjur.

Anf. 32 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Detta betänkande går under beteckningen Djurskydd m.m. I själva verket upptar dock djurskyddsfrågorna endast en begränsad del av betänkandet. I huvudsak är det frågor kring försöksdjur som tas upp.

Vi har ifrån centerpartiet tagit upp i motioner LD50-testernas vara eller inte vara. Vid ett par tillfällen har riksdagen varit enig om att man skall slopa LD50-tester, eftersom man har tyckt att användningen av dem har medfört ett onödigt lidande för djuren. Förra året var vi ganska kritiska när den socialdemokratiska regeringen inte fick med ett sådant förbud i den nya djurskyddslagen.

Under arbetet med detta betänkande har vi fått en redovisning om att dessa tester – som man nu kallar för klassiska LD50-tester – inte används längre. Under de senaste åren har inga sådana försök gjorts. Det har inte ställts de kraven. Det är ju egentligen det viktigaste. Fortfarande finns dock kravet på att man skall få bort denna typ av djurförsök, eftersom man kan tycka att den är onödig. Om metoden kallas för LD50-test eller modifierad LD50-test kan ju kanske göra detsamma. Man använder visserligen mycket färre djur när det gäller den modifierade formen. Man påstår att man då använder 20–40 djur.

Det viktiga är dock att vi får fram alternativ. När det gäller olika typer av kemikalier, mediciner och annat behövs ju tester för att man skall kunna se om preparaten kan användas ute i naturen eller på människor. Det är då viktigt att de här alternativen också testas och att man gör en utvärdering av att de fungerar. Om vi börjar nyttja dessa alternativ innan de är säkra och klara, skulle vi göra dem en björntjänst.

Anders Castberger, som talade före mig, gick ut hårt med att tala om folkpartiets syn och säga att man var mycket angelägen om att man skall använda dessa alternativ. Jag saknar Anders Castberger och övriga folkpartister när det gäller våra reservationer om utvärdering och inventering av de alternativa metoderna och även när det gäller att satsa resurser på forskning. Här krävs forskning och utveckling för att dessa metoder skall bli säkra och användbara.

Vi har i vår reservation nr 3 ställt kravet att vi skall ta reda på hur pass bra de alternativa metoderna är och också göra en inventering av vilka metoder

som finns. I detta arbete kan vi få hjälp, eftersom ett till USA:s kongress underlydande organ har gjort en utvärdering av detta slag av de metoder som finns i USA. Det gjorde man 1986. Man har i en ganska tjock bok listat alla de metoder som finns för alternativ till djurförsök. Det skulle kunna vara en utgångspunkt för det arbete vi vill ha gjort i Sverige. Den första förutsättningen för att vi skall komma bort från djurförsöken är ju att alternativa metoder blir accepterade, att de är godkända och klara. Men då behövs också mer forskning och utveckling. Vi har en reservation som tar upp även den frågan.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till våra reservationer nr 3 och 6 i detta betänkande.

Med den nya djurskyddslagen fick vi nog ändå en förbättrad djurhållning i Sverige. Jag tror att det är viktigt också ur denna synpunkt, eftersom de allmänna kraven på hur djur skall hanteras måste återspeglas i användandet och skötseln av försöksdjur.

Vi har i betänkandet också behandlat motioner där det framförs krav på att vi skall utvärdera djurförsök både etiskt och biologiskt. Det senare gäller huruvida man kan överföra de resultat man får fram direkt på människan. Där har vi CFN som skall göra denna utvärdering. Det gäller både den etiska sidan och huruvida det lidande som djuren trots allt måste utsättas för vid försök är motiverat mot bakgrund av det resultat man vill nå. Vi har inte ställt oss bakom kraven på en utvärdering, eftersom vi redan har en organisation för detta.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till våra reservationer.

Anf. 33 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Ingenstans blir vår syn på livet och naturen så tydlig som i vårt förhållande till djuren. Det går också en vattendelare genom alla politiska partier i dessa grundläggande frågor. Här finns två tydliga grupperingar: å ena sidan de som anser att människan har rätt att använda djuren för forskning och försök, för produktion av förnödenheter och som leksaker och å andra sidan de som anser att djuren lever framför allt för sin egen skull och inte för vår, men att vi kan dela jorden och leva här tillsammans, till ömsesidigt gagn.

Diskussionen kring djurskydd blir ofta mycket upprörd. I djurskyddsarbetet tillgrips ibland minst sagt okonventionella metoder. I mitt arbete här i riksdagen har jag märkt att frågor kring djurskydd engagerar oerhört många människor. Jag tror det beror på att djuren är så totalt utlämnade till oss. De har inte röst, inte möjlighet att försvara sig.

Frågorna om djurskydd kan heller inte isoleras från vår kultur, vårt sätt att leva i övrigt. Respekt för livet är grundläggande och måste finnas i botten för hela vårt samhällsliv. Mot den bakgrunden är den nya djurskyddslag som riksdagen nyligen har antagit ett mycket stort framsteg. Den är dock en ramlag, och nu pågår diskussionen om föreskrifterna i anledning av denna lag. Föreskrifter har nyligen antagits av lantbruksstyrelsen. De anses av en del otillräckliga och av andra som alltför långtgående. Det finns säkert anledning att här i kammaren återkomma till diskussionen kring djurskyddslagen och dess föreskrifter och utvärdera om lagen i praktiken blev vad riksdagen avsett.

Det finns också anledning, fast inte inom ramen för diskussionen kring detta betänkande, att återkomma till frågan om hur man reglerar människors rätt att få tillbaka djur de har fråntagits på grund av att de har hanterat djuren illa.

Det betänkande vi diskuterar i dag handlar framför allt om djurskyddet i samband med djurförsök och behovet av alternativa metoder. Motioner som vill minska antalet djurförsök finns från alla partier, vilket understryker det jag tidigare sade om att dessa frågor är partiövergripande. Tyvärr kan jag konstatera att det inte är alla enskilda motionärer som har fått sina partiers gehör. Det kunde vi märka i utskottets hantering av dessa frågor. Desto mer stolt är jag därför att ha mitt parti samlat bakom mig i dessa frågor som rör djurskydd.

Djurförsök kommer tyvärr ofta till stånd på grund av slentrian. Antalet djurförsök måste dock minskas. Därför har vi krävt att en analys görs av djurförsöken, så att vi kan göra en bedömning av om de försök som nu görs i egentlig mening uppfyller vetenskapliga krav.

Vi tror inte att användandet av djurförsök kan upphöra. Desto mer angeläget är det att varsamheten och respekten för de djur som används är stor. Därför krävs en samlad genomgång av vilka rutiner och tekniker som finns och som kan användas för att ge försöksdjuren ett så bra liv som möjligt.

Vi har också krävt att de alternativa metoderna skall utvärderas och analyseras. Lennart Brunander har tidigare här i kammaren tagit upp hur viktigt det är att vi noggrant utvärderar de alternativa metoderna, så att vi vet att de är verkningsfulla och att de är ett alternativ till djurförsök. Vi har också krävt att ekonomiska bidrag ges till ett sådant projekt, MEIC-projektet.

Ytterligare ett sätt att öka användningen av alternativa metoder är att öka informationen till och utbildningen av dem som är berörda. Tyvärr är det ofta så att kunskapen om vilka alternativa metoder som finns inte alltid är så stor vare sig i de etiska nämnderna som skall pröva djurförsök eller bland forskarna själva.

Arbetet för att bygga upp de alternativa metoderna kräver ett samlat agerande från samhällets sida. Därför har vi också ställt upp på det krav som har förts fram i utskottet, som vi tycker är mycket bra, nämligen att det behövs en samlad statlig satsning för att åstadkomma ett verkligt genombrott för de alternativa metoderna.

I de etiska nämnderna som prövar om djurförsök skall tillåtas finns representanter för olika intressen. Vi tycker att eftersom intresset för dessa frågor är mycket stort och engagerar många, borde dessa sammanträden vara offentliga. Därför har vi krävt att de etiska nämndernas sammanträden skall bli offentliga.

Vi har också krävt att djurförsök skall beläggas med en kostnad, dels i syfte att minska antalet djurförsök, dels i syfte att finansiera en utbyggnad av tillsynsverksamheten när det gäller försöksdjurens levnadsförhållanden. Vi anser att den tillsynen i dag är mycket eftersatt.

Slutligen vill jag också nämna ett krav som kommer litet utanför frågorna som rör djurskydd med anledning av djurförsök. Vi har under den allmänna motionstiden väckt en motion som handlar om att avveckla pälsfarmerna. Den tas upp i detta sammanhang.

Pälsdjursuppfödningen har under senare år utsatts för viss kritik, befogad kritik, menar vi. Det har gällt försummelse av djurens skötsel och svårigheter att bedriva pälsfarmverksamhet på ett sådant sätt att djuren kan tillförsäkras rimliga levnadsförhållanden. Mot denna bakgrund anser vi i vpk att man under en tioårsperiod bör avveckla verksamheten vid pälsdjursfarmerna. Vi inser naturligtvis att denna verksamhet ofta förekommer i delar av landet som har sysselsättningsproblem; detta är viktigt att beakta. Men det kan inte vara moraliskt acceptabelt att av sysselsättningskäl behålla en verksamhet där djuren far så illa som de gör vid pälsdjursuppfödningen. Vi anser att det krävs andra insatser från samhället och det privata näringslivet för att tillförsäkra människor i berörda delar av landet en rimlig grad av sysselsättning.

Herr talman! Därmed vill jag yrka bifall till samtliga reservationer i betänkandet som vpk har undertecknat.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 34 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Under senare år har djurens villkor debatterats mycket flitigt. Djurskyddet handlar ju i grunden om förhållandet mellan människan och de djur som hon har i sin vård. Många lägger ner ett stort engagemang i djurskyddsfrågor – såväl enskilda människor som olika organisationer arbetar för att värna djurens intressen.

Om en djurskyddslag skall fungera väl skall den inte bara vara så utformad att den ger möjlighet till ingripande och straff mot djurplågeri och i samband med andra missförhållanden, utan den skall i ännu högre grad förebygga och förhindra att djuren far illa.

I stort sett all djurhållning förändras ständigt och kräver därför särskild uppmärksamhet.

Den 26 maj 1988 antog riksdagen ett samlat beslut om en ny djurskyddslag. Den innebär att vi nu har ett bra, lagfört djurskydd. Besluten kunde då fattas under i huvudsak stor enighet i utskottet – och det är bra. Det var en seger att vi kunde komma överens så långt som faktiskt blev fallet, och det var också en seger för djuren att detta beslut fattades.

Det betänkande som vi nu behandlar bygger på 51 motionsyrkanden från allmänna motionstiden. I huvudsak handlar motionerna om olika djurförsök och testmetoder. Det beslut som togs förra våren omfattade också de ärenden vi behandlar i dag. Vid användningen av försöksdjur vidgades den etiska prövningen till att omfatta alla djurförsök. Försöksdjursnämnden omorganiserades och förstärktes. Detta var ett led i strävandena att på ett bättre sätt överblicka användandet av försöksdjur.

Utskottet framhöll det då också som mycket angeläget att alternativa testmetoder snarast arbetas fram och föreslog ett tillkännagivande till regeringen angående den s.k. LD50-metoden.

10 reservationer har fogats till dagens betänkande. Jag skall något kommentera dem.

Reservationerna 1 och 2 är från vpk. Varje enskilt djurförsök i dag

underkastas en prövning som skall avse bl.a. försökets betydelse och angelägenhetsgrad, sett från en allmän synpunkt. Allt skall redovisas. Jag yrkar därför avslag på reservationerna.

Reservationerna 3 och 4 berör utvärderingen av alternativa testmetoder. Vi kan för närvarande konstatera att det inte i alla delar finns alternativa metoder. Centrala försöksdjursnämnden har ansvaret för att användningen av försöksdjur begränsas genom att främja utvecklingen av alternativa metoder.

Reservation 5 berör utbildning och information om alternativa metoder. Centrala försöksdjursnämnden har tillsammans med de etiska nämnderna i uppdrag att verka i samma riktning.

Reservation 6 kommer från centern och vpk. Utskottet har tidigare anslutit sig till regeringens program för forskning kring alternativa forskningsmetoder, varför jag yrkar att reservationen avslås.

Reservation 7 från folkpartiet tar upp representationen i de etiska nämnderna. Det är ju så att lekmannainflytandet utökades väsentligt och allmänintresset fick större utrymme i och med det beslut som vi fattade i samband med antagandet av den nya djurskyddslagen, varför utskottsmajoriteten nu yrkar avslag på reservationen.

Av samma skäl avstyrks vpk-reservation nr 8.

Reservation 9 av vpk gäller försöksdjursavgift. Frågan behandlades av utredningen om etiska frågor i samband med djurförsök, men man valde då att inte lägga fram något förslag till försöksdjursavgift. Lantbruksstyrelsen har bemyndigande att ta ut avgifter i ärenden enligt djurskyddslagen.

Reservation 10, vpk, behandlar reglerna för pälsdjursuppfödning, vilka skärptes i samband med att den nya djurskyddslagen antogs 1988. Bl.a. samtliga berörda länsstyrelser har fått i uppdrag att intensifiera tillsynen vid landets pälsdjursfarmer, varför utskottet ansett att ingen ytterligare åtgärd behövs på detta område.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet JoU 1988/89:17 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 35 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Åke Selberg tog upp den nya djurskyddslagen och sade inledningsvis att det inte räcker med att vi får en lagstiftning. Vidare menade han att lagstiftningens viktigaste uppgift inte är att straffa folk utan att förebygga och se till att vi får en bättre djurvård. Jag ställer mig med glädje bakom den beskrivningen. Det viktiga är naturligtvis att vi har fått regler som stagar upp verksamheten och talar om och ger information om hur samhället ser på dessa företeelser. Mot den bakgrunden är det viktigt att de som har djur får information och rådgivning.

För en tid sedan diskuterade vi dessa frågor här i kammaren i samband med debatten om regeringens budgetförslag. Lantbruksstyrelsen hade då begärt ett anslag för just denna verksamhet. Den gången tyckte varken regeringen eller socialdemokraterna i riksdagen att det var särskilt viktigt, denna informationsverksamhet skulle enligt dem bedrivas med hjälp av medel som eventuellt kunde sparas in på andra områden. Jag tycker inte att det resonemanget går ihop. Därför skulle jag vilja fråga Åke Selberg: Kommer

man från socialdemokratiskt håll framöver att ändra åsikt i denna fråga och anslå medel för här nämnda informationsverksamhet?

Åke Selberg säger vidare att de alternativa metoderna inte i alla delar fyller kraven i dag. Därför kan de inte användas fullt ut. Detta är jag medveten om. Men det är ju det som är motivet för våra reservationer. Vi begär dels forskning kring och utveckling av dessa metoder, dels en utvärdering, en listning, av vilka metoder som finns. Detta är nödvändigt för att man skall kunna utnyttja de användbara metoderna och utveckla dem som fortfarande inte håller måttet. Det är motivet till motionerna och reservationerna. Hur skall vi, Åke Selberg, kunna få fram bättre metoder på annat sätt?

Anf. 36 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det finns en tendens i diskussionen att säga att i och med att vi har en ny djurskyddslag är problemen ur världen. Då har vi ett bra djurskydd. Åke Selberg ger uttryck för just den uppfattningen när han bemöter reservationen om pälsdjursuppfödning. Att vi har en djurskyddslag i det här landet är ingen garanti för att djuren har det bra. Tänk efter litet! Vilda djur, som rävar och minkar, hålls i små burar. Hur skulle en sådan djurhållning någonsin kunna vara förenlig med dessa djurs naturliga beteende och erbjuda dem en livsmiljö i enlighet med deras liv? Det är fullkomligt omöjligt. Det hjälper inte hur många lagar vi än har. Det går inte att utforma en fungerande djurskyddslag för pälsdjursuppfödning. Därför är det enda rimliga att sådan uppfödning avvecklas.

I övrigt tycker jag mig märka att Åke Selberg genomgående låter bli att motivera varför han vill avstyrka de krav som framförs. Jag förstår att det är svårt, för kraven är berättigade.

Här finns ett missförstånd som jag inte längre vet om det är avsiktligt eller oavsiktligt – samma diskussion hade vi i utskottet – och det rör kravet på en analys av djurförsöken. Jag sade vid utskottsbehandlingen, och jag skall gärna säga det igen, att vi inte med vårt yrkande avsett en dubblering av den prövning av enskilda ansökningar som redan nu görs. Vi avser en analys av djurförsöken över huvud taget för att se i vilken mån de verkligen svarar mot vetenskapliga krav. Det handlar alltså inte om att undersöka varje konkret fall på nytt. Det handlar om att göra en samlad bedömning för att se om metoderna verkligen uppfyller vetenskapliga krav eller om det är av slentrian som vi fortsätter att arbeta enligt dessa metoder.

Anf. 37 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Lekmannainflytandet ökades väsentligt vid centrala nämndens omorganisation, säger Åke Selberg. Javisst, men det var en tunn förklaring – det var inte ens en förklaring utan bara ett torrt konstaterande. Vi anser att det är en fördel med en allsidig belysning av nämndens arbete. Framstegen inom den medicinska forskningen har en avgörande betydelse för den framtida sjukvården och dess konsumenter. Därför bör inte dessa undanhållas möjligheten att delta. Varför, Åke Selberg, måste socialdemokraterna se på allt så statiskt? Att centrala nämnden omorganiserats en gång behöver inte vara nog för alltid. Anser verkligen inte Åke Selberg att det skulle vara en fördel att få en bättre sammansättning, sådan som vi har föreslagit i reservation 7?

Anf. 38 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Det är viktigt att vi har fått nya regler och att vi har fått en djurskyddslag som vi var överens om när vi fattade beslut om den i fjol. Det är väldigt bra att vi kunde ena oss.

Till Lennart Brunander och Annika Åhnberg kan jag säga att vi har gett myndigheterna möjlighet att ta ut avgift för att på det sättet delvis finansiera tillsynen och informationen. Det ligger naturligtvis på länsstyrelserna och de lokala myndigheterna att klara ut tillsynen och informationen.

Till Anders Castberger vill jag säga att jag naturligtvis är på det klara med att denna djurskyddslag inte kommer att vara statisk. Den kommer inte att gälla i alla tider. Vi kommer säkert, precis som jag sade i min inledning, att få situationer då djurhållningen förändras och då förhållandena för både djur och dem som handhar djur förändras. Då skall vi naturligtvis ta upp en ny diskussion.

Det är ett år sedan vi fattade beslutet, och vi har helt nyligen fått tillämpningsföreskrifterna. Vi måste ge den nya lagen och de nya föreskrifterna en ärlig chans innan vi föreslår ändringar.

När det gäller pålstdjursuppfödningen ligger mycket i det Annika Åhnberg sade. I de nya föreskrifterna och den nya djurskyddslagen tar man upp förhållandena på pålsfarmerna. Även sådana djur får det bättre, de får större utrymmen, vattnet skall vara tempererat osv. Så en bit på vägen har vi kommit.

Anf. 39 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Åke Selberg säger att lantbruksstyrelserna har fått möjlighet att ta ut avgifter för att täcka kostnaderna för information och rådgivning. Avgifterna kan man bara använda för att täcka kostnaderna för inspektion av de nya anläggningarna, tycker jag. Det är inte rimligt att ta ut avgifter för den allmänna informationen, för det är ju samhällets ansvar att stå för den. Därför tycker jag att det är litet fel när socialdemokraterna talar så väldigt mycket om information och rådgivning men samtidigt inte vill ge de förutsättningar som behövs.

Åke Selberg säger att länsstyrelserna och de lokala myndigheterna själva skall klara informationen. Det är väl lantbruksnämnderna som skall göra det, men de måste få resurser för det.

Vidare säger Åke Selberg att den nya djurskyddslagen måste få tid på sig. Det är riktigt. Men det betänkande vi nu behandlar handlar i huvudsak om djurförsöken och alternativa metoder för djurförsök – de senare regleras ju inte i djurskyddslagen, utan dessa måste vi arbeta med vid sidan om. Jag skulle vilja fråga Åke Selberg igen: Hur skall vi få fram alternativa metoder och få dem användbara om vi inte får forskning, utveckling och utvärdering av dem?

Anf. 40 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det är beklagligt att socialdemokraterna vill nöja sig med den nya djurskyddslagen och så att säga vill se tiden an. De som har förespråkade alternativa metoder till djurförsök har länge kämpat i motvind men så sakteliga vunnit gehör. Det har de gjort därför att människor mär

väldigt illa av att veta att vi handskas med djur på det sätt som vi gör vid djurförsök. Därför finns det ett väldigt starkt engagemang för att vi skall komma bort från dessa djurförsök. Men då måste det finnas alternativ för att det skall bli möjligt. Det behövs mer aktivt engagemang från samhällets sida. Det behövs stöd till utveckling av alternativa metoder, det behövs forskning kring dem och analys av dem. Det behövs stöd till de olika konkreta projekt som finns i dag och som hela tiden i väldigt hög grad är beroende av stöd från ideella organisationer och ideellt arbete. Det behövs ekonomiska resurser och ökad information om alternativa metoder till verksamma forskare på området. Som det är nu får hela tiden den allmänna opinionen fösa samhället framför sig steg för steg. Varför skall vi inte kunna få se en samlad rejäl satsning på det här området i enlighet med vad som krävs i reservationerna till betänkandet?

Anf. 41 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Om nu lagen inte är statisk, Åke Selberg, varför då inte verka för att snabbt och enkelt åstadkomma en förbättring när det gäller centrala försöksdjursnämndens arbetsmöjligheter? När man lyssnar på Åke Selbergs framställning får man ett intryck av att det här arbetet ännu inte har kommit i gång utan att centrala försöksdjursnämnden sedan något år tillbaka väntar på föreskrifter. Men så är inte alls fallet. Det vet Åke Selberg också mycket väl.

Centrala djurförsöksnämnden har t.ex. antagit ett uppdrag från regeringen och utfört en omfattande utredning av LD50-testet. Vidare har man presenterat resultatet av detta arbete och lagt fram ett förslag om avskaffandet av denna metod. Vi i folkpartiet säger: Släpp in patientorganisationerna i centrala försöksdjursnämnden! Vad väntar socialdemokraten Åke Selberg på?

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 42 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Anders Castberger säger: Ta tag i detta! Men det är ju vad vi har gjort. I regeringskansliet bereds dessa frågor för närvarande. Samtidigt måste vi ha i åtanke att det i dag inte finns alternativ på alla områden. Därför är det så viktigt att de rätta förslagen läggs fram. Man har tagit fasta på utredningen och kommer att lägga fram förslag i detta sammanhang. Staten och LIF satsar 600 000 kr. varje år på forskning och utveckling inom detta område. Olika budgetförslag är för närvarande föremål för riksdagens behandling. Man förutsätter att det blir på samma sätt nästa år. En hel del medel satsas således på detta.

Vidare har utskottet tidigare tagit ställning till dessa frågor. Det är bara att avvakta 1990 års forskningsproposition. Det är ju meningen att vi skall gå vidare med ett samlat program för forskning kring de alternativa metoderna.

Anf. 43 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande JoU17 behandlas 51 motioner från samtliga partier i riksdagen. Utskottet har avstyrkt samtliga

yrkanden. Dessutom är tio reservationer fogade till betänkandet – dock ingen denna gång från moderata samlingspartiet. Det beror på att riksdagen för ett år sedan behandlade en särskild proposition som spände över *hela fältet* när det gäller djurskyddet. Vid det tillfället markerade vi moderater, och det gjorde också andra partier, var vi stod då det gällde frågor på djurskyddets område. Eftersom det först nu börjar klarna vad gäller tillämpningsföreskrifterna, vilka är baserade på då fattade beslut, har vi moderater inte ånyo väckt motioner i samma omfattning som vissa andra partier gjort.

Det finns dock ett par moderatmotioner. En av dem har väckts av Elisabeth Fleetwood m. fl. I den motionen kräver motionärerna en utvärdering av användningen av försöksdjur med hänsyn till djurförsökens relevans och berättigande i allmänhet resp. i varje enskilt fall. Av utskottets skrivning framgår emellertid att man har beaktat de krav som framställdes i motionen. Samma sak gäller moderatmotion 540.

Till detta kan läggas att jordbruksministern i ett frågesvar till Elisabeth Fleetwood den 28 april gällande ett allvarligt djurskyddsärende givit besked som kan tolkas så, att en översyn skall göras om lagen inte fungerar i fall liknande det som man då diskuterade. Det gällde misshandel av djur.

Vi moderater finner därför att det betänkande som vi nu behandlar täcker in det som för närvarande behöver sägas om de yrkanden som har framställts. Jag kan dock, fru talman, konstatera att det då det gäller utformningen av tillämpningsföreskrifterna i anledning av de riksdagsbeslut om djurskyddet som fattades för ett år sedan här i riksdagen har rått en kraftig turbulens, inte minst på lantbruksstyrelsen som har haft att ta itu med denna delikata uppgift. Man borde ha rättat sig efter det moderata förslaget beträffande utformningen av tillämpningsföreskrifterna. I så fall skulle det här ha förekommit en samverkan med berörda organisationer och näringar, vilka har med djurhållningen att göra. Då skulle det med stor sannolikhet ha varit betydligt lättare att förankra detta i dagens verklighet.

Fru talman! Det finns en tradition bland Sveriges djurhållare att ha god djurhållning. Djurhållningens ekonomiska betydelse för Sveriges bönder t.ex. innebär dessutom i sig en garanti för god omvårdnad. Det går ju inte att uppnå lönsamhet i en näring som har med djur och liv att göra om man inte vårdar sig om livet. Bakom de fall av djurplågeri eller vanvård av djur som tyvärr ibland är ett faktum finns det nästan alltid personliga sociala problem. De här problemen leder till bristande förståelse för djuren och oförmåga att handha dessa. Det är viktigt att snabba ingripanden sker i dessa fall.

Djurskyddet gäller förhållandet mellan människan och de djur som hon har i sin vård. Sedan urminnes tider är människan beroende av att hålla husdjur av skilda slag för olika ändamål. Medvetenheten om att dessa djur behöver skyddas och vårdas har funnits lika länge som husdjurskötseln. Djurskyddsfrågor intresserar också människor i hög grad. Ett stort engagemang kommer ofta till uttryck såväl vad gäller djurskyddet i allmänhet som i fråga om enskilda djurskyddsfall. Dagens lantbrukare exempelvis ägnar, liksom gångna tiders lantbrukare gjorde, stort intresse åt sina djur och har mycket stor kunskap om djuren och skötseln av dessa. Sedan lång tid tillbaka har också människor slutit sig samman i djurskyddsföreningar och därigenom

markerat att de vill ta ett särskilt ansvar för djurens välbefinnande.

Djurskyddet är således en viktig etisk fråga. I vårt land är djurskyddet väl förankrat i människors medvetande.

Det är en viktig del av vårt kulturarv att djur skall garanteras skydd. Vår gamla djurskyddslag från 1944 byggde på denna grundprincip. Samma principer var vägledande för den nya lagstiftningen. Det är viktigt att söka förebygga vanvård och djurplågeri.

De ökade kunskaperna om djurens behov och olika sjukdomar har man tagit till vara, eftersom man vill förbättra förhållandena för djuren. När det gäller dagens djurhållning är trånga, mörka och ohygieniska stallar i stort sett borta. I stället finns det ljusa, lättskötta och dragfria utrymmen.

Det måste till en ny djurskyddslag, men då en lag – och det är mycket viktigt – som är genomarbetad och förankrad hos dem som den mest berör och hos dem som har kunskaperna. Grundprincipen för en ny lagtext och dess tillämpningsföreskrifter måste givetvis vara att de bygger på kunskap och beprövad erfarenhet – detta för att resultatet skall kunna bli lyckosamt. När jag ser tillbaka på förra årets beslut kan jag bara konstatera att det finns en allvarlig och oroande brist då det gäller de åtgärder som i vissa fall krävs när den nya lagen skall tillämpas – särskilt inom lantbruket, som i dagens läge har mycket dåliga ekonomiska förutsättningar att klara det som i vissa sammanhang krävs. Man har tyvärr inte beaktat den ekonomiska aspekten. Inte minst med hänsyn till den senaste tidens turbulens på det jordbrukspolitiska området är detta en fråga som i allt större utsträckning måste uppmärksammas, men till detta, fru talman, måste vi få chansen att återkomma.

Då det gäller djurförsöken står vi fast vid principen att de så fort som möjligt måste minska och ersättas med alternativa metoder. Jag skall inte närmare gå in på det, då dessa ståndpunkter lades fast förra året. Vi moderater kommer på detta och andra områden gällande djurskyddet att med mycket stor uppmärksamhet följa utvecklingen framöver.

Fru talman! Jag vill i dag yrka bifall till hemställan i det betänkande som ligger på riksdagens bord.

Anf. 44 PAUL CISZUK (mp):

Fru talman! Detta betänkande handlar om djurhållning, djurskötsel och djurskydd, och det är viktiga områden. Det är också svåra områden, eftersom de berör frågor som är centrala för varje enskild människa. De berör respekten för den naturliga skapelsen samt vår enskilda eller kollektiva mänskliga nytta och hur den skall främjas. Det blir en reell konflikt – vi skall inte sticka huvudet i busken inför det. Vi måste finna balanspunkter som är väl förankrade i gemensamma värderingar.

Vi har, som har sagts här, fått en ny djurskyddslag, en ramlag, och den lämnar mycket av ansvaret till regering och myndigheter. Det kan på något sätt kännas litet tokigt att riksdagen har avhänt sig en hel del ansvar till andra myndigheter, eftersom frågan i så stor utsträckning berör hela folket.

Glädjande nog har det gjorts förskjutningar i balanspunkten till djurens förmån. Ideella föreningar har gjort ett mycket gott arbete. Det känns riktigt att gå vidare, vilket alla partier har markerat ett intresse för att göra.

Det är fortfarande så att djuren kommer i kläm, inte bara i försöksdjurstallar eller i fläskfabriker, utan också i trafiken. Det här är ett område som är försummat i dag, och jag måste nämna det just för att visa på att mycket av det industrialiserade samhället ger konflikter där djuren kommer i kläm på olika sätt.

Vad som också är glädjande är att insikten sprider sig om att vi alla så småningom tjänar på att ställa krav på t.ex. lantbrukets djurhållning. När vi ställer krav på en djurriktigare miljö kommer det med viss automatik att styra mot ett ekologiskt riktigare lantbruk. Samhället måste här ta sitt ansvar – det är inte de enskilda jordbrukarna som skall pressas med hårdare djurskyddsregler, därför att de problem som har uppkommit beror ju på att vi har pressat på jordbruket ett industrialiserat system, som ger vissa svårigheter.

Det skall villigt erkännas att djurhållningen i dag i många avseenden är mycket bättre än den var för 100 år sedan. Man ser mycket litet av bristsjukdomar och felnärdade djur, och det sker inte några stora utbrott av tuberkulos osv. Stallarna är ljusa och välventilerade, som har sagts här. Det finns ändå mycket kvar att göra på det här området. Just de problem som uppkommer på grund av att vi börjar byta ord, från husdjurskötsel till animalieproduktion, är ett symptom på att det har gjorts någon förändring.

Djurskyddslagen är alltså en ramlag, och det har nu kommit tillämpningsföreskrifter. Vi hade från många håll större förväntningar på dem. Vi får glädja oss åt att sommarbete för mjölkkor och avveckling av hönsburar är på gång, men det fattas en del.

Från miljöpartiets sida har vi väckt en motion, Jo528, om ett bättre liv för kalvar och svin. Vi vill poängtera att det just på det här området finns åtskilligt att göra. Stordriftens transporterande av djur kors och tvärs i landet och sammanförandet av djur från många olika besättningar har fört med sig en stress som gör djuren infektionskänsliga och har fört med sig ett ökat infektionstryck. Tyvärr har det på många håll i "baby beef"-uppfödningarna varit rutin att sätta in antibiotika i stora doser och att kalkylera med en viss dödlighet.

Nu pågår det en självsanering inom näringen, vilket är glädjande, men här behövs tillämpningsföreskrifter vad avser hur mycket djuren får flyttas, vilka avvänjningstider de skall ha, osv. Dagens tillämpningsföreskrifter är inte tillräckligt naturliga.

I motionen har vi ställt de här yrkandena, men i dagens situation är det svårt att veta om man skall gå den vägen att man kompletterar den färska djurskyddslagen eller om man skall försöka få fram bättre tillämpningsföreskrifter. Vi hade hoppats på tillämpningsföreskrifterna, men nu visar det sig att de inte har blivit så starka, så vi får överväga till nästa gång om motionskraven skall formuleras som lagförslag eller som tillkännagivande till regeringen. För dagen nöjer vi oss med att motionen avstyrks av utskottet.

Om jag går in på djurförsöksområdet, vill jag säga att det kanske är det allra svåraste området. Här är det en balansgång mellan mänsklig hälsa, djurens välbefinnande och ekonomisk nytta. Djurförsök utförs inom den lantbruksvetenskapliga fakulteten, där jag har arbetat en längre tid med sådana här saker. Jag kan vidimera att det många gånger är ett tungt ansvar

att arbeta med djurförsök. På 60-talet kände man sig ofta ganska utlämnad när man fick ta ställning alldeles själv.

Vi hälsade med tillfredsställelse beslutet om de etiska nämnderna, som började fungera på 70-talet. Men de mottogs med blandade känslor. Många var besvikna, däribland jag, över att det blev mest pappersexercis. Man ville bromsa djurförsöksverksamheten genom att göra en stor byråkrati. Vi hade önskat en mer effektiv inspektion, mer samråd och mer öppenhet. Det skall inte vara så att de inspektioner som görs är planerade i förväg sedan ett halvår tillbaka, utan det skall kunna ske en flygande besiktning av både stadsveterinär, läsveterinär och medlemmar i de etiska nämnderna.

Jag vill också säga något om miljöpartiets motion om pälsdjur. Jag kan instämma i de synpunkter som Annika Åhnberg anförde. Det här är ett djurhållningsproblem som är litet speciellt, därför att pälsdjuren är de minst domesticerade djuren. Det är vilda djur, och det är därför som det föreslås så drastiska åtgärder som att avveckla pälsdjursuppfödningen.

Pälsdjuren passar på ett sätt i ett ekologiskt system, där man tar hand om animaliskt avfall och producerar något som är nyttigt. Men förhoppningen om att få fram något system finns inte i dag, inte heller tankar om alternativa system för pälsdjurhållning som kan tillgodose de här vilda djurens naturliga behov. Pälsdjuren är oftast inte flockdjur och är vana att röra sig över stora ytor.

Det har blivit en litet bakvänd ordning. Jag kommer upp sist i debatten, och det beror på att miljöpartiet trots våra motioner inte har några reservationer till betänkandet. Det får jag ta på mitt ansvar. Jag misstog mig på tiden för justering, och därför finns det inga reservationer från miljöpartiets sida. Men det är inte så fruktansvärt katastrofalt. Här finns ju reservationer från t.ex. vpk och centern som tar upp ungefär samma saker. Det har framgått av den här debatten att det finns en bred enighet över partigränserna. Det är mera en fråga om hur långt man vill gå.

Jag vill yrka bifall till reservation 1 av Annika Åhnberg. Reservationen handlar om inventering och utvärdering av pågående djurförsök. Jag ser detta som viktigt även för att få ett bättre politiskt grepp över det hela. Som sades tidigare är det inte fråga om att titta på de enskilda försöken utan om att få en situation som är hanterbar för oss förtroendevalda politiker när vi skall göra våra bedömningar. Reservationen tar också upp en del av miljöpartiets yrkanden.

Under mom. 4 vill jag yrka bifall till yrkande 4 i motion Jo532 av Birger Schlaug och Åsa Domeij, dvs. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering av alternativa metoder och stöd till MEIC-projekt. I andra hand yrkar jag bifall till reservation 4 och i tredje hand till reservation 3.

I reservation 5 behandlas utbildning och information om alternativa metoder. Som jag har tidigare antytt är det mycket viktigt att öka öppenheten på djurförsöksområdet. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Likaså yrkar jag bifall till reservation 6 om ett samlat program för forskning kring alternativa metoder.

Beträffande reservation 7 om representation i de etiska nämnderna delar miljöpartiet helt synen att representationen bör vara så bred som möjligt.

Men vi tror att det kan ställa för stora krav på patientgrupperna att kräva av dem att de skall vara representerade. Vi avstår därför från att stödja den reservationen.

Då kommer vi till mom. 10 och reservation 8, om allmänhetens insyn i den etiska prövningen. Som jag har sagt tidigare är detta mycket viktigt. Den reservationen vill jag mycket gärna stödja.

Reservation 9 handlar om försöksdjursavgift. Jag tror att man måste använda en sådan avgift. Det står i reservationen: "Ett område där tillsynen inte varit vad den borde vara, främst beroende på bristande ekonomiska resurser, är djurförsöken." Det har verkligen varit så att det ute på de enskilda miljö- och hälsovårdsnämnderna inte har funnits tillräckliga resurser. Det har kanske mera rutinmässigt gjorts en årlig inspektion. Här behövs det pengar till en mera aktiv verksamhet.

Man kan vara tveksam till skrivningen om att avgiften inte skall kringgås med förbud mot upprepade försök med samma djur. Det finns fall där upprepade försök med samma djur är bättre än att ta till nya djur. Jag yrkar bifall till reservation 9.

Reservation 10, mom. 17, handlar om pälsdjursuppfödning. Annika Åhnbergs skrivning i den reservationen är bra. Vi hade i vår motion visserligen krävt kortare tid, men det är helt realistiskt om det kan åstadkommas inom en tioårsperiod. Det viktiga är att det blir ett nyetable-ringsförbud, så att det blir klara signaler om åt vilket håll man skall arbeta.

Dessutom yrkar jag bifall till yrkande 10 i motion Jo532 av Birger Schlaug och Åsa Domeij, dvs. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökat antal ledamöter från djurskyddsorganisationerna i de etiska nämnderna. Djurskyddsorganisationerna har gjort ett stort arbete och har en stor kompetens på detta område. Det finns utrymme för att ta in flera ledamöter nu när antalet lekmän är så stort.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 11.)

Kammaren övergick till att debattera jordbruksutskottets betänkande 20 om trädgårdsnäringen.

Trädgårdsnäringen

Anf. 45 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Fru talman! Produkterna som kommer från den svenska trädgårdsnäringen håller, även vid en internationell jämförelse, en bra och hög kvalitet. Det finns också fullt fog för att konstatera att de också är odlade på ett sådant sätt att de kan anses vara säkrare för konsumenten än många av de produkter som i dag importeras.

Vi vet att produktionen av de svenska trädgårdsprodukterna inte bara sker i stora företag, utan en stor del av produkterna kommer från mindre odlares produktion, bl.a. från jordbruksföretag vilka producerar trädgårdsprodukter som ett komplement till det vi kan kalla den mera traditionella produktionen. Produktionen av trädgårdsprodukter sker således på skilda

håll i vårt land och under olika betingelser. Vi kan dock konstatera att den för många odlare, inte bara för dem som enbart producerar trädgårdsprodukter utan även för dem som har denna produktion som ett komplement, är av den största betydelsen inte minst ekonomiskt.

Produktionen ger således möjlighet för många mindre företag att leva vidare och bidrar, i en inte oväsentlig utsträckning, till att hålla landskap och bygder i Sverige levande och öppna. Småskalighet och spridd produktion ger oss möjlighet att få produkter av bra kvalitet, vilket borde gynna såväl producent som konsument.

I motionerna Jo259 och Jo270 tar vi från centerpartiet upp en rad frågor som vi anser vara betydelsefulla för den svenska trädgårdsnäringen. Vi konstaterar bl.a. att det i dag saknas en samordnad politik för den svenska trädgårdsnäringen. De nu gällande riktlinjerna måste anses som föråldrade. År 1982 presenterades en utredning om trädgårdsnäringen, och den var ämnad att ligga till grund för en långsiktig och samordnad politik för näringens framtida utveckling. Så har dock inte skett. Vi konstaterar också att kunskaperna om näringen i dag inte är tillräckliga utan måste förbättras. Detta är utomordentligt viktigt, inte minst mot bakgrund av att en långtidsutredning pekar på att näringen kan komma att ställas inför stora problem inom den närmaste tioårsperioden. Således finner vi det viktigt att en utvärdering av näringen och dess förutsättningar inför framtiden kommer till stånd.

Som jag tidigare har anfört håller de svenska trädgårdsprodukterna en hög och bra kvalitet även vid en internationell jämförelse. Orsakerna till detta står till en del att finna i att det svenska klimatet gör att vissa skadedjur och sjukdomar som förekommer i andra länder inte finns här. Detta innebär också att vi i en internationell jämförelse använder kemiska växtskyddspreparat restriktivare och troligtvis också i mindre utsträckning än vad man gör i andra länder. Detta till trots finns det ändå all anledning att försöka minska användandet av preparaten ytterligare. För att klara av detta är man från näringens sida öppen för att finna nya metoder, och metoder för biologisk bekämpning av bl.a. skadeinsekter har utvecklats och håller ytterligare på att utvecklas. Försök och ansträngningar görs också för att finna rätta biologiska metoder att bekämpa t.ex. svampar och angrepp från dessa.

Avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel tas också ut från trädgårdsnäringen. När dessa avgifter en gång infördes, beslutade riksdagen att dessa intäkter skulle användas för bl.a. forskning och utveckling av miljövänliga metoder inom näringarna jordbruk och trädgård. Som vi från centern framhåller i motionen finner vi det angeläget och riktigt att de medel som kommer och kan härröras från trädgårdsnäringen också kommer näringen till del fullt ut. Det borde också vara rimligt att dessa medel kan användas som omställningsstöd till de odlare som övergår till alternativa odlingsformer. Detta skulle vara bra, inte minst med tanke på de önskemål som alltmer kommer från såväl konsument- som producentled att få tillgång till resp. kunna leverera sådana produkter.

Konkurrens på lika villkor gentemot importen är i dag inte någon självklar sak för de svenska trädgårdsodlarna. Utländska odlare får använda och använder sig också av odlingsmetoder som vi i Sverige inte accepterar för vår

egen odling och produktion. Vi skall inte på något sätt eftersträva att i vårt land använda oss av dessa metoder. Men så länge de utnyttjas i de länder som vi importerar från och så länge vi tillåter import av produkter som är framställda på detta sätt, så länge råder det – det kan vi också konstatera – olika förutsättningar i konkurrensen.

För att på något sätt komma till rätta med dessa konkurrenshämmande faktorer och därmed också åstadkomma konkurrensneutralitet är det av största vikt att vi i Sverige satsar ytterligare på att utveckla teknik och metoder för såväl odling som lagring och hantering av de inhemskt producerade varorna. Betydande vinster skulle komma oss alla till del om detta skedde.

I årets budgetproposition, bil. 11, har det skrivits in att 7 milj. kr. skall användas för rationalisering och energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen. Enligt centerpartiets uppfattning borde detta stöd kunna komma odlare till del också då de samarbetar i olika gemensamma anläggningar. Arbeten av detta slag förekommer, och det finns således alla skäl att stödja även dessa arbeten och ansträngingar.

Jag skulle också med några ord vilja beröra frågan om ett skördeskadestydd för trädgårdsnäringen. Från centerns sida har vi under lång tid föreslagit och begärt ett system för skördeskadestydd för trädgårdsnäringen liknande det för jordbruket. Vi noterar i dag med tillfredsställelse att regeringen nu har hörsammat denna begäran och påbörjat arbetet med utformningen av ett sådant skydd. Vi avvaktar och ser med stort intresse fram emot vidare förslag från regeringen i denna fråga.

Herr talman! Med detta vill jag således yrka bifall till reservationerna 1, 3 och 4 i det nu aktuella betänkandet JoU20.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 46 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 1988/89:20 beträffande trädgårdsnäringen behandlas några under den allmänna motionstiden väckta motioner. Till betänkandet har också fogats fyra reservationer. En av dessa följer upp moderatmotionen Jo245.

Motionen och reservationen gäller växtskyddet inom trädgårdsnäringen. Trädgårdsnäringens produktionssituation har komplicerats på grund av att nya sjukdomar och skadegörare kommit in i vårt land. Dessa har fått fotfäste, i vissa fall som en direkt följd av att verksamma bekämpningsmedel numera inte tillåts för inregistrering i Sverige.

Det är mycket angeläget att skärpa uppmärksamheten på dessa problem. Det är lika angeläget att effektiva åtgärder vidtas, så att dessa hot mot näringen kan elimineras. Eftersom det är en klar samhällelig ambition att reducera kemikalieanvändningen så långt detta nu är möjligt måste det också vara samhällets skyldighet att medverka till att sjukdomar och skadegörare kan undertryckas med andra medel.

Den mest miljövänliga vägen att gå i detta fall är genom en s.k. biologisk bekämpning. Sådan bekämpning är i dag mycket utnyttjad inom växthusod-

lingen av t.ex. tomat och gurka. För prydnadsväxtodlingen och för frilandsproduktionen av grönsaker m.m. är dessa bekämpningsmöjligheter ännu otillräckligt utforskade och utformade. Väsentligt utökade resurser bör alltså genom riksdagen avdelas för att stödja denna forskning framgent. Det är angeläget att användningen av biologisk bekämpning kan breddas till allt fler grödor inom trädgårdsproduktionen.

Herr talman! Den som i lördags eftermiddag hörde på Sveriges Radio kunde konstatera att man t.ex. i Spanien använder metoder som i dag är helt främmande för oss när det gäller bekämpningsinsatser mot insekter i t.ex. tomatodling. Man blir därför väldigt angelägen att framhålla den svenska trädgårdsnäringens plats i sammanhanget. Det gäller för oss att i riksdagen och även i andra sammanhang försöka bidra till att information om hur svensk produktion bedrivs kommer allmänheten till del på ett bättre sätt än hittills.

Vi har genom motionen velat få riksdagens bifall till ett förslag om skärpt uppmärksamhet när det gäller nya sjukdomar och skadegörare inom trädgårdsnäringen. Vi har också velat ha stöd för insatser för ytterligare forskning kring biologisk bekämpning inom trädgårdsproduktionen. Vi har velat ge vår mening till känna – och vi har hoppats att riksdagen skulle bidra till att ge regeringen denna mening till känna – att finansieringen av de forskningsinsatserna skulle klaras genom en del av de medel som kommer in i form av handelsgödsel- och bekämpningsmedelsavgifter.

Vi har också ett särskilt yttrande fogat till betänkandet. Det gäller skördeskadestycket inom trädgårdsnäringen. Vi har från moderata samlingspartiets sida under många år ställt krav på ett sådant skydd. Vi anser det tillfredsställande att regeringen nu, om än enligt vår mening något sent, har påbörjat arbetet med att skapa ett skördeskadestyck även för trädgårdsnäringen, vilket vi också har begärt i vår motion Jo258, yrkande 1.

Vi förutsätter nu också att den del av vår motion – yrkande 2 – som gäller frågan om införande av ett s.k. trädgårdskonto med möjlighet till resultatutjämning över en period kommer att få en positiv behandling i skatteutskottet; den behandlas nämligen där. Om detta yrkande finge bifall skulle riksdagen på en gång, tror vi, ha löst problemen med skördeskadestycket inom trädgårdsnäringen.

Vi är också några moderater som i en motion yrkat på en utvärdering av svensk trädgårdsnäring inför det kommande handelsamarbetet och den europeiska integrationen. Detta yrkande behandlas dock i utrikesutskottet. Jag beklagar, herr talman, att jordbruksutskottet inte får ta del av och behandla detta yrkande. Jag anser att det hade varit det riktiga. Då skulle den svenska trädgårdsnäringen och dess förutsättningar i jämförelse med vår omvärld ha kunnat plockas fram i en utvärdering. Jag tror att jordbruksutskottet har den främsta kompetensen för att klara den uppgiften, med de experter och de medhjälpare det utskottet i det här sammanhanget kan ha till sitt förfogande.

Nu är det emellertid som det är, och vi får väl fortsätta och längre fram kräva att de här uppgifterna plockas fram, så att vi kan få klarhet i vilka förutsättningar och chanser den svenska trädgårdsnäringen har i ett större sammanhang. Personligen tror jag liksom moderata samlingspartiet att

svensk trädgårdsnäring har en självklar plats i den svenska produktionen och att svenska trädgårdsprodukter även i framtiden skall utgöra basen för de svenska konsumenternas grönsakskonsumtion. Det är alldeles uppenbart att om vi gemensamt i riksdagen tar ett ansvar för att ge även denna näring chansen kommer näringen också att kunna motsvara de högt ställda förhoppningar som de svenska konsumenterna har rätt att hysa på att få högvärdiga produkter till rimliga priser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation som vi moderater står bakom i betänkandet. I övrigt vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 47 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Det här betänkandet, som alltså behandlar trädgårdsnäringen med anledning av motioner avgivna under den allmänna motionstiden, är i alla avseenden en tunt betänkande, både med tanke på antalet sidor och med tanke på innehållet. Motionerna rör nämligen i mycket hög grad behovet av en förnyad diskussion kring den långsiktiga politiken för trädgårdsnäringen. Riktlinjerna gäller sedan 1979 och måste anses vara i stort behov av förnyelse.

Det är viktigt att diskutera trädgårdsnäringens framtida utveckling i vårt land och vilket behov av insatser från samhällets sida som den utvecklingen kan föra med sig.

Vi befinner oss nämligen i en period av snabb utveckling. Detta gäller dels med hänsyn till den förändring av jordbrukspolitiken i stort som vi nu står inför och den utveckling som kommer att leda till ökad import även av sådana produkter som trädgårdsnäringen framställer, dels med hänsyn till det snabbt ökande intresset för alternativt odlade produkter. Det är i hög grad fallet med produkter från trädgårdsnäringen.

Vid diskussionerna i utskottet och i motioner har därför vi i vpk krävt en översyn av frågor som rör trädgårdsnäringen. I och med att det finns ett stort intresse bland konsumenterna att köpa alternativt odlade produkter och ett motsvarande intresse bland odlarna att övergå till alternativ odling kan samhället göra en mycket värdefull insats genom att stimulera till en omläggning till alternativ odling.

Nyligen har det beslutats att stöd till sådan omläggning kan utgå inom spannmålsodlingen. Vi anser att ett sådant stöd i hög grad också behövs inom trädgårdsnäringen.

Tyvärr är bakgrunden till omläggningsstödet inom spannmålsodlingen inte så mycket ambitionen att öka den alternativa odlingen som ambitionen att minska spannmålsöverskottet. Det är synd att det är så begränsade utgångspunkter som ligger bakom stödet. Det är kanske också den begränsade utgångspunkten som gör att det inte har funnits något intresse från regeringspartiets sida att diskutera behovet av omläggningsstöd inom ytterligare områden, t.ex. inom trädgårdsnäringens område.

Vi i vpk tycker alltså att det är angeläget att inrätta ett omläggningsstöd för trädgårdsnäringen. I en reservation till detta betänkande säger vi att de avgifter som tas ut på handelsgödsel och bekämpningsmedel bör återföras och komma näringen till godo på så sätt att mer resurser satsas på forskning och utveckling av metoder som tar hänsyn till miljön.

En fråga som egentligen inte tas upp i betänkandet har berörts här i debatten. Det är frågan om kontroll av importerade produkter. Det är ju en diskussion som vi har fört många gånger tidigare och som vi säkert får anledning att återkomma till. Jag delar den uppfattning som framfördes här. Det är oerhört viktigt att samma villkor gäller för de produkter som vi importerar som för de inhemskt producerade varorna. Annars riskerar vi att slå ut det inhemska jordbruket och trädgårdsnäringen som vi ju vet har en jämförelsevis hög kvalitet och använder jämförelsevis litet bekämpningsmedel och insektsmedel.

Den frågan är i själva verket en kärnfråga i hela diskussionen om jordbrukspolitiken. Det är oerhört viktigt att vi i en tid då vi diskuterar ökad internationell handel just tar upp och beaktar frågan om ett kvalitativt gränsskydd för den svenska jordbruksproduktionen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till de reservationer till detta betänkande som företrädare för vpk har undertecknat.

Anf. 48 CARL FRICK (mp):

Herr talman! En välutvecklad trädgårdsnäring är en utomordentlig tillgång för ett land. Sverige har med sin nordliga belägenhet och sitt klimat utomordentliga möjligheter för en bra trädgårdsnäring. Längre söderut har man vissa klimatiska fördelar men belastas av betydligt mera omfattande angrepp av allsköns små kräk och svampar som vi oftast är förskonade ifrån i Sverige.

I dag är det så att vi i Sverige inte är självförsörjande när det gäller produkter från trädgårdsnäringen. Ungefär 50 % importerar vi. Problemet börjar redan med fröförsörjningen, eftersom ca 90 % importeras. Framtagningen av nya sorter drivs nu av multijättar som kan patentera sorter. Dessa företag, som har vinsten som sitt främsta mål och som anpassar fröerna till de olika gifter som man också framställer, kan komma att få förödande verkningar på svensk trädgårdsnäring. Det är i dag så att många gamla fina och väl anpassade sorter försvinner bort ur de kommersiella sortimenten och ersätts av speciella hybridsortiment med hög avkastning. Det finns grupper i det här landet som ägnar sig åt att bevara gamla sorter. Det är ett fantastiskt viktigt arbete för vår framtid.

Vitsen är här att skapa ett beroendeförhållande från de stora företagen – ett beroende som kommer att förstärkas i och med den pågående EG-anpassningsprocessen.

Beroendet är också starkt bekymmersamt ur sårbarhetssynpunkt i samband med olika tänkbara kriser.

I stället för att delta i en långsiktig utarmningsprocess för den svenska trädgårdsnäringen borde vi inleda en nydanings- och upprustningsprocess som kan leda till en bättre självförsörjningsgrad med riktigt odlade produkter och samtidigt ha en möjlighet att erbjuda den europeiska marknaden en vida hälsosammare mat än den som man förmår att producera på kontinenten.

Förutsättningen för en sådan framåtriktad och samordnad politik måste utredas, och det är att beklaga att utskottsmajoriteten med socialdemokrater och moderater tillsammans – de gamla parhästarna inom miljöförstörelsens arbetsområde – avstyrker ett så klokt förslag.

Det är över huvud taget ägnat att förvåna att socialdemokraterna, som i regeringsställning bara har lyckats prestera en proposition med anledning av riksdagens miljöpolitiska beslut i juni 1989, så konsekvent avslår miljöinriktade förslag i riksdagen. Det är som om det som oppositionen föreslår inte har något värde alls. När man inte förmår något avgörande gott för miljön av egen kraft borde man från socialdemokratiskt håll rimligen kunna ta till sig något av det myckna som föreslås av andra. I stället väljer man att med betydande konsekvens liera sig med det mest miljöfientliga partiet i riksdagen, nämligen moderaterna. Där försvann miljöglorian från valkampanjen liksom den i dag kom rejält på sned när det gäller de fjällnära skogarna.

Det är en sorts förmåtenhet inför och ett förakt för andras förslag när man inte har denna förmåga att vilja ta tag i andras goda förslag. Jag yrkar bifall till reservation 1.

För trädgårdsnäringens framtid är det av största vikt att den görs giftfri så snart som det är möjligt, och därför är det viktigt att samhället ger det stöd som erfordras för att göra denna förändring möjlig. Det är ju så att trädgårdsnäringen bidrar med medel från avgifterna på konstgödsel och gifter. Dessa medel måste kunna användas för att underlätta denna viktiga omläggning. Miljöpartiet de gröna har i sin jordbruksmotion under den allmänna motionstiden tagit upp frågan om ett speciellt omställningsstöd för dem som lägger om till alternativ odling och till dem som redan har gjort det. Det är precis som Annika Åhnberg säger, att det är ett område där allmänhetens intresse ökar mycket starkt, och många odlare är intresserade. Därför är det en viktig process att styra in på.

Det är viktigt att vi i samhället utnyttjar alla de möjligheter som vi har och kommer på för att komma till rätta med odlingars miljöproblem. Vi skall aldrig glömma bort att de gifter som vi i vårt land tillåter oss att sprida på mat och mark också kommer att återfinnas såväl i vår mat som i våra vattendrag.

Hur det än är kommer med dagens politik mat att belamras med gifter vare sig det är odlad mat eller livsmedlet vattnet.

Vi har ett viktigt långsiktigt samhällsansvar att på allvar angripa dessa problem. Samtidigt vill jag passa på att ta upp de här problemen med kontrollen av de importerade livsmedlen. Det måste vara alldeles självklart att svensk trädgårdsnäring, svensk odling, svenskt jordbruk över huvud taget kan få lov att konkurrera på samma villkor. Därför måste vi ha en väl fungerande importkontroll som säger att de varor vi importerar till det här landet skall uppfylla de krav som vi själva ställer på det svenska jordbruket. Gör vi inte det kommer trädgårdsnäringen, som är aktuell i det här fallet, att kunna slås ut ganska snabbt från den svenska marknaden, och det vore utomordentligt beklagligt med tanke på de goda förutsättningar som faktiskt finns för svensk trädgårdsnäring. Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 49 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Carl Frick tar verkligen i. Han angriper andra partier för att inte seriöst beakta förslag som framläggs av miljöpartiet. Samtidigt är hans anförande fyllt av hat mot andra partier och deras ambitioner på miljöområdet. Jag tycker att det är djupt beklagligt att han inte sansar sig något litet.

Om han hade lyssnat på det anförande som jag för en liten stund sedan höll, hade han kanske tagit munnen litet mindre full. Han bör behandla människor på det sätt som han själv vill bli behandlad. I det anförande som han nyss höll saknades den ambitionen fullständigt. Jag beklagar detta, inte minst för miljöns skull.

Anf. 50 CARL FRICK (mp) replik:

Herr talman! Jag lyssnade faktiskt på det tidigare anförandet. Den kritik som miljöpartiet har riktat mot moderat miljöpolitik gäller hela det miljöpolitiska fältet. Man kan gång på gång konstatera att moderata samlingspartiet är ett parti som i allt väsentligt skiljer sig ut i energi- och miljöfrågorna på ett sätt som innebär att man långsiktigt inte bryr sig särskilt mycket om vår framtid.

Anf. 51 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar då med beklagande att Carl Frick tydligen inte har tillräckligt besvärat sig med att sätta sig in i vad moderaterna föreslår på miljöområdet. Moderata samlingspartiet har beträffande miljön, liksom andra partier, ambitioner att göra allt som är möjligt så fort och så bra som möjligt. Men vi har kanske en något större förmåga än Carl Frick att se till helheten och till möjligheterna i det korta och inte minst det långa perspektivet. Skall vi få en seriös och bra miljödebatt, måste vi lyssna på varandra och ta intryck av varandra. Från moderat sida hoppas vi att det skall vara möjligt att snart lösa de värsta miljöproblemen. Vi skall försöka att gemensamt lägga fram de förslag som är möjliga att genomföra i praktisk verklighet, så att människor får respekt och förtroende för förslagen. Jag tror att det är viktigast att vara realistisk och saklig i dessa sammanhang. Då tror jag att man når de bästa resultaten. Det är faktiskt det som är moderata samlingspartiets ambition i de här sammanhangen.

Anf. 52 CARL FRICK (mp) replik:

Herr talman! Jag skall gärna diskutera miljöfrågor med Ingvar Eriksson i samband med en miljöpolitisk debatt. Det här gällde trädgårdsnäringen. Tack för ordet!

Anf. 53 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Svensk trädgårdsnäring kan indelas i olika delar, t.ex. fruktodling som i dag till större delen sker i Skåne, bärodling, köksväxtodling och plantskolealster. Men ca 60 % av värdet av dessa odlingar avser prydnadsväxter, medan 40 % gäller ätbara trädgårdsprodukter.

Det importeras också mycket trädgårdsprodukter i dag. Däremot är exporten mycket obetydlig. Bara hälften av den svenska konsumtionen odlas i Sverige i dag, om man ser det värdemässigt. När det gäller importen riktas det kritik, och det har vi hört i debatten i dag, mot odlingen utomlands och mot de produkter som förs in.

Herr talman! Jag skulle litet grand vilja belysa att det inte bara är fråga om import av produkter, utan att det också rör sig om en kontroll av dem. Frukt och grönsaker har sedan mitten av 1960-talet stickprovskontrollerats på

rester av bekämpningsmedel. Från 1972 har provtagningen utökats betydligt, och ca 4 000–5 000 prov har sedan dess analyserats årligen. Sedan början av 1980-talet har stickprovskontrollen kompletterats med den s.k. riktade kontrollen. Med riktad kontroll menas att stickprovstagningen utökas till att omfatta samtliga partier av varan från en viss leverantör eller samtliga leverantörer från ett visst land, om det är oacceptabelt hög halt av ett visst ämne. I samband härmed utfärdar livsmedelsverket villkor som innebär att nästkommande partier inte får distribueras förrän de har undersökts och godkänts. Det är alltså denna provtagning som kallas riktad. Målet har varit att hindra att partier med otillåtna halter upprepade gånger kommer från samma leverantör för vidarebefordran till konsumenterna. Under 1988 kvarhölls 22 % av de provtagna importerade partierna, eller 902 stycken, i avvaktan på undersökning och beslut.

Förra året analyserades på uppdrag av livsmedelsverket 5 184 prov av färska frukter och grönsaker. Härav innehöll 2,6 % sådana halter av bekämpningsmedel som låg över gällande gränsvärden och tillämpade riktvärden. Totalt utfärdades saluförbud för 50 partier på sammanlagt 371 ton. Till stor del rörde det sig om paprika från Spanien. Provtagningen har också omfattat 141 prov av djupfrysta och konserverade eller torkade produkter av frukter och grönsaker samt juicer och fruktdrycker.

Med andra ord, det sker en omfattande kontroll, och nu har vi också en ny livsmedelskontrollproposition som innebär att kontrollen skärps ytterligare. Livsmedelsverket kommer att få ökade resurser. Det innebär t.ex. att man i Helsingborg bygger ett nytt laboratorium för att man snabbare och effektivare skall kunna göra analyser och utfärda förbud.

I det här betänkandet, som någon sade var tunt, finns det fyra reservationer.

I reservation 1 vill centern, folkpartiet, vpk och miljöpartiet att en utvärdering av trädgårdsnäringens situation skall komma till stånd. I dag sker det ju mycket inom näringen, även ett närmande till EG. Därför har majoriteten i utskottet sagt att även om det kan vara bra med en utvärdering är tidpunkten inte den rätta. Man bör avvakta och se hur följderna blir vid en harmonisering till EG. Därför yrkar jag avslag på reservationen.

I debatten har det också talats om miljöforskning och miljöförbättrande åtgärder. I det löpande forskningsprogrammet har det avsatts 17 milj. kr. per år fem år framöver, och detta är pengar som kommer från miljöavgifter. Det har också aviserats en forskningspolitisk proposition. Den skall komma nästa år. Därför, herr talman, anser jag att man bör avvakta.

Reservation 4 gäller stöd till ekonomiska föreningar. Centerpartiet åberopar här en verksamhet som bedrivs av Kalmar–Öland Trädgårdsprodukter. Om man vill ge stöd av pengarna under B6–7,9 milj. kr. – tror jag att det hela faller på vad som är bestämt i författningssamlingen. Det står nämligen att medlen skall användas för yrkesmässig trädgårdsproduktion. Om jag har uppfattat saken rätt gäller det här inte en trädgårdsproduktion utan ett uppsamlande och marknadsförande företag.

Det sägs också att de här pengarna skall användas till ny teknik som inte är prövad. Om jag rätt har förstått den ansökan som har skickats till industriverket, och som har blivit avstyrkt där, så är det fråga om löktork,

jordgubbskyl och sorteringsutrustning. Ansökan ligger på arbetsmarknadsdepartementet, och ärendet är inte avgjort ännu.

Herr talman! Det var ett tunt betänkandet, och jag tycker inte att det finns anledning att orda mer. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på de fyra reservationerna.

Prot. 1988/89:112

11 maj 1989

Trädgårdsnäringen

Anf. 54 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Kaj Larsson säger att tidpunkten för en översyn av trädgårdsnäringen är illa vald. Det kan ju vara rätt så till vida att en översyn borde ha gjorts tidigare och att det är litet sent att göra den nu. Men desto större anledning finns att inte vänta ännu längre. Det är verkligen hög tid. Syftet med en sådan här översyn måste ju vara att vi skall förbereda oss inför den ökade internationalisering som förestår, så att den inte får alla dessa oönskade konsekvenser för den svenska trädgårdsnäringen. Då är det verkligen dåligt att vänta ännu längre. Ju längre vi väntar, desto mer minskar vår handlingsfrihet och våra möjligheter att på ett planerat sätt möta den utveckling som vi står inför.

När det gäller importkontrollen vill jag säga att det är riktigt att vi nu också behandlar ett ärende om ökad livsmedelskontroll och att det kommer att innebära förbättring av den befintliga stickprovskontrollen. Men det är också viktigt att påpeka att den principiella diskussion som vi nu ofta för här i kammaren gäller om vi skall kunna hävda möjligheten att förbjuda import av sådana livsmedel som är producerade med metoder eller tillsatser som vi inte tillåter här i vårt eget land, eller om vi bara skall kunna förbjuda import av sådana produkter som har mätbara resthalter av någonting. Problemet med en del metoder och tillsatser är ju just att vi inte kan mäta dem i produkten. Men vi har ändå av andra skäl – etiska, miljömässiga eller kvalitetsmässiga – sagt nej till dem i vår egen inhemska produktion. Därmed får vi en situation med helt olika förutsättningar för den inhemska näringen och de importerade produkterna. Den opposition som hittills består av framför allt centern, vpk och miljöpartiet hävdar att vi också måste kunna förbjuda import av produkter som är tillverkade med de metoder och tillsatser som vi här inte tillåter.

Anf. 55 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Vi har alltså ett betänkande om trädgårdsnäringspolitik. Vad Kaj Larsson förespråkar är ju faktiskt en icke-politik. Jag är mycket förvånad över det svar som han ger. Utredningen om hur den svenska trädgårdsnäringen skall kunna utvecklas vill han skjuta på till efter harmoniseringen med EG. Då har man ingen grund att stå på för en samlad svensk trädgårdsnäringspolitik. Det är ett ganska fantastiskt yttrande av Kaj Larsson.

Jag håller med Annika Åhnberg om att den här utredningen skulle ha kommit för länge sedan. Men det är bättre att sätta i gång den – bättre sent än aldrig – så att vi får en fast grund att stå på när det gäller svensk trädgårdsnäring. Detta vill alltså majoriteten beröva oss. Jag tycker att det är en fantastisk icke-politik.

Det är alldeles utmärkt att vi har en kontroll av de produkter som kommer in i landet. Men som sades i föregående anförande är det faktiskt så att den

diskussion som förts här i kammaren har rört någonting helt annat, nämligen att den svenska trädgårdsodlingen skall kunna konkurrera på likvärdiga villkor med importen. Har vi bestämmelser i Sverige om saker och ting som vi inte vill utsätta svenska konsumenter och svensk trädgårdsodlingsmark för, så måste vi ju kunna ställa motsvarande krav på de produkter som importeras – att de är producerade under förhållanden som är likvärdiga dem vi har här i Sverige. Annars rycker vi ju bort grunden för konkurrenskraften, och vi rycker också undan grunden för den folkhälso- och miljöpolitik som vi vill driva här i landet. Ställer vi inte detta krav så exporterar vi miljöproblemen och får in produkter som långsiktigt är till skada för den svenska folkhälsan. Om det inte vore så, hade vi inte ställt upp de regler som vi har i det här landet.

Jag är helt fascinerad över Kaj Larssons anförande om icke-trädgårdsolitik.

Anf. 56 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! När det gäller att dra upp nya riktlinjer och få en samordning av trädgårdsodlingspolitiken för framtiden säger Kaj Larsson att man bör vänta med detta tills man har sett följderna av en internationell harmonisering. Men tyvärr är det väl så, om vi först skall avvakta en ökad internationalisering av verksamheterna, att vi kanske rent av står där en vacker dag utan att egentligen ha någon egen handlingsfrihet på detta område. Jag tycker att det finns fullgoda skäl för att vi, innan ett sådant närmande sker, utformar vår egen strategi och gör klart vad det är vi själva vill i detta land med näringen och vilka förutsättningar vi vill ge.

När det gäller importkontrollen tycker jag att det är förhållandevis etiskt otillfredsställande, inte minst för konsumenterna, att import och saluföring sker av produkter som har framtagits på sådant sätt som vi ej accepterar för de produkter som vi själva tar fram här i landet. Jag tycker att det borde vara ett oeftergivligt konsumentkrav att se till att alla produkter som saluförs är framställda under samma förutsättningar, inte minst när det gäller de kemiska medlen i hanteringen.

Beträffande stödet till de ekonomiska föreningarna, som berörs i reservation 4, kan det faktiskt bli en hel del pengar över av det som har redovisats i anslaget. Då borde det vara rimligt att det kan gå till föreningarna. De enskilda odlarna är ju organiserade i föreningarna. Uppsamlande och marknadsföring är en del av den totala produktionskedjan och bör därför också kunna få hänföras dit.

Anf. 57 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Om jag fattat riktigt så är det inte en utredning som man syftar till i reservationerna utan en utvärdering av den trädgårdsnäring vi har i dag.

Jag sade att det finns olika saker på gång. Vi har en proposition om förbättrad livsmedelskontroll. Som vi har skrivit i utskottsbetänkandet pågår också ett arbete på flera områden för minskning av bekämpningsmedelsanvändningen. Jag nämnde också det närmande till EG:s marknad som sker. Majoriteten i utskottet har därför ansett, även om förslaget kanske kan vara

riktigt, att vi bör avvakta och göra denna utvärdering.

När det gäller importerade produkter kan vi i Sverige bara ha en kontroll av produkterna. Det måste ju vara viktigast att veta att de produkter som är importerade och saluförs i Sverige inte innehåller några restprodukter från bekämpningsmedel eller annat. Den kontrollen sker, och vi har ju också redovisat att den kommer att skärpas.

Vi kan inte förbjuda import av varor där kemiska bekämpningsmedel har använts. Om vi skulle ha ett sådant förbud, skulle vi inte kunna importera vissa produkter – apelsiner, citroner osv. Därför tror jag att det viktigaste är att vi har en kontroll vid gränsen, att vi gör riktiga analyser. Och jag har redovisat att det kommer att ske på ett betydligt bättre sätt.

Anf. 58 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Det halmstrå som Kaj Larsson nu grep efter, när han hävdade att dessa motioner kräver en utvärdering, var så tunt att jag hoppas att Kaj Larsson har någon fallskärm att veckla ut. Jag tror inte att det där halmstrå kommer att hålla.

Det är uppenbart, om man bemödar sig om att läsa de här motionerna, att syftet med att göra en utvärdering av den nuvarande situationen är att man också skall göra en planering för framtiden. Kaj Larsson har kanske inte läst igenom motionerna; i så fall rekommenderar jag en genomläsning.

Men det hoppfulla var, tycker jag, att Kaj Larsson sade att det nog behövs en utredning när det gäller trädgårdsnäringen, fast inte nu – det var fel tidpunkt.

Vi vet sedan gammalt att det alltid är fel tidpunkt, när oppositionen kräver någonting. Vi får bara hoppas att regeringspartiet snart hittar en litet lämpligare tidpunkt och tar det som anledning att återkomma till riksdagen med ett förslag i den riktning vi önskar.

Anf. 59 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag vill återigen ta upp frågan om livsmedlens kvalitet. Det är faktiskt fullt möjligt att i dag till Sverige importera apelsiner som icke har besprutats. Det finns olika typer av biodynamiskt odlade apelsiner.

Vad det gäller är naturligtvis att få till stånd kontrakt med odlare. Man säger helt enkelt: Förutsättningen för att du skall få leverera är att du använder vissa givna metoder. Det är en princip som används inom industrin – vill jag köpa en maskin, så specificerar jag vad det är för maskin jag vill ha, och då får jag den också, därför att företagen är intresserade av att konkurrera.

Det vore konstigt om man inte skulle kunna använda samma teknik när det gäller mat, nämligen att man specificerar vad det är för produkt man vill ha och föreskriver under vilka förutsättningar den skall vara producerad för att kunna klara våra normer. Jag har väldigt svårt att förstå det resonemang som Kaj Larsson och andra för som försvarar den nuvarande dåliga ordningen.

Anf. 60 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Vid export av livsmedel av skilda slag från vårt land till andra länder förekommer det relativt ofta att det ställs krav på det som produceras,

Prot. 1988/89:112
11 maj 1989

Luftfartsverkets verksamhet 1989/90–1991/92, m.m.

vad det innehåller och också i vissa fall hur det har framställts. Jag tycker inte att det borde vara fel att ställa likartade krav på produkter som vi själva importerar och sedan konsumerar här i landet.

Det är viktigt att vi har en vilja att ställa krav på det sättet och att ställa upp för att få bra produkter som konsumenterna med fullt förtroende kan använda som födoämnen.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 11.)

Kammaren övergick till att debattera trafikutskottets betänkande 18 om luftfartsverkets verksamhet 1989/90–1991/92, m.m.

Luftfartsverkets verksamhet 1989/90–1991/92, m.m.

Anf. 61 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! En av dem som skulle vara med oss i debatten i dag, Anna Wohlin-Andersson, omkom i den tragiska olyckan i förrgår. Vi saknar henne mycket i vår krets i trafikutskottet.

Vi har kommit överens om mellan partiernas företrädare att vi inte i dag skall ha någon lång luftfartspolitisk debatt. Partiernas ställningstaganden finns klart redovisade i betänkandet och i de till betänkandet fogade reservationerna.

Jag yrkar bifall till de reservationer till trafikutskottets betänkande 18 där moderaterna finns med och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 62 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som undertecknats av folkpartiledamöterna.

Anf. 63 ANDERS SVÄRD (c):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 6.

Anf. 64 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Saknaden och sorgen efter Anna Wohlin-Andersson känns övermäktig. Efter katastrofen i måndags upplever jag det som omöjligt att nu föra en polemisk debatt om flyget. Tanken på tomrummet efter vännen, den kloka och debattglada Anna, går inte att förtränga.

Herr talman! I respekt för Anna har vi beslutat att slopa debatten om trafikutskottets betänkande 18. Jag ber endast att få yrka bifall till reservationerna 10, 11, 14 och 15, vilka är gemensamma för vpk och miljöpartiet.

Anf. 65 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 10, 11, 14 och 15.

Anf. 66 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 11.)

Kammaren övergick till att debattera bostadsutskottets betänkande 11 om ändringar i fastighetsbildningslagen m.m.

Ändringar i fastighetsbildningslagen m.m.

Anf. 67 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Förslagen till förändringar i den fastighetsrättsliga lagstiftningen som behandlas i bostadsutskottets betänkande 11 har vi moderater i princip inget att invända mot. Effektivitet och förenklingar är bra. Vi stöder dessa åtgärder.

När det gäller boendeinflytandet har vi dock en annan uppfattning än socialdemokraterna. Inflytandet för de boende måste bäst tas till vara av de boende själva och inte av en anonym organisation. Anslutningsgraden till hyresgästföreningarna är dessutom ganska dålig. Hyresgästinflytandet bör utformas så att hyresgästerna själva eller genom frivillig samverkan i föreningsform ges rätt att utöva inflytandet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

I reservation 2 begär vi moderater att det görs en utvärdering av de föreslagna förändringarna i fråga om hyresgästinflytandet. När förändringar av det här slaget eller liknande görs, är det rimligt att man undersöker vilka effekter som dessa får och vilka lärdomar man därvid kan dra. Det är svårt att förstå att majoriteten i utskottet visar så svagt intresse för dessa frågor.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall även till reservation 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 68 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! Syftet med ändringarna i fastighetsbildningslagen som vi behandlar i det här betänkandet är förvisso gott. Effektivisering av förrättningsverksamheten är bra, liksom att man talar om att ge ökat boendeinflytande såväl vid inrättande av som vid förvaltning av gemensamma anläggningar av olika slag. Att den rätten skall utvidgas till att gälla hela landet är också bra.

Att det rör sig om krångliga saker vittnar betänkandet om. När det t.ex. gäller reglerna för omröstning i samfälligheter har det funnits flera förslag till lösningar, men utskottet har inte slutgiltigt kunnat stanna för något utan skjutit problemen framför sig.

Utskottet har även haft svårigheter att finna riktigt bra lösningar för boendeinflytandet när det gäller gemensamma anläggningar i nya bostadsområden. Det har varit svårt att över huvud taget finna någon som kan företräda blivande husägares intressen.

Herr talman! När det däremot gäller att inrätta gemensamhetsanläggningar, nu alltså även utanför storstadsområdena, har utskottets majoritet inte haft några betänkligheter att fastställa hur de boendes inflytande skall lagfästas. Här godtar utskottsmajoriteten ingenting annat än en hyresgästorganisation som företrädare för de boende.

Folkpartiet tycker att det i stället borde vara de hyresgäster som direkt är berörda av en gemensam anläggning som skall ha inflytande över hur en sådan anläggning skall utformas. Syftet att ge hyresgästerna ökat inflytande är som jag sade gott, men det goda syftet förtas ju om man endast ger organisationerna denna rätt. Från folkpartiets sida anser vi att det i stället borde vara självklart att hyresgäster som berörs själva eller genom frivillig samverkan skulle få utöva detta inflytande över sitt eget boende.

I folkpartiets motion begärs helt enkelt att regeringen återkommer till riksdagen med ett nytt förslag om hur detta bättre och utvidgade hyresgästinflytande skall kunna se ut. I reservationen hänvisar vi till att utskottet under kommande höst skall ta upp frågorna i ett större perspektiv. Det ger ett enkelt skäl till att bifalla reservation 1, som jag alltså yrkar bifall till.

Anf. 69 RUNE EVENSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas olika ändringar i fastighetsbildningslagen, FBL, och i angränsande lagstiftning. Syftet är att effektivisera förrättningsverksamheten och ge ett ökat inflytande för de boende vid inrättande och förvaltning av gemensamhetsanläggningar. Betänkandet grundas på prop. 1988/89:77, som i sin tur grundar sig på en utredning i frågan som lade fram sitt slutbetänkande 1986. Betänkandet har sedan remissbehandlats. Remissvaren redovisar en blandad inställning från instanserna men är i huvudsak positiva.

Anläggningslagen, AL, ger alltså möjlighet att inrätta gemensamma anläggningar för flera fastigheter. De förändringar som nu föreslås är i korthet följande. Utökat hyresgästinflytande, som tidigare gällt storstadsregionerna, skall utökas att omfatta hela riket. Lokal hyresgästorganisation som har avtal om förhandlingsordning skall företräda hyresgästerna eller, om sådan förhandlingsordning inte gäller, en riksorganisation av hyresgäster eller en förening som är ansluten till sådan organisation inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen. På detta sätt utformas hyresgästinflytandet i anläggningslagen i likhet med det som gäller bostadssaneringslagen.

Omröstningsreglerna ändras inte då de föreslagna två modellerna inte vunnit remissinstansernas gehör. Frågan får därför övervägas i ett annat sammanhang. Vidare föreslås att där parterna är överens kan målet avgöras direkt vid ett förberedande sammanträde och att fastighetsbildningsmyndigheten vid avstyckning kan begära prövning enligt naturvårdslagen beträffande strandskydd. Servitut kan upphävas om de uppenbarligen saknar betydelse. Utskottet ställer sig bakom förslagen i propositionen.

Till utskottets betänkande har fogats fyra reservationer.

De tre borgerliga partierna och miljöpartiet kräver i en reservation att hyresgästinflytandet skall utövas av enskilda hyresgäster. Detta är kända ståndpunkter åtminstone vad gäller de borgerliga partierna. Att miljöpartiet ställer sig på den sidan som vill försvaga hyresgästinflytandet genom

individuellt inflytande i första hand är förvånande, men det är bra att veta var vi har miljöpartiet i dessa frågor.

Den ändring vi nu gör jämställer i princip hyresgästinflytandet i dessa delar med bostadssaneringslagen. Detta är lämpligt med de samband som i praktiken kan förekomma mellan dessa lagar, och därför tillstyrks förslaget.

Moderaterna föreslår en utvärdering av hyresgästinflytandet i framtiden. Jag tycker att vi först måste skaffa oss erfarenheter hur detta fungerar innan vi beslutar att begära någon utvärdering.

Centern och miljöpartiet vill stärka småhusägarnas inflytande vid bildande av gemensamhetsanläggningar genom att tillåta olika sammanslutningar av småhusägare att medverka. Utskottsmajoriteten anser att den medverkan och insyn som småhusägare både enskilt och i sammanslutningar har under planskedet får anses väl tillvarata småhusägarnas intressen. Ett problem i sammanhanget är också att det på småhusägarsidan saknas en stark och enhetlig organisation.

Vpk och miljöpartiet vill att fastighetsbildningslagen skall inordnas i naturresurslagen (NRL). Det är främst fastighetsbildning utanför detaljplan och områdesbestämmelser de avser. I PBL sägs att naturresurslagen skall tillämpas vid planläggning och byggnadslov. Vid fastighetsbildning inom plan är naturresurslagens bestämmelser tillgodosedda i samband med planskedet. Även i områden utom plan är det väl sört för att bestämmelserna i naturresurslagen tillgodoses, då bygglov skall prövas enligt denna lag. Fastighetsbildningslagen är en genomförandelag, och dess förande till naturresurslagen skulle inte nämnvärt förändra dagens situation.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till bostadsutskottets hemställan betänkande BoU11 och avslag på reservationerna.

Anf. 70 VIOLA CLAESSION (vpk):

Jag vill börja med att yrka bifall till vpk-mp-reservation nr 4 om formell koppling mellan naturresurslagen (NRL) och fastighetsbildningslagen (FBL). Reservationen är en uppföljning av en partimotion som vpk tyvärr inte fått gehör för hos majoriteten i utskottet. Jag återkommer strax till vårt förslag.

I ett särskilt yttrande, gemensamt med centern och miljöpartiet, har vpk velat understryka att bostadsutskottet i en enhällig skrivning förutsätter att regeringen snabbt kommer tillbaka till riksdagen med ett förslag om ett rättvist boendeinflytande vid skilda boendeformer. Vi förväntar oss alltså att regeringen nu tar fasta på utskottets krav.

I vpk:s motion nr 11 argumenterar vi för en komplettering av FBL så att den rimmar med NRL:s bestämmelser om hushållning. Ingen vill i dag öppet tillstå att vi inte behöver hushålla med alla naturresurser.

Vid remissbehandlingen av förslaget till ny naturresurslag ansåg också flera instanser att bl.a. FBL skulle anknytas till NRL. Detta omnämns helt följdriktigt i det utskottsbetänkande som vi nu diskuterar. Här nämns också att departementschefen i proposition 1985/86:3 framhållit att det finns situationer som kan ge anledning till en koppling mellan lagarna. Det är bl.a. med hänvisning till departementschefens påpekanden som vpk nu krävt en komplettering av såväl FBL som NRL. Vi anser inte att det krävs en utredning innan detta kan bli möjligt.

Herr talman! I nästa vecka diskuterar riksdagen kollisionen mellan det skydd NRL prioriterar och huvudaktörens agerande i förhållande till motorvägsbygget i Bohuslän. Jag menar att erfarenheterna under den tid som gått sedan riksdagen fattade beslut om NRL visar att det behövs kompletteringar och förtydliganden i flera olika avseenden om hushållningen med naturresurserna skall fungera så som riksdagen avsåg.

Anf. 71 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Propositionen och betänkandet bygger i allt väsentligt på förslag från fastighetsbildningsutredningens betänkande och gäller de huvudförslag som där finns. Eftersom vi medverkat i utredningen får vi naturligtvis från centerns sida stå bakom dessa förslag till effektiviseringar och förenklingar. Den skiljaktiga mening som det här i första hand rör sig om gäller boendeinflytandefrågorna, och de fanns med även i utredningsarbetet.

Från centerns sida vill vi ha ett vidgat boendeinflytande för alla boende. Det bästa sättet att få ett ökat engagemang och ett ökat boendeinflytande är naturligtvis att äga sin bostad. Men hyresrätten har sin givna plats, och då måste inflytandet vidgas även för hyresgästerna, för det ger ökat engagemang i boendet.

Förslagen i propositionen och vad majoriteten säger i utskottsbetänkandet inskränker inflytandet på ett sätt som vi tycker är felaktigt och som vi inte kan ställa upp på.

Det gäller dels boendeinflytandet över bildandet av gemensamhetsanläggningar, vilket tas upp i reservation 1. Det har här i debatten berörts av såväl Bertil Danielsson som Leif Olsson, och jag kan i sak ansluta mig till vad de har sagt.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 1.

Hyresgäströrelsen har en viktig funktion att fylla. Vår inställning i sakfrågan är inte ägnad att försvaga dess ställning. Det vill jag gärna ha sagt i detta sammanhang. Ett vidgat boendeinflytande måste, som inflytande i alla andra sammanhang, utgå ifrån och utövas av dem som direkt berörs. Det är en grundläggande ideologisk princip som centern har när det gäller alla slags demokratifrågor. Detta bör självfallet gälla även här. Därför måste det skapas möjlighet för hyresgästerna – som direkt berörs av åtgärder enligt bostadssaneringslagen och andra lagar på detta område – till ett inflytande även om de inte tillhör hyresgäströrelsens riksorganisation. Enda kravet för förhandlingsordning bör vara den juridiska formen som föreningslagen förutsätter, dvs. att man skall ha bildat en förening genom vilken ett inflytande kan utövas – således inte ett inflytande för den enskilde hyresgästen.

Herr talman! Reservation nr 3 berör boendeinflytande i s.k. storkvarter. Det är centerns och miljöpartiets ledamöter i utskottet som står bakom denna reservation. Här behandlas boendeinflytandet vid bildande av gemensamhetsanläggningar i nybyggnadsfall. Ofta är det någon exploatör som exploaterar och bygger ett nytt bostadsområde, där vissa gemensamhetsanläggningar kommer till stånd och är färdiga efter det att de nya enskilda egnahemsägarna har förvärvat sitt hus och skall flytta in. De får en eller flera gemensamhetsanläggningar så att säga på köpet som de varken kunnat

påverka utformningen av eller ansett sig ha intresse eller behov av. Vi anser att detta är fel, och ett sätt att komma till rätta med förhållandet är att låta organisationer för småhusägarna utöva detta inflytande.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation nr 3.

Anf. 72 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! I proposition 1988/89:77 som handlar om ändringar i fastighetsbildningslagen föreslås ändringar i syfte att effektivisera förrättningsverksamheten och ge ökat boendeflytande vid inrättande och förvaltning av gemensamhetsanläggningar. Detta dubbla syfte är delvis motsägande, och därför krävs det här en balansgång.

När det gäller miljöpartiets synsätt vill vi framför allt vidga de boendes inflytande. Miljöpartiet de gröna vill nämligen att alla skall ha största möjliga inflytande över sitt boende. Det är de boende själva som skall ha direktinflytande och ha möjlighet att genom egna insatser och åtaganden påverka sin boendemiljö och sina boendekostnader. Det är ju självklart att de boende – i den mån de är hyresgäster – om de så önskar kan ge sina lokala, regionala eller centrala hyresgästföreningar rätt att föra deras talan.

Det som frågan nu gäller är anläggningslagens 7 §. Vi vill att den skall utformas så att hyresgästerna själva eller genom frivillig samverkan i förening ges rätt att utöva inflytande över bildandet av gemensamhetsanläggningar. Jag vill därmed yrka bifall till reservation nr 1, där centerpartiets, folkpartiets, moderaternas och miljöpartiets representanter i utskottet har avgett en gemensam reservation. Jag inbjuder övriga partiets representanter att stödja reservationen för att öka de boendes inflytande.

För reservation nr 3 har Agne Hansson redan gett en god motivering. Jag vill bara yrka bifall till reservation 3.

Slutligen när det gäller reservation nr 4, som handlar om att skapa en formell anknytning mellan fastighetsbildningslagen och naturresurslagen samt mellan naturresurslagen och minerallagstiftningen, har Viola Claesson i sitt anförande nyss givit motiv för detta. Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Jag hoppas att jag härigenom har klargjort var miljöpartiet står när det gäller dessa frågor.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Jordbruksutskottets betänkande 17

Mom. 1 (inventering och utvärdering av pågående djurförsök)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 34 för reservation 1 av Annika Åhnberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (rutiner och tekniker att mildra försöksdjurens obehag och lidande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utvärdering av alternativa testmetoder m.m.)

Först biträdades reservation 4 av Annika Åhnberg – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Jo532 av Birger Schlaug och Åsa Domeij i motsvarande del – med acklamation.

Härefter biträdades reservation 3 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander med 38 röster mot 34 för reservation 4 av Annika Åhnberg. 224 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 229 röster mot 66 för reservation 3 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (utbildning och information om alternativa metoder)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 35 för reservation 5 av Annika Åhnberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 8 (samlat program för forskning kring alternativa metoder)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 68 för reservation 6 av Karl Erik Olsson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (representation i de etiska nämnderna)

Först biträdades reservation 7 av Bengt Rosén och Anders Castberger med 40 röster mot 18 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Jo532 av Birger Schlaug och Åsa Domeij i motsvarande del. 239 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 260 röster mot 37 för reservation 7 av Bengt Rosén och Anders Castberger.

Mom. 10 (allmänhetens insyn i den etiska prövningen)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 34 för reservation 8 av Annika Åhnberg.

Mom. 11 (försöksdjursavgift)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 35 för reservation 9 av Annika Åhnberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 17 (pälsdjursuppfödning)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 36 för reservation 10 av Annika Åhnberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 20

Mom. 1 (trädgårdsnäringspolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 192 röster mot 105 för reservation 1 av Bengt Rosén m.fl.

Mom. 3 (miljöförbättrande åtgärder)

Först biträdde reservation 3 av Lennart Brunander m.fl. med 72 röster mot 58 för reservation 2 av Sven Eric Lorentzon m.fl. 167 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 171 röster mot 69 för reservation 3 av Lennart Brunander m.fl. 57 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (stöd till ekonomiska föreningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Lennart Brunander och Karin Starrin – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 18

Mom. 1 (privatisering av SAS)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 57 för reservation 1 av Görel Bohlin m.fl.

Mom. 2 (koncessionsgivningen för "utrikes primärtrafik")

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Görel Bohlin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (koncessionsgivningen för "utrikes sekundärtrafik")

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Anna Wohlin-Andersson och Elving Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (koncessionsgivningen på det inrikes primärnätet)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 123 för reservation 4 av Anna Wohlin-Andersson m.fl.

Mom. 7 (tillstånd till charterflygningar från och till utlandet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Görel Bohlin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (trafikpolitisk prövning av flygplatsinvesteringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Anna Wohlin-Andersson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (LFV:s affärs- och myndighetsfunktioner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Görel Bohlin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (nivån på trafikavgifterna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Görel Bohlin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (avgifter för årlig luftvärdighetskontroll)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Görel Bohlin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (halvering av investeringsprogrammet)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 34 för reservation 10 av Viola Claesson och Roy Ottosson.

Mom. 17 (vissa villkor för en tredje bana på Arlanda)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Viola Claesson och Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (finansiering genom ett finansieringsbolag och på kreditmarknaden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Görel Bohlin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (Stockholm-Bromma flygplats)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Görel Bohlin m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (ett återupptagande av Tullingeprojektet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Viola Claesson och Roy Ottosson – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (ny flygplats för Karlstadsregionen)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 34 för reservation 15 av Viola Claesson och Roy Ottosson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 11

Mom. 1 (boendeinflytande för hyresgäster)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 143 för reservation 1 av Agne Hansson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (utvärdering av hyresgästinflytandet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (boendeinflytande i s.k. storkvarter)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 52 för reservation 3 av Agne Hansson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (en formell anknytning mellan NRL och FBL)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 35 för reservation 4 av Jan Strömdahl och Christer Skånberg.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölles.

Prot. 1988/89:112

11 maj 1989

Meddelande om fråga

11 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 10 maj

1988/89:642 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till statsrådet Maj-Lis Lööw om reglerna för verkställighet av utvisningsbeslut:

Enligt uppgift har en utlänning, som enligt regeringsbeslut skall utvisas ur Sverige, befunnit sig i riksdagen i hopp om att där söka skydd. Polisen var tveksam till verkställande av utvisningsbeslutet på grund av utlänningens vistelse i riksdagshuset.

Det är förvånansvärt att lagstiftningen är så oklar att polisen tvekar verkställa utvisningsbeslutet i ovan nämnda fall. Riksdagens lokaler borde i detta fall inte vara mer skyddande än andra platser!

Om man i riksdagen, landets lagstiftande församling, kan agera på ett sätt som inte är tillåtet på andra håll, så kan den uppkomna situationen få stora konsekvenser.

Är statsrådet beredd att vidta åtgärder så att polisen inte hindras i sin verksamhet vad gäller verkställande av utvisningar på grund av tydligen alltför oklara regler?

12 § Kammaren åtskildes kl. 17.35.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren